

PALAMUSE LASTEAED

NUKITSAMEES

ÕPPEKAVA

1. LASTEASUTUSE LIIK JA ERIPÄRA

Palamuse valla lasteaed Nukitsamees on munitsipaalõppeasutus, mis juhindub oma tegevuses haridusseadusest, kohaliku omavalitsuse korralduse seadusest, teistest lasteaia tööd puudutavatest seadustest, õigusaktidest, põhimäärusest.

Palamusele asutati esimene lasteaed 1952. aasta suvel, juunikuus. Lasteaed kuulus Palamuse Masina Traktori Jaamale ja asus Isotammede majas. Lasteaias käis kümme last.

Esimene lasteaed, mida saab pidada tänase lasteaia järjepidevuse algatajaks Palamuse vallas asutati 01. juunil 1969.a. tolaeagsesse Kudina 6-klassilise kooli ruumides. Sama aasta detsembrikuus avati Kaarepere asulas uus lasteaiahoone.

Aastatel 1995-1999 oli lasteaed Palamuse Keskkooli alluvuses kandes nime Palamuse keskkool – lasteaed. 5.detsembril 1995 sai lasteaed Oskar Lutsu lasteraamatu järgi nimeks „Nukitsamees“. 1.jaanuaril 2000. aastal ühendati Kaarepere lasteaed ja Palamuse aleviku lasteaed ühtseks Palamuse valla lasteaiaks Nukitsamees.

Palamuse valla lasteaed Nukitsamees asub Palamuse vallas ja on koolieelne asutus lastele vanuses 1,5 – 7 aastat. Lasteaia töö toimub viies rühmas – ühe rühma ja kolme liitrühmaga Palamuse alevikus ja ühe liitrühmaga Kaarepere külas. Palamuse alevikus asuva lasteaiahoone üldpindala on 681m², ühe lapse kohta 8,5 m². Lasteaia kasutada on mänguväljak koos siseõuega, mille pindala on 1000 m². Kaarepere rühma maja üldpindala on 233m², ühe lapse kohta 11,5m².

Palamuse valla lasteaed Nukitsamees on avatud esmaspäevast reedeni kella 7.00 – 18.30.

Palamuse valla lasteaias Nukitsamees toimub õppe-kasvatustöö koolieelse lasteasutuse riikliku õppekava alusel. Nädalateemade valimisel on abiks nii lapsed kui lapsevanemad. Õppetööd planeerivad ja juhendavad õpetajad ning õpetaja-abi. Arvestatakse lapse individuaalsust ja eripära, õppimine toimub suures osas läbi mängimise, ise tegutsemise.

Palamuse valla lasteaed Nukitsamees eripära:

- Tähtsamal kohal on kodulooline teemaõpe, esivanemate pärandi edasikandmine ja Oskar Lutsu loominguga seonduv kultuurilugu, samuti looduse tunnetamine – kaunis loodus meie ümber pakub mitmekesiseid võimalusi arendavateks tegevusteks.
- Arendava ja toetava õpikeskkonna loomisel kasutada erinevaid meetodikaid ja kaasaegseid õppevahendeid;
- Rakendada “Hea Alguse” meetodikaelemente
- Rakendada õuesõppemetoodikat
- Rakendada “Kiusamisest vaba lasteaed” meetodikat

Nimetatud tegevussuundade rakendamisel on oluline:

- Igakülgne koostöö – lasteaiasisene meeskonnatöö, mis toimiks kogu personali vahel, koostöö peredega, väljaspool lasteaeda koostöö vastavate ühenduste, huvigruppide ja erialaliitudega.

- Kaasaegne koolitus – lasteaiaaiaisene koolitus, kus pedagoogid ja teised töötajad saavad vahetada kogemusi ja praktilisi nõuandeid, koolitus väljaspool maja, et olla kursis kaasaegsete uurimuste ja lähenemistega lapse kasvukeskkonna ja seda mõjutavate tegurite suhtes.
- Õppe- ja kasvatustegevuse süsteemsus ja vastavate tugisüsteemide toetus. Palamuse valla lasteaed Nukitsamees õppekava

2. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID

Visioon:

Palamuse valla lasteaed Nukitsamees on traditsioone hoidev, tunnustatud ja turvaline, last ja perekonda toetav, mitmekülgse õpikeskkonnaga tervist edendav lasteaed. Koostöös koduga luua lapsele õnnelik lapsepõlv

Õppe- ja kasvatustöö üldeesmärk on:

lapse mitmekülgne ja järjepidev areng kodu ja lasteasutuse koostöös, et kujuneksid eeldused igapäevaeluga toimetulekuks ja koolis õppimiseks.

Õppe- ja kasvatustöö üldeesmärgist lähtuvalt toetab lasteasutus lapse **vaimset, kehalist, sotsiaalset ja emotsionaalset arengut**, mille tulemusel kujuneb lapsel terviklik ja positiivne minapilt, ümbritseva keskkonna mõistmine, üldtunnustatud normidele vastav käitumine, kehaline aktiivsus, arusaam oma tervise hoidmise tähtsusest ning kujunevad õpi-, tegutsemis-, sotsiaalsed ja eneseteenindamise oskused.

Ülesanded:

- luua lapsele arengut soodustav keskkond, tagada turvatunne ja eduelamused ning toetada lapse loomulikku huvi hankida teadmisi ja saada kogemusi ümbritseva elu, looduse ja ühiskonna nähtuste kohta;
- soodustada lapse kasvamist aktiivseks vastutus-, otsustus- ja valikuvõimeliseks, oma otsusele ja tunnustatud käitumisnormidele vastavalt käituvaks ning vajadusel oma käitumist korrigeerivaks, teiste suhtes avatuks, teisi arvetavaks, tundlikuks ja koostöövalmiks inimeseks;
- toetada last ümbritseva maailma mõistmisel ja tervikliku maailmatunnetuse kujunemisel;
- teha koostööd lastevanematega lapse mitmekülgse, eakohase arengu toetamiseks;
- toetada ja abistada vanemaid õppe- ja kasvatusküsimuste lahendamisel, vajadusel nõustada neid.

Antud ülesandeid täidab lasteasutus õppe- ja kasvatusteaduste kaudu. Ülesannete täitmiseks viib lasteasutus ellu õppe- ja kasvatusteaduste. Õppe- ja kasvatusteaduste on eesmärgipäraselt korraldatud õppimine ja sellega seotud suunavate, nõustavate analüüsivate, ja kasvatusteaduste korraldamine.

3. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE PÕHIMÕTTED

Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted tulenevad õppe- ja kasvatustegevuse eesmärkidest ja on arendava tegevuse aluseks lasteaias:

- 1) Lapse individuaalsuse ja tema arengupotentsiaali kasutamine
- 2) Lapse tervise hoidmine ja edendamine ning liikumisvajaduse rahuldamine.
- 3) Lapse loovuse toetamine
- 4) Mängu kaudu õppimine
- 5) Humaansete ja demokraatlike suhete väärtustamine
- 6) Lapse arengut ja sotsialiseerumist soodustava keskkonna loomine
- 7) Lapsele turvatunde ja eduelamuse tagamine
- 8) Üldõpetusliku tööviisi rakendamine
- 9) Kodu ja lasteasutuse koostöö
- 0) Eesti kultuuritraditsioonide väärtustamine ning teiste kultuuride eripära arvestamine

- Õppimine on elukestev protsess, mille tulemusel toimuvad muutused käitumises, teadmistes, hoiakutes ning nendevahelistes seostes. Laps õpib matkimise, vaatlemise, uurimise, katsetamise, suhtlemise, mängu ja harjutamise kaudu.
- Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja läbiviimisel arvestatakse lapse eripära: võimeid, keelelist ja kultuurilist tausta, vanust, sugu, tervist. Pedagoogid on lapse arengu suunajad ning arengut toetava keskkonna loojad.
- Laps on õppe- ja kasvatustöös aktiivne osaleja ning tunneb rõõmu tegutsemisest. Last kaasatakse tegevuse kavandamisse, suunatakse tegema valikuid ning tehtut analüüsima.
- Õppe- ja kasvatustegevuses luuakse tingimused, et arendada lapse suutlikkust:
 - 1) kavandada oma tegevust, teha valikuid;
 - 2) seostada uusi kogemusi varasemate teadmistega
 - 3) kasutada omandatud teadmisi erinevates olukordades ja tegevustes;
 - 4) arutleda omandatud teadmiste ja oskuste üle;
 - 5) hinnata oma tegevuse tulemuslikkust;
 - 6) tunda rõõmu õnnestumistest ning tulla toime ebaõnnestumistega.

4. LAPSE EELDATAVAD ÜLDOSKUSED

Õppekavas eristatakse nelja üldoskuste rühma:

- tunnetus- ja õpioskused;
- sotsiaalsed oskused;
- enesekohased oskused;
- mänguoskused.

Üldoskuste kujunemist toetatakse kõigi õppe- ja kasvatusgevuste kaudu, erinevate valdkondade sisusid lõimides.

4.1 TUNNETUS- JA ÕPIOSKUSED

Tunnetusoskused on oskused tahtlikult juhtida oma tunnetusprotsesse – taju, tähelepanu, mälu, mõtlemist, emotsioone ja motivatsiooni. Õpioskuste all mõistetakse lapse suutlikkust hankida teavet, omandada teadmisi ja oskusi ning uurida ja katsetada. Õpioskused kujunevad tunnetusoskuste arengu alusel.

Eelkoolieas on lapse põhitegevuse vormiks mäng. Laps omandab ja kinnitab mängu käigus uut informatsiooni, oskusi, peegeldab neis tundeid ja soove, õpib suhtlema eakaaslastega, omab sotsiaalseid kogemusi ja käitumisreegleid.

Tunnetus- ja õpioskuste arengu tunnused:

- teabe hankimine ja edastamine;
- tegevuste planeerimine ja reguleerimine;
- kõne kasutamine tunnetustegevuses;
- õppetegevuseks vajalik häälestus;
- õppetegevuse erinevad aspektid;
- õpitu omandamine ja kinnistamine;
- õpitu kasutamine.

2-aastane laps

Lapsest lähtuvad eesmärgid:	<ul style="list-style-type: none">• tuleb toime lihtsas dialoogis osalemisega;• oskab rääkida sellest, mida ta tajub;• saab aru vahetust situatsioonist lähtuvast kõnest;• saab aru ja täidab kaheosalisi korraldusi;• tunneb ära tuttavaid objekte;• oskab rühmitada ühe nähtava omaduse või tunnuse järgi.
Sisu:	<ul style="list-style-type: none">• erinevate helide kuulamine (loodushelid, helitekitavad esemed);• looduslike vahenditega (vesi, liiv, lumi jne) mängimine;• otsimis- ja peitmismängude kasutamine;• mosaiik, piltmängude ja lihtsamate konstruktorite kasutamine;• matkimismängude kasutamine tegevustes;• rühmitamisülesannete lahendamine;

	<ul style="list-style-type: none"> • laulukeste, liisusalvide kasutamine tegevustes; • lihtsamate katsete tegemine.
Lapse arengu eeldatavad tulemused:	<ul style="list-style-type: none"> • keskendub lühikeseks ajaks ühele tegevusele; • tegutseb teistega kõrvuti, osaleb ühistegevuses; • kasutab omandatud teadmisi, seoseid ja tegevusi samas situatsioonis; • loob tegevuse kaudu seoseid kõnega; • väljendab oma emotsioone tuttavat eset, inimest nähes, heli kuulates; • rühmitab ühe nähtava omaduse järgi; • tunnetab keskkonnamõju, selle seoseid oma tegevuse ja tagajärje vahel; • lahendab lihtsaid ülesandeid kogemuslik-praktilisel teel; • matkib täiskasvanu tegevust; • saab aru lihtsamatest hulgaseostest rühmitamise abil; • saab aru lihtsamatest põhjus-tagajärg suhetest; • mõistab lihtsamaid realistlikke jutukesi.

3-aastane laps

Lapsest lähtuvad eesmärgid:	<ul style="list-style-type: none"> • oskab teha lihtsamaid üldistusi objektide ja tulemuste alusel; • teeb vahet mõistetel täna, homme; • oskab rühmitada ühe või mitme tajutava omaduse või nimetuse järgi; • oskab eristada realistlikke ja väljamõeldud sündmusi.
Sisu:	<ul style="list-style-type: none"> • esemete, nähtuste vaatlemine; • esemete täitmine ja tühjendamine; • kuulamisoskust nõudvate mängude mängimine (telefon, helide kuulamine); • kogemuste põhjal rääkimine; • mõtlemist arendavate küsimuste kasutamine; • sorteerimis- ja liigitamismängude mängimine; • tähelepanu ja meeldejätmismängude kasutamine; • fantaasiajuttude koostamine; • reeglitega mängude mängimine; • katsete koostamine ja läbiviimine
Lapse arengu eeldatavad tulemused:	<ul style="list-style-type: none"> • mõistab pikemaid ajavahemikke, suudab meenutada ja rääkida varem toimunud sündmustest; • oskab liigitada esemeid nende otstarbekuse alusel (nõud, riided); • leiab võrdluse alusel esemete ühiseid ja sarnaseid jooni; • saab aru ja täidab suuliseid korraldusi;

	<ul style="list-style-type: none"> • oskab näha ette tegude tagajärgi; • kasutab omandatud teadmisi sarnases situatsioonis; • saab aru lihtsamatest ülekantud tähendustest; • saab aru lihtsamatest mõistetest ja põhjuslikest seostest; • tajub esemeid ja saab hakkama mälu kujutlustega; • suudab tegutseda koos täiskasvanuga (15 min); • viib koos täiskasvanuga alustatud tegevuse lõpuni; • kasutab omandatud teadmisi sarnastes situatsioonides ja kontekstis; • kasutab omandamiseks korduvat kogemust ning mudeli järgi õppimist.
--	--

4-aastane laps

Lapsest lähtuvad eesmärgid:	<ul style="list-style-type: none"> • oskab probleeme lahendada minakeskse kõne abil; • oskab teabe saamiseks kõnet kasutada; • mõistab lihtsaid reegleid; • suudab osaleda ühistegevustes; • suudab keskenduda mitmele tunnusele ja jaotada tähelepanu; • oskab rühmitada lihtsamate üldmõistete või mitme tunnuse järgi (loomad, söögid); • oskab kohandada oma jutu erinevatele vestluskaaslastele; • tuleb toime probleemide/situatsioonide lahendamisega; • saab aru mõistetest, lihtsamatest piltlikest võrdlustest; • oskab kõne abil kujutlusi seostada, üldistab.
Sisu:	<ul style="list-style-type: none"> • sorteerimis- ja liigitamismängude (tunnuste ja mõistete alusel) kasutamine; • tähelepanumängude (puuduva detaili leidmine) mängimine; • kuulamismängude (helide kuulamine ja nende kirjeldamine) kasutamine; • omadussõnade õpetamine; • mäluarendamiseks korduvülesannete (kuuldu järgi kordamine) kasutamine; • erinevates keskkondades sarnasuste leidmine; • tunnetus- ja kompimismängude mängimine.
Lapse arengu eeldatavad tulemused:	<ul style="list-style-type: none"> • oskab oma tegevusi osaliselt planeerida ja organiseerida; • tegutseb iseseisvalt otsese juhendamisetajärgib mängudes ja tegevustes lihtsaid reegleid; • oskab tegevustes jaotada oma tähelepanu mitmele nähtavale, eristatavale tunnusele (värvus, suurus, kuju); • oskab õpitud kogemusi erinevates situatsioonides

	kasutada; <ul style="list-style-type: none"> • suudab jaotada tähelepanu teiste kõne ja oma tegevuse vahel; • keskendub huvitavale tegevusele 20 minutitks; • tegutseb vastavalt täiskasvanu juhisele; • mõtleb õpetajaga situatsioonimängudes kaasa; • on huvitatud uurimisest ja vaatlemisest.
--	---

5-aastane laps

Lapsest lähtuvad eesmärgid:	<ul style="list-style-type: none"> • oskab vaadelda, märgata detailidel erinevaid tunnuseid ja seoseid; • oskab eristada ja võrrelda; • oskab fantaseerida; • oskab tegevusi ajaliselt järjestada; • saab aru lihtsate mõistete üldistamisest, oskab neid võrrelda; • oskab rääkida asjadest, mida ei ole kohal, mis on toimunud minevikus või toimuvad tulevikus
Sisu:	<ul style="list-style-type: none"> • tegevustes otsustamise ja valikute tegemise võimaldamine; • naljade, mõistatuste, metafooride kasutamine; • situatsioonide lahendamine; • avastuslik-uurimuslike mängude mängimine.
Lapse arengu eeldatavad tulemused:	<ul style="list-style-type: none"> • suudab keskenduda huvipakkuvale tegevusele 25 minutit; • tegutseb lühiajaliselt iseseisvalt; • oskab konstrueerida, katsetada ja uurida erinevaid võimalusi kasutades; • oskab oma teadmisi kõne kaudu väljendada; • kasutab omandatud teadmisi igapäevastes situatsioonides, nii uudes kui sarnases kontekstis; • oskab koondada tähelepanu tehtavale tööle; • viib koos täiskasvanuga alustatud tegevused lõpuni; • algatab ise ühistegevusi; • tunneb huvi asjade ja nähtuste vastu neid vaadeldes ja uurides; • kasutab oma tegevust planeerides ja korraldades sisekõnet.

6-aastane laps

Lapsest lähtuvad eesmärgid:	<ul style="list-style-type: none"> • saab aru ajavahelistest suhetest, omadustest, ajalistest, ruumilistest järjestustest; • oskab selgitada kaaslastele mängureegleid; • tajub sündmusi ja nähtusi tervikuna; • oskab tegutseda oma kogemuste najal; • suudab väljendada tegevustes oma loovust.
-----------------------------	--

Sisu:	<ul style="list-style-type: none"> • situatsioonimängude kasutamine (probleemide, olukordade lahendamine); • igapäevaste situatsioonide sidumine uute teadmistega; • reeglitega rollimängude mängimine; • konstruktorite, looduslaste õppevahendite kasutamine; • avastuslik-uurimuslike katsete läbiviimine.
Lapse arengu eeldatavad tulemused:	<ul style="list-style-type: none"> • planeerib igapäevategevusi, seab eesmärgid; • suudab keskenduda tegevusele vähemalt 30 minutiks; • järgib ühistegevustes reegleid, suudab neid selgitada; • viib alustatud tegevuse lõpule; • oskab tegutseda sihipäraselt; • mõistab lihtsamaid seoseid esemete ja nähtuste vahel.

7-aastane laps

Lapsest lähtuvad eesmärgid:	<ul style="list-style-type: none"> • oskab organiseerida ja planeerida oma igapäevaseid tegevusi ja keskkonda; • suudab reguleerida oma emotsioone ja käitumist, kasutades selleks kõnet; <ul style="list-style-type: none"> • suudab keskenduda korraga mitmele tegevusele või stiimulile; • oskab uurimisel, katsetamisel ja konstrueerimisel varasemaid kogemusi kasutada; • saab aru esemete ja sündmuste vahelistest seostest, oskab neid kuuldu ja nähtu põhjal ise luua; • oskab kasutada suhtlemisel arutlevat dialoogi; • oskab kasutada oma teadmisi uute ülesannete lahendamisel.
Sisu:	<ul style="list-style-type: none"> • järjekindluse õpetamine; • vahetust ümbrusest ja kujuteldavast oluliste detailide nägema õpetamine; • üksikdetailidest tervikplaani koostamine; • eelnevate kogemuste sidumine uute teadmistega; • kuuldu/nähtu põhjal jutustamine; • fantaasiajutukeste koostamine; • mõistete omandamiseks ebatavaliste kombinatsioonide ja seoste kasutamine; • arvmõiste ja hulga õppimine abivahendeid kasutades (kivid, pulgad, nõöbid, esemed).
Lapse arengu eeldatavad tulemused:	<ul style="list-style-type: none"> • saab aru lihtsamatest seostest (hulk, põhjus, tagajärg), tajub esemeid, sündmusi ja nähtusi tervikuna; • mõtleb nii kaemuslik-kujundlikult kui ka verbaalselt, saab kuuldust aru, reageerib sellele vastavalt ning kasutab arutlevat dialoogi; • tegutseb sihipäraselt, on suuteline keskenduma kuni pool tundi; • kavandab ja korraldab oma igapäevategevusi ja viib

	alustatud tegevused lõpuni; <ul style="list-style-type: none"> • tegutseb uudes olukorras täiskasvanu juhiste järgi; • suhtub õppimisse positiivselt – tahab õppida, uurida, esitada küsimusi, avastada ja katsetada; • rühmitab esemeid ja nähtusi erinevate tunnuste alusel; • kasutab materjali meeldejätmiseks kordamist.
--	---

4.2 SOTSIAALSED OSKUSED

Sotsiaalsete oskuste all mõistetakse lapse oskusi teistega suhelda, tajuda nii iseennast kui ka partnereid, võtta omaks ühiskonnas üldtunnustatud tavasid ning lähtuda eetilistest tõekspidamistest.

Sotsiaalsete oskuste arengu tunnused:

- teiste inimeste tajumine;
- enda tajumine- käitumine, enese teadvustamine;
- suhted, sõprussuhted, koostöö, prosotsiaalne käitumine;
- reeglitele allumine ja sotsiaalsete normide omaksvõtmine.

2-aastane laps

Lapsest lähtuvad eesmärgid:	<ul style="list-style-type: none"> • saab aru ühekordsest korraldusest; • oskab palutud esemeid näidata ja nimetada; • saab aru täiskasvanute suunavast jutust; • teab lihtsamaid viisakusväljendeid; • teab, mis on hea, mis halb.
Sisu:	<ul style="list-style-type: none"> • matkimis- ja jäljendamismängude kasutamine; • täiskasvanu abistamine lihtsamate asjade toomisel ja viimisel; • süžemängude mängimine, milles kajastuvad igapäevategevused ja olukorrad; • päeval toimunud tegevustest vestlemine; • reeglite tutvustamine.
Lapse arengu eeldatavad tulemused:	<ul style="list-style-type: none"> • reageerib vastavalt situatsioonile ja ümbritsevate inimeste käitumisele; • tajub teise inimese seisukohti; • osaleb vaheldusrikkas ühistegevuses; • mängib teiste lastega kõrvuti lihtsamaid igapäevaseid situatsioone ja tegevusi kajastavaid mänge; • kasutab elementaarseid viisakusreegleid; • käitub täiskasvanu suunavate juhiste järgi; • mõistab selgelt väljendatud keeldu.

3-astane laps

Lapsest lähtuvad eesmärgid:	<ul style="list-style-type: none">• saab aru teiste tunnetest, oskab lohutada;• oskab rääkida oma tunnetest;• oskab teha igapäevastes olukordades valikuid;• teab käitumisviise;• suudab osaleda ühismängus.
Sisu:	<ul style="list-style-type: none">• erinevate käitumisviiside tutvustamine;• valikute tegemiseks võimaluste pakkumine;• lihtsamatesse igapäevatoimingutesse kaasamine (mängu- ja õppevahendite koristamine).
Lapse arengu eeldatavad tulemused	<ul style="list-style-type: none">• saab aru, et erinevatel inimestel võivad olla temast erinevad tunded;• osaleb koos täiskasvanuga ühistegevuses;• loob sõprussuhteid nendega, kellega on tihti koos;• näitab mängu- ja igapäevatoimingutes oma initsiatiivi;• algatab vestlust eri partneritega, erinevatel teemadel;• tegutseb lühikest aega omaette, täiskasvanu osaluseta;• osaleb lühikest aega ühistegevuses eakaaslastega;• oskab käituda vastavalt rühma reeglitele;• väljendab oma soove, tahtmisi ja seisukohti ning järgib kokkuleppeid;• tegutseb sihipäraselt;• kasutab viisakusväljendeid;• mängib teiste lastega lihtsamaid rollivahetustega igapäevaseid situatsioone ja tegevusi kajastavaid mänge.

4-aastane laps

Lapsest lähtuvad eesmärgid:	<ul style="list-style-type: none">• saab ülesannete lahendamiseks iseseisvalt hakkama;• teab rühmareegleid, oskab nendega arvestada;• oskab soolisi erinevusi nimetada;• oskab oma tundeid (rõõm, kurbus) kirjeldada;• oskab mängukaaslast lohutada.
Sisu:	<ul style="list-style-type: none">• reeglitega mängude mängimine;• situatsioonimängude (mis õpetavad väljendama tundeid) kasutamine
Lapse arengu eeldatavad tulemused:	<ul style="list-style-type: none">• oskab verbalselt soove, tahtmisi ja seisukohti väljendada ning kokkuleppeid saavutada;• mõistab teiste inimeste tundeid ja mõtteid;• oskab märgata ja lohutada abivajavat kaaslast;• oskab omaette tegutseda, täiskasvanu osaluseta;• oskab käituda vastavalt rühma reeglitele;• arvestab reegleid mängudes ja tegevustes;• osaleb lühikest aega ühistegevustes eakaaslastega;• teab lihtsamaid seltskonnas käitumise reegleid ning järgib neid igapäevases suhtluses.

5-aastane laps

Lapsest lähtuvad eesmärgid:	<ul style="list-style-type: none">• oskab kasutada erinevates olukordades sobivat käitumisviisi;• oskab kaaslast kuulata;• suudab aktsepteerida reegleid;• oskab tegutseda iseseisvalt;• oskab suhelda eakaaslastega vabalt.
Sisu:	<ul style="list-style-type: none">• rollimängud mängimine;• situatsioonimängude kasutamine.
Lapse arengu eeldatavad tulemused:	<ul style="list-style-type: none">• suhtleb ja tegutseb iseseisvalt ning omab ettekujutust oma soovidest/eesmärkidest;• teeb ühistegevustes ühise eesmärgi saavutamiseks koostööd kaaslastega, jagab ja vahetab oma kogemusi ja töövahendeid;• täidab ise ja jälgib reeglite täitmist teiste poolt;• lahendab tekkinud probleemid verbaalse kõne teel;• käitub avalikus kohas sobivalt;• oskab suhtlemisel kasutada mitteverbaalseid vahendeid: žeste, miimikaid, kehahoiakuid;• oskab sõpra julgustada, lohutada ning kaaslaselt või täiskasvanult abi paluda;• näitab mängukaaslaste vastu üles sümpaatiat ja hoolivust;• ilmutab mängides kaaslastega rollide suhtes paindlikkust, oskab olla liider ja järgija;• lõpetab ebasobiva käitumise ühe meeldetuletuse peale.

6-aastane laps

Lapsest lähtuvad eesmärgid	<ul style="list-style-type: none">• oskab seada endale eesmärke ja neid ellu viia;• suudab teha koostööd;• oskab mängida rühmakaaslastega ühistegevustes;• suudab järgida reegleid.
Sisu:	<ul style="list-style-type: none">• süžemängude mängimine;• reeglitega mängude kasutamine.
Lapse arengu eeldatavad tulemused:	<ul style="list-style-type: none">• suudab lühikest aega ilma täiskasvanu kontrollita rühmas mängida ning teha koostööd omal viisil;• järgib mängudes ja tegevustes reegleid, oskab reegleid teistele selgitada;• kooskõlastab rollimängudes oma tegevust teiste laste tegevusega;• korrigeerib oma käitumist ja tegevusi, kui täiskasvanu sellele tähelepanu juhib;• oskab tegutseda täiskasvanu suulise juhendi järgi;• täidab mitmeosalisi korraldusi;• järgib sotsiaalset rutiini.

7-aastane laps

Lapsest lähtuvad eesmärgid:	<ul style="list-style-type: none">• oskab tegevusi iseseisvalt valida;• oskab avaldada erinevates situatsioonides arvamust ja põhjendada;• mõistab grupile antud korraldusi;• oskab täita tööülesandeid;• oskab teistega arvestada ja teha koostööd;• oskab hoolida väiksematest, osutab abi ja küsib seda vajaduse korral ka ise.
Sisu:	<ul style="list-style-type: none">• situatsioonimängude kasutamine;• rollimängude mängimine.
Lapse arengu eeldatavad tulemused:	<ul style="list-style-type: none">• mõistab teiste inimeste tundeid ning arvestab neid oma käitumises ja vestluses;• oskab ennast väljendada – tunneb huvi teiste vastu;• hoolib teistest inimestest, osutab abi ja küsib seda vajadusel ka ise;• loob sõprussuhteid;• järgib rühmareegleid;• saab aru oma-võõras-ühine tähendusest;• mõistab, et inimesed võivad olla erinevad;• järgib kokkulepitud reegleid ja üldtunnustatud käitumisnorme;• oskab oma seisukohti selgitada;• oskab teistega arvestada ning suhtub teiste laste tegevusse sallivamalt;• oskab lihtsamate eetiliste probleemide üle arutleda ning teeb vahet hea ja halva vahel nii enda kui ka teiste puhul.

4.3 ENESEKOHASED OSKUSED

Enesekohaste oskuste all mõistetakse lapse suutlikkust eristada ja teadvustada oma oskusi, võimeid ja emotsioone, juhtida oma käitumist.

Enesekohaste oskuste arengu tunnused:

- teiste inimeste mõistmine – emotsioonid, mõtted, empaatia;
- enda emotsioonide teadvustamine ja kontroll.

2-aastane laps

Lapsest lähtuvad eesmärgid:	<ul style="list-style-type: none">• oskab iseseisvalt süüa;• oskab ennast lahti riietada;• teab oma nime ja reageerib sellele;• tunneb ennast peeglist ja pildilt.
Sisu:	<ul style="list-style-type: none">• õppe- ja liikumismängude tutvustamine;• loovmängude kasutamine;

	<ul style="list-style-type: none"> • fantaasia-, matkimis- ja ehitusmängude kasutamine; • mängukaaslaste suhtes sõbralikkuse õpetamine; • mänguasjadesse hoidva suhtumise kujundamine.
Lapse arengu eeldatavad tulemused	<ul style="list-style-type: none"> • õppe- ja liikumismängude tutvustamine; • loovmängude kasutamine; • fantaasia-, matkimis- ja ehitusmängude kasutamine; • mängukaaslaste suhtes sõbralikkuse õpetamine; • mänguasjadesse hoidva suhtumise kujundamine.

3-aastane laps

Lapsest lähtuvad eesmärgid:	<ul style="list-style-type: none"> • oskab koos kaaslastega mängida; • tuleb toime mänguks vajalike vahendite leidmisega; • oskab matkida mängus täiskasvanut; • suudab keskenduda huvitavale mängule.
Sisu:	<ul style="list-style-type: none"> • erimänguliikide tutvustamine; • fantaasia-, loov- ja lavastusmängude kasutamine; • erinevate lauamängude kasutamine; • loovmängudes kaaslaste soovide ja vajadustega arvestama õpetamine; • mängureeglite tutvustamine; • peale mängu mänguasjade korrastamine.
Lapse arengu eeldatavad tulemused:	<ul style="list-style-type: none"> • oskab arvestada mängus kaaslastega, viib mängu lõpule, koristab enda järelt mänguasju; • võrdleb oma toiminguid mängus täiskasvanute omadega tegelikkuses; • oskab koos kaaslasega lauamänge mängida; • mängib erineva mängumaterjaliga.

4-aastane laps

Lapsest lähtuvad eesmärgid:	<ul style="list-style-type: none"> • oskab mängus kasutada oma kogemusi; • oskab mängus erinevaid mänguasju ja –vahendeid kasutada; • oskab matkida enimkasutatavaid täiskasvanu tegevusi; • suudab mängus olla sõbralik ja viisakas; • saab aru lihtsamatest mängureeglitest.
Sisu:	<ul style="list-style-type: none"> • iseseisva mänguvaliku toetamine; • kaudne mängu juhendamine, tagades lapse iseseisvuse mängus; • erinevate mänguasjade, - vahendite kasutamine; • mängus heatahtlike suhete kujundamine (mänguasjade jagamine sõbraga); • ümbritsevate esemete ja materjalide asendusmänguasjadena kasutamine; • mängureeglite õpetamine.
Lapse arengu eeldatavad tulemused	<ul style="list-style-type: none"> • näitab üles iseseisvust mängude valikul; • leiab omale mängukaaslase;

	<ul style="list-style-type: none"> • soovib mängida erinevate mänguasjade ja – vahenditega; • täidab ja peab meeles lihtsamaid mängureegleid; • kasutab omandatud oskusi iseseisvates mängudes; • otsib asendusmänguasju ümbritsevate esemete ja materjalide hulgast; • on omandanud rollimängu elementaarsed oskused.
--	---

5-aastane laps

Lapsest lähtuvad eesmärgid	<ul style="list-style-type: none"> • oskab mängu kaaslasega kooskõlastada; • oskab mängus täita erinevaid rolle; • oskab mängus oma teadmisi rakendada; • oskab leida mängus asendus- ja mõttelisi mänguasju.
Sisu:	<ul style="list-style-type: none"> • mängukaaslaste soovide ja ettepanekutega arvestamine; • püsivust nõudvate mängude mängimine; • asendusmänguasjade kasutamisel laste loovuse arendamine.
Lapse arengu eeldatavad tulemused:	<ul style="list-style-type: none"> • oskab täita üldkehtivaid käitumisnorme mängudes; • kasutab teiste lastega suhtlemisel viisakussõnu; • oskab mängida reeglite järgi; • viib alustatud mängu lõpuni; • kasutab mängus rollisuhtlust; • oskab mängus konflikte lahendada; • oskab kasutada saadud teadmisi iseseisvates mängudes.

6-aastane laps

Lapsest lähtuvad eesmärgid:	<ul style="list-style-type: none"> • teab ja järgib mängureegleid; • oskab mängus kaotada; • oskab mängus loovalt erinevaid dekoratsioone kasutada; • oskab kasutada mängus fantaasiat; • oskab iseseisvalt mängida.
Sisu:	<ul style="list-style-type: none"> • nii teiste kui oma mängudele hinnangu andmise õpetamine; • mängu ilmestamiseks asendusvahendite kasutamine; • mänguvahendite valmistama õpetamine.
Lapse arengu eeldatavad tulemused:	<ul style="list-style-type: none"> • oskab anda hinnangut nii teiste kui oma mängudele; • väljendab oma arvamust ning seisukohti ning oskab neid põhjendada; • oskab mängida reeglite järgi; • viib alustatud mängu lõpuni; • oskab kasutada saadud oskusi iseseisvates mängudes; • omab ühise tegutsemise oskust; • oskab mängides olla heatahtlik ja teisi arvestav;

	<ul style="list-style-type: none"> • mängib omavalmistatud mänguasjadega, laiendab oma mängu.
--	--

7-aastane laps

Lapsest lähtuvad eesmärgid:	<ul style="list-style-type: none"> • oskab ennast tutvustada; • oskab vajadusel võõrastelt abi küsida; • oskab söömisel õigesti nuga ja kahvli kasutada; • oskab iseseisvalt riietuda; • teab, kuidas käituda rahvarohketes kohtades; • suudab oma emotsioone ja käitumist kontrollida.
Sisu:	<ul style="list-style-type: none"> • situatsioonimängude kasutamine; • teatrietenduste külastamine; • õppekäikudel käimine.
Lapse arengu eeldatavad tulemused:	<ul style="list-style-type: none"> • suudab oma emotsioone kirjeldada ning tugevaid emotsioone (nt rõõmu, viha), sobival viisil väljendada; • kirjeldab enda häid omadusi ja oskusi; • oskab erinevates olukordades sobivalt käituda ning muudab oma käitumist vastavalt tagasisidele; • algatab mängu ja tegevusi; • tegutseb iseseisvalt ja vastutab oma käitumise eest; • teab, mis võib olla tervisele kasulik või kahjulik ning kuidas ohutult käituda; • saab hakkama eneseteenindamisega ja on kujunenud esmased tööharjumused; • kasutab erinevaid vahendeid heaperemehelikult ning tegevuse lõppedes koristab enda järelt; • mõistab teiste inimeste tundeid ja verbalseid väljendusi; • teeb vahet hea ja halva vahel (nii enda kui teiste puhul).

4.4 MÄNGUOSKUSED

Mäng on eelkoolieas lapse põhitegevus. Mängu käigus omandab ja kinnistab laps uut teavet, uusi oskusi, peegeldab tundeid ja soove, õpib suhtlema, omandab kogemusi ja käitumisreegleid. Mänguoskus on kõigi üldoskuste ning õppe- ja kasvatustegevuse erinevate valdkondade oskuste ja teadmiste arengu alus.

2-aastane laps

Lapsest lähtuvad eesmärgid:	<ul style="list-style-type: none"> • suudab jälgida täiskasvanu mängu ja matkida seda. Laps tunneb huvi mängu vastu ning rõõmu mängimisest
Sisu:	<ul style="list-style-type: none"> • õppe- ja liikumismängude tutvustamine; • loovmängude kasutamine; • fantaasia-, matkimis- ja ehitusmängude kasutamine; • mängukaaslaste suhtes sõbralikkuse õpetamine; • mänguasjadesse hoidva suhtumise kujundamine.

Lapse arengu eeldatavad tulemused:	<ul style="list-style-type: none"> • mängib koos täiskasvanuga matkimismänge; • teab ja oskab mängida lihtsamaid õppe- ja liikumismänge; • mängib kaaslasega kõrvuti.
------------------------------------	--

3-aastane laps

Lapsest lähtuvad eesmärgid:	<ul style="list-style-type: none"> • oskab koos kaaslastega mängida; • tuleb toime mänguks vajalike vahendite leidmisega; • oskab matkida mängus täiskasvanut; • suudab keskenduda huvitavale mängule.
Sisu:	<ul style="list-style-type: none"> • erimänguliikide tutvustamine; • fantaasia-, loov- ja lavastusmängude kasutamine; • erinevate lauamängude kasutamine; • loovmängudes kaaslaste soovide ja vajadustega arvestama õpetamine; • mängureeglite tutvustamine; • peale mängu mänguasjade korrastamine.
Lapse arengu eeldatavad tulemused:	<ul style="list-style-type: none"> • oskab arvestada mängus kaaslastega, viib mängu lõpule, koristab enda järelt mänguasju; • võrdleb oma toiminguid mängus täiskasvanute omadega tegelikkuses; • oskab koos kaaslasega lauamänge mängida; • mängib erineva mängumaterjaliga.

4-aastane laps

Lapsest lähtuvad eesmärgid:	<ul style="list-style-type: none"> • oskab mängus kasutada oma kogemusi; • oskab mängus erinevaid mänguasju ja –vahendeid kasutada; • oskab matkida enimkasutatavaid täiskasvanu tegevusi; • suudab mängus olla sõbralik ja viisakas; • saab aru lihtsamatest mängureeglitest.
Sisu:	<ul style="list-style-type: none"> • iseseisva mänguvaliku toetamine; • kaudne mängu juhendamine, tagades lapse iseseisvuse mängus; • erinevate mänguasjade, - vahendite kasutamine; • mängus heatahtlike suhete kujundamine (mänguasjade jagamine sõbraga); • ümbritsevate esemete ja materjalide asendusmänguasjadena kasutamine; • mängureeglite õpetamine.
Lapse arengu eeldatavad tulemused:	<ul style="list-style-type: none"> • näitab üles iseseisvust mängude valikul; • leiab omale mängukaaslase; • soovib mängida erinevate mänguasjade ja – vahenditega; • täidab ja peab meeles lihtsamaid mängureegleid; • kasutab omandatud oskusi iseseisvates mängudes;

	<ul style="list-style-type: none"> • otsib asendusmänguasju ümbritsevate esemete ja materjalide hulgast; • on omandanud rollimängu elementaarsed oskused.
--	---

5-aastane laps

Lapsest lähtuvad eesmärgid:	<ul style="list-style-type: none"> • oskab mängu kaaslasega kooskõlastada; • oskab mängus täita erinevaid rolle; • oskab mängus oma teadmisi rakendada; • oskab leida mängus asendus- ja mõttelisi mänguasju.
Sisu:	<ul style="list-style-type: none"> • mängukaaslaste soovide ja ettepanekutega arvestamine; • püsivust nõudvate mängude mängimine; • asendusmänguasjade kasutamisel laste loovuse arendamine.
Lapse arengu eeldatavad tulemused:	<ul style="list-style-type: none"> • kasutab teiste lastega suhtlemisel viisakussõnu; • oskab mängida reeglite järgi; • viib alustatud mängu lõpuni; • kasutab mängus rollisuhtlust; • oskab mängus konflikte lahendada; • oskab kasutada saadud teadmisi iseseisvates mängudes.

6-aastane laps

Lapsest lähtuvad eesmärgid:	<ul style="list-style-type: none"> • teab ja järgib mängureegleid; • oskab mängus kaotada; • oskab mängus loovalt erinevaid dekoratsioone kasutada; • oskab kasutada mängus fantaasiat; • oskab iseseisvalt mängida.
Sisu:	<ul style="list-style-type: none"> • nii teiste kui oma mängudele hinnangu andmise õpetamine; • mängu ilmestamiseks asendusvahendite kasutamine; • mänguvahendite valmistama õpetamine.
Lapse arengu eeldatavad tulemused:	<ul style="list-style-type: none"> • oskab anda hinnangut nii teiste kui oma mängudele; • väljendab oma arvamust ning seisukohti ning oskab neid põhjendada; • oskab mängida reeglite järgi; • viib alustatud mängu lõpuni; • oskab kasutada saadud oskusi iseseisvates mängudes; • omab ühise tegutsemise oskust; • oskab mängides olla heatahtlik ja teisi arvestav; • mängib omavalmistatud mänguasjadega, laiendab oma mängu.

7-aastane laps

Lapsest lähtuvad eesmärgid:	<ul style="list-style-type: none">• oskab selgitada kaaslastele mängureegleid;• suudab rollide jaotamisel kokkuleppele jõuda;• oskab mängus kaotades oma emotsioone valitseda;• oskab kasutada mängus mitmesuguseid materjale;• oskab mängudes oma teadmisi ja oskusi kasutada;• oskab olla mängudes heatahtlik ja arvestav;• oskab ehitamises skeeme kasutada;• oskab mängudes täita juhtrolle;• teab ja järgib reegleid.
Sisu:	<ul style="list-style-type: none">• rollimängude mängimine;• juhendamise ja skeemide järgi ehitamine;• skeemide koostamine;• mängureeglite õpetamine;
Lapse arengu eeldatavad tulemused:	<ul style="list-style-type: none">• tunneb mängust rõõmu ning on suuteline mängule keskenduma;• rakendab mängudes loovalt oma kogemusi, teadmisi ja muljeid ümbritsevast maailmast;• algatab erinevaid mängu ja arendab mängu sisu;• täidab mängudes erinevaid rolle;• järgib mängureegleid ning oskab tuttavate mängude reegleid teistele selgitada;• suudab mängu käigus probleeme lahendada ja jõuda mängukaaslastega kokkuleppele;• tunneb rõõmu võidust ja suudab taluda kaotust võistlusmängus;• kasutab mängudes loovalt erinevaid vahendeid.

MÄNG

Mäng on lapse iseseisev, vaba ja spontaanne, üksnes tegutsemisrõõmust ajendatud tegevus. Lapse mängus kajastub õppetöös omandatu ja ka meie igapäevaelu. Pedagoog toetab teadlikult ja eesmärgistatult lapse arengut:

- õpetades tunnetama oma keha, arendades mõtlemisvõimet;
- luues mänguks vajalikud tingimused ja vahendid;
- kujundades oskust täita mängulisi toiminguid mänguasjadega;
- õpetades jagama mänguvahendeid, jäljendama täiskasvanuid;
- süvendades kõrvuti mängimise oskust ja soodustades üleminekut paarismängult koosmängule.

Mängud jaotatakse:

- vabamängud ehk loovmängud;
- reeglimängud ehk valmismängud.

Mänguliigid:

- **Loovmäng:** kodumäng, poemäng, arstimäng, juuksurimäng, liiklusmäng. looduslike objektide ja materjalide (puud, kivid, kändid, lehed, tõrud, liiv lumi) loov kasutamine
- **Lavastusmäng:** erinevad käpik- ja sõrmenukud, kostüümid, lavastamine tuttavate kirjanduspalade põhjal
- **Liikumismäng:** jooksumängud, hüplemis-, viske- ja püüdmismängud, ronimisja roomamismängud, orienteerumismängud, sportmänguelementidega mängud (jalgpall, korvpall)
- **Ehitusmäng:** ehitamine erineva suurusega erinevast materjalist klotsidega, ehitamine liivast, kividest, okstest, lumest, toolidest, jääkmaterjalidest, ehitamine omal soovil, teatava otstarbe jaoks, fantaasia põhjal, ehitamine juhendi järgi, konstrueerimine
- **Õppemäng:** mängud mänguasjadega (tornid, esemete liigitamine), lauamängud (lotod, doominod jne.), suulised mängud (äraarvamine, mõistatused) lauamängud, (lotod, memoriin, kabe, male, täringumängud), tähelepanu arendavad mängud, sõna- ja häälikumängud, meeltarendavad mängud (kompimine, haistmine, maitsmine, kuulmine), lükkimine, puhumismängud

4.4.1 LOOVMÄNG

Loovmäng on lapse iseseisva mõtlemise tulemus. Vabamängud tekivad omaalgatuslikult, inspireerituna ümbritsevast maailmast. Mida sisukam on laste igapäevaelu ja avaram nende silmaring, seda rikkam ja mitmekesisem on vabamäng.

Lapsest lähtuvad eesmärgid:

1,5 – 3-aastased	3 – 5-aastased lapsed
<ul style="list-style-type: none">• oskab varasematest mängudest tuttavaid mängulisi toiminguid üle kanda uutesse mängudesse;• suudab oma mängulisi toiminguid sõnadega saata, rikastades sellega mängu sisu;• tuleb toime mängus rolliga seotud toimingute täitmisega ning valib selleks vajalikke vahendeid;• oskab koos kaaslasega mängida.	<ul style="list-style-type: none">• oskab väljendada oma fantaasiat;• oskab mängida erinevate mänguasjade ja – vahenditega, loodusliku– ja ehitusmaterjaliga;• tuleb toime suhtlemisel nii eakaaslaste kui täiskasvanutega;• tuleb toime erinevate rollide täitmisega;• oskab koos tegutseda;• oskab kasutada asendus- ja mõttelisi mänguasju.
5 -6-aastased lapsed	6 -7-aastased lapsed
<ul style="list-style-type: none">• oskab iseseisvalt valida mängu teema ja arendada selle sisu;• oskab leida mänguks sobivaid mänguasju;• oskab kasutada olemasolevaid teadmisi ja tuleb toime uute mänguteemade väljamõtlemisega;• oskab mängus kinni pidada mängulistest suhetest.	<ul style="list-style-type: none">• oskab enne mängu algust kokku leppida mängu teema, sisu, vahendite ja rollide jaotuse;• oskab olemasolevaid teadmisi kasutada eriteemaliste mängude ühendamisel uueks mänguks ja nende sisu täiustamisel;• tuleb toime kolme-nelja-liikmelises lasterühmas mängu organiseerimisega;• on loov ja oskab kasutada asendus- ja mõttelisi asju;• tuleb mänguasjade valmistamisega ise toime.

4.4.2 LAVASTUSMÄNG

Lavastusmängus kehastab laps mitmesuguseid tegelasi ja kujutab sündmusi. Lavastusmängudeks annavad ainet kirjanduspalad ning mängu sisu ja rollid tulenevad kirjanduspala süžeedest.

Lapsest lähtuvad eesmärgid:

1,5 – 3-aastane laps	3 -5-aastane laps
<ul style="list-style-type: none">• oskab tähelepanelikult kuulata ja vaadata;• suudab kaasa mängida;• oskab kasutada rollile iseloomulikke kujundlikke vahendeid liigutuste, miimika ja žestide kaasabil;• tuleb toime eneseväljendusega;• suudab julgelt esineda;• oskab väljendada tegelaste emotsioone.	<ul style="list-style-type: none">• tuleb toime lavastusmängu mängimisega talle tuttava kirjanduspala põhjal;• oskab luua tingimused ja valida ise vahendid, et saaks rolli sisse elada ja ennast väljendada;• tuleb toime iseseisvalt lavastusmängude süžeede väljamõtlemisega;• oskab väljendada tegelaste emotsioone.
5 -6-aastane laps	6 – 7-aastane laps
<ul style="list-style-type: none">• oskab lavastusmängu siduda teiste mänguliikidega ja neid loovalt erinevates tingimustes kasutada;• oskab tegelaste emotsionaalseid seisundeid väljendada;• oskab tuttavate kirjanduspalade ja muinasjuttude põhjal mängida;	<ul style="list-style-type: none">• oskab omaloomingulisi süžeesid lavastada;• oskab loovalt kasutada lihtsaid dekoratsioone, erinevaid nukke, endavalmistatud mänguasju, kostüümielemente.

4.4.3 EHITUSMÄNG

Ehitusmäng on loomisprotsess, milles lapsed ehitavad mitmesugusest materjalist (looduslik, mööbliesemed, mänguklotsid, konstruktorid, legod jm) sildu, maju, laevu, autosid, tänavaid, losse jpm

Lapsest lähtuvad eesmärgid:

1,5 -3-aastane laps	3 -5-aastane laps
<ul style="list-style-type: none">• tuleb toime asjade, nähtuste võrdlemisega;• teab temale tuttavate erinevate esemete (klotside) omadusi;• tuleb toime enesevalitsemisega (on ehitamisel kannatlik).	<ul style="list-style-type: none">• tunneb ja oskab nimetada viit-kuut geomeetrilist kujundit;• teab ja oskab erinevaid materjale ja ehitusdetalle kasutada;• oskab võrrelda ja ehitistes erinevaid suurusi ja vorme kasutada;• teab ehituse otstarvet;• oskab kaaslastega arvestada, kooskõlastab oma tegevusi ühise eesmärgi saavutamiseks.
5 – 6-aastane laps	6 -7-aastane laps
<ul style="list-style-type: none">• oskab erinevaid ehitusmaterjale loovalt kasutada;• tuleb toime ehitamisega ettenäitamise või jooniste põhjal;	<ul style="list-style-type: none">• oskab kasutada oma ehitusmängudes mitmekesist looduslikku materjali ja objekte;• tuleb toime keerukamate ehitiste konstrueerimisega;

<ul style="list-style-type: none"> • oskab ehitada iseseisvalt kasutades oma fantaasiat; • oskab valida ehituseks olemasolevast sobivaima materjali ning kasutada seda otstarbekalt. 	<ul style="list-style-type: none"> • oskab kasutada oma konstrueerimisalaseid oskusi iseseisvates ehitusmängudes.
--	--

4.4.4 LIIKUMISMÄNG

Liikumismängud kuuluvad reeglimängude alla. Liikumismängud arendavad laste aktiivsust, iseseisvust ja omaalgatuslikkust. Laps oskab täpselt täita mängureegleid, püüab kiiresti ning osavalt tegutseda ja mängida mäng lõpuni. Oskab aru saada, et võistkondlik võit eeldab kõikide osavõtjate ühist jõupingutust.

Lapsest lähtuvad eesmärgid:

<p>1,5 – 3-aastane laps</p> <ul style="list-style-type: none"> • oskab rütmi tunnetada ja väljendada fantaasiat; • oskab oma liigutusi teiste lastega kooskõlastada; • tuleb toime orienteerumisega ruumis. 	<p>3 – 5-aastane laps</p> <ul style="list-style-type: none"> • saab aru talle õpetatud mängureeglitest, jätab meelde ja täidab neid mängus; • oskab orienteeruda ruumis ja teatud maa-alal; • oskab viisakalt ja sõbralikult kaasmängijatesse suhtuda; • on mängudes täpne ja kiire; • tuleb toime erisuurustes vahendite kasutamisega; • saab hakkama lihtsamate liikumismängude iseseisva organiseerimise ja läbiviimisega.
<p>5 – 6-aastane laps</p> <ul style="list-style-type: none"> • oskab liikumismänge omaalgatuslikult mängida; • on liikumismängudes aktiivne ja iseseisev; • suudab järgida mängureegleid; • oskab kaotada, mängides mäng lõpuni; • oskab loovalt looduslikke objekte ja materjale kasutada. 	<p>6 -7-aastane laps</p> <ul style="list-style-type: none"> • tuleb toime tuttavate mängude õpetamisega teistele; • oskab mängude valikul arvestada ruumi, aega, osavõtjate arvu ja vahendite olemasolu; • tuleb toime enesevalitsemisega ka juba etteaimatava kaotuse korral, mängides mäng siiski lõpuni; • oskab iseseisvalt organiseerida liikumismänge arvestades aastaaega, looduslikke ja olustikulisi tingimusi; • saab hakkama mängude sisu ja reeglite omapoolse täiendamisega; • oskab tunda rõõmu võistlusmängudes osalemisest ja saab aru, et võistkondlik võit eeldab kõikide osavõtjate ühist jõupingutust.

4.4.5 ÕPPEMÄNG

Õppemängudel on nii õpetuslik ja tunnetuslik kui ka emotsionaalne pool. Õppemängud arendavad lapse sensoorseid ja vaimseid võimeid: vaatlusoskust, esemete võrdlemise oskust, oskust märgata väikesi erinevusi esemete tunnustes, oskust määrata esemete asukoht. Õppemäng annab oskuse mängida rühmas olemasolevaid lauamänge

Lapsest lähtuvad eesmärgid:

1,5 – 3-aastane laps	3 – 5-aastane laps
<ul style="list-style-type: none"> tuleb toime peenmotoorikat nõudvate ülesannetega; oskab kasutada didaktilisi mänguasju, et soodustada paarismängu; oskab asjade, esemete, nähtuste ära tundmiseks ja kirjeldamiseks erinevaid meeli kasutada. 	<ul style="list-style-type: none"> tunneb ja oskab kirjeldada erinevate esemete omadusi (värvus, suurus, materjali omapära); on tähelepanelik, oskab mängule keskenduda; on mängus otsustusvõimeline; oskab kasutada vajadusel erinevaid meeli.
5 – 6-aastane laps	6 – 7-aastane laps
<ul style="list-style-type: none"> oskab kirjelduse põhjal ära tunda tuttavaid esemeid; oskab esemeid rühmitada; oskab mängida iseseisvalt lauamänge ja teisi eriliike õppemänge väikeste rühmadena. 	<ul style="list-style-type: none"> tuleb toime osadest terviku moodustamisega; saab hakkama lihtsamate õppemängude õpetamisega kaaslastele; oskab mängudes kinni pidada mängulistest suhetest ning tuleb toime mängus kahe kolme erineva rolli täitmisega.

Lapse arengu eeldatavad tulemused mängus:

1,5 -3-aastane laps	3 - 5-aastane laps
<ul style="list-style-type: none"> oskab iseseisvalt mängu valida ja mängumõtteid ellu viia; on aktiivne mängukaaslase otsimisel; oskab mängida üksteise kõrval; oskab mängida paariti ja lühiajaliselt väikeste rühmadena (3-4 last); oskab mängida loovmänge (kodu-, rongi-, automängud); oskab mängida lihtsamaid rollimänge (lavastusmängud); oskab mängida lihtsamaid õppemänge (nelja-viie-osaliste esemepiltide kokkupanemine). 	<ul style="list-style-type: none"> oskab iseseisvalt mängu teema valida ja arendada selle sisu vastavalt oma teadmiste-tähelepanekutele ümbritsevast; oskab mängudes peegeldada positiivseid elunähtusi; oskab kaaslastega kooskõlastada oma arvamused kasutatavate vahendite ja rollide jaotamises.
5 -6-aastane laps	6 -7-aastane laps
<ul style="list-style-type: none"> oskab mängus kinni pidada mängulistest suhetest ja täita mängus kahte kolme erinevat rolli; oskab leida mänguks sobivaid mänguasju; oskab ehitusmängudes loovalt erinevaid 	<ul style="list-style-type: none"> oskab mängida rühmas olemasolevaid lauamänge (mosaiikmängud, lotod jne); oskab mängida rollimänge, suudab rollide jaotamisel kokkuleppele jõuda (kodumäng, koolimäng, kauplusemäng, juuksurimäng,

ehitusmaterjale kasutada; • oskab lavastusmängudes loovalt lihtsaid dekoratsioone, erinevaid nukke, enda valmistatud mänguasju, kostüümielemente kasutada; • oskab mängida rühmas olemasolevaid lauamänge (õppemänge).	raamatukogumäng, meremäng, automäng jne); • oskab ehitusmaterjalist keerulisi konstruktsioone (sillad, linnad, autoteed) ehitada; • oskab mängida liiva ja lumega.
--	--

5. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE KORRALDUS

Käesolevas punktis esitatakse lasteaia õppe- ja kasvatustegevuse korraldus nii sisulisest kui ajalisest aspektist lähtuvalt.

Dokumentatsioon

Õppe- ja kasvatustöö korraldamisel lähtutakse:

- koolieelse lasteasutuse seadusest;
- lasteaia põhimäärusest
- alushariduse riiklikust õppekavast;
- lasteaia õppekavast

1. Õppeaasta

Õppeaasta algab lasteaias 1. septembril ja kestab kuni järgmise kalendriaasta 31. augustini. Aktiivne õppe- ja kasvatustegevus kestab 1. septembrist 31. maini. Suveperioodil 01. juunist – 30. juunini ja 01.august – 31. augustini toimub aasta jooksul õpitu kordamine ja kinnistamine.

2. Õppe- ja kasvatustegevuse alused

- Lasteaia õppe- ja kasvatustegevus lähtub Koolieelse lasteasutuse riiklikust õppekavast.
- Vastavalt õppekavale toimub õppe- ja kasvatustegevus lapse elu ja ümbritsevat keskkonda käsitlevate teemade kaudu.
- Teemade planeerimine lasteaias tugineb aastaringile looduses ja rahvakalendri tähtpäevadele.
- Õppe- ja kasvatustegevus lasteaias jaotub kuueks põhivaldkonnaks, kus õpetaja planeerib ja viib integreeritult läbi erinevaid tegevusi.

Mina ja keskkond

Keel ja kõne

Matemaatika

Kunst

Liikumine

Muusika

- Tegevuse planeerimisel arvestab õpetaja lapse vanuse ja arenguliste iseärasustega.
- Liikumis- ja muusikatundide paremaks planeerimiseks on määratud tegevuse kestus
- Vähemalt kord nädalas viiakse liikumistegevused kõikidele vanusegruppidele läbi õues.

Planeeritud liikumis – ja muusikategevuste kestus

Laste vanus	Tegevuse ajaline kestvus
1 – 3 aastased	10 – 15 min
3 – 6 aastased	25 min
6 – 7 aastased	35 min

- Õppe- ja kasvatustegevus tugineb rühma päevakavale, mis määrab vastavalt laste eale päevarütmi. Päevakavas vahelduvad igapäevatoimingud, laste mäng, vabategevused ja pedagoogi kavandatud õppe- ja kasvatustegevused. Päevakava kirjutatakse rühma õppeaasta tegevuskavasse. Päevakavas võib õpetaja teha mõistlikke muutusi laste vajadusi ja arengut arvestades.
- Lasteaia õppe- ja kasvatustegevust toetavad läbiviidavad üritused nii rühma kui asutuse tasandil. Õppeaasta ürituste plaan lisatakse lasteaia aasta tegevuskavale, rühmades läbiviidavad üritused on esitatud rühma tegevuskavas. Õppe- ja kasvatustegevuse järjepidevust toetavad lasteaia traditsioonilised üritused. Ürituste planeerimisel ja läbiviimisel lähtutakse lasteaia õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtetest, vanemate, laste, personali ja kohaliku omavalitsuse ettepanekutest. Ürituste efektiivsemaks korraldamiseks on vastu võetud ürituste läbiviimise kord (Lisa 1).

3. Lasteaia õppe- ja kasvatustegevuse planeerimine, analüüs ja hinnang

- Lasteaia õppe- ja kasvatustöö planeerimisel lähtutakse lasteaia õppekavast ja õppeaasta ajalisest korraldusest.
- Igal õppeaastal püstitatakse õppe- ja kasvatustegevusele eesmärgid, mis tulenevad hinnangust eelmise õppeaasta tegevusele. Planeeritud eesmärgid ja vastavad tegevused kajastuvad lasteaia aasta tegevuskavas.
- Rühma õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine on paindlik ja võimaldab pedagoogil teha vajadusel muudatusi
- Õppe- ja kasvatustegevust planeeritakse **aasta ja nädala** kaupa
- Töö ja eesmärkide täitmise põhjalik analüüsimine ja hinnangu andmine toimub õppeaasta lõpul pedagoogilises nõukogus. Analüüsist tulenevalt tehakse ettepanekud järgmise õppeaasta tegevussuundade ja eesmärkide osas.

4. Rühma õppe- ja kasvatustegevuse planeerimine, analüüs ja hinnang

- Lähtudes Koolieelse lasteasutuse riiklikust õppekavast, lasteaia õppekavast ja eelmise aasta töö analüüsist koostavad rühmaõpetajad igal aastal rühma tegevuskava. Dokumendi koostamisel arvestavad õpetajad laste vanust ja individuaalseid iseärasusi. Tegevuskava esitatakse vähemalt nädal aega enne uue õppeaasta algust.
- Vastavalt rühma tegevuskavale planeerib rühmaõpetaja tegevusi nädala või kuu kaupa.
- Planeerimine on eesmärgipõhine - läbiviidud tegevused ja analüüs fikseeritakse rühmapäevikus, mida täidetakse vastavalt kehtestatud korrale.
- Rühma õppe- ja kasvatustegevuse eesmärkide täitmist ja tegevuskava realiseerumist analüüsitakse rühmavestluste käigus üks kord aastas mais. Juunis esitavad rühmaõpetajad kokkuvõtte rühma õppe- ja kasvatustegevusest, hinnangu oma tööle ja ettepanekud õppe- ja kasvatustegevuse täiendamiseks nii rühma kui asutuse tasandil.

4.1 Õppe- ja kasvatustegevuse planeerimine rühma tasandil

Rühma aasta tegevuskava	<p>Õppeaasta alguses koostavad õpetajad rühma aasta tegevuskava vastavalt laste vanusele. Tegevuskava esitatakse elektrooniliselt kinnitamiseks õppealajuhatajale 1.oktoobriks. Rühma tegevuskava salvestatakse elektroonilisele andmekandjale ja säilitatakse elektroonilise arhiivimaterjalina 5 aastat. Aasta tegevuskavast lähtuvalt toimub nädalaplani koostamine.</p>
	<p>Aasta tegevuskava koostamine:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tiitelleht; • Sisukord; • Laste nimekiri; • Päevakava; • Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid (üldeesmärgid, rühma aasta eesmärgid); • Õppe- ja kasvatustegevuse korraldus (põhimõtted, dokumentatsioon, planeerimine (sh. koolivaheajad), tegevuste ajaline kestvus); • Rühma iseloomustus ja töökorraldus (rühma eripära, aasta eesmärgiga seotud tegevus, planeeritavad õppekäigud, õpetamine läbi mängu, õuesõpe, koolieelikutes-töövihikud, aabits); • Õppe- kasvatustegevuse sisu (õpikäsitus, tegevuste lõimumine, valdkonnad (valdkonna eesmärgid, oodatavad õpitulemused), vajadusel eesti keel kui teine keel); • Lapse arengu hindamise põhimõtted ja lapse arengu hindamiste, arenguestluste aasta plaan (tabel); • Töö erivajadustega lastega ja eripedagoogiline/logopeediline töö; • Koostöö lastevanematega;
Nädalaplaan	<p>Palamuse valla lasteaias on välja töötatud nädalaplani ühtne vorm, mille koostamisel on arvestatud alushariduse riikliku õppekava nõudeid. Nädalaplaan vormistatakse arvutis.</p>
	<p>Nädalaplani kirjutatakse:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nädala teema; • Ajavahemik (nädal); • Eesmärgid lähtuvalt ainevaldkondadest ja üldoskustest; • Hommikuringi teema; • Kasutatavad tegevusliigid, mille kaudu õppimine toimub; • Õueaeg (jalutuskäigud, loodusvaatlused, õuemängud, vahendid); • Muu tegevus (sünnipäevad, peod, õppekäigud vm); • Muusika- ja liikumistegevuse aeg; • Individuaalne töö, vaatlused; • Kasutatud lastekirjandus sh. unejutud (autor, pealkiri, allikas, liik).
Õppe- ja kasvatustöö päevik	<p>Õppe- ja kasvatustöö päevik on koolieelse lastasutuse õppekorralduse dokument, mille täitmine on kohustuslik. Päevik täidetakse korrektse käekirjaga kasutades ainult ühte värvi pastapliiatsit (sinine või must). Kinnitatakse direktori allkirjaga ning pitsatiga õppeaasta alguses. Õpetajal on õigus päevikus kokkuvõttes hinnata vajadusel lapsi nimeliselt. Õppe- ja kasvatustöö päevik on konfidentsiaalne dokument, mis on mõeldud kasutamiseks lapsega tegelevatele pedagoogidele, eripedagoogile ja direktorile.</p>
	<p>Päevikusse kirjutatakse:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Õppe- ja kasvatustöö eesmärgid ja põhimõtted;

	<ul style="list-style-type: none"> • Laste nimekiri, vanused, isikukood, millal laps la tuli/lahkus; • Andmed vanemate kohta; • Kõneuuringu kokkuvõttederipedaag/ logopeedi poolt; • Andmed läbiviidud õppe- ja kasvatustegevuste kohta, õpetajate allkirjad; • Märkuste lahtrisse tehakse nädala kokkuvõtte lähtudes nädala eesmärkidest valdkonniti (vt nädalaplaan).
Päevakava	Õppe- ja kasvatustegevus lasteasutuses toetub rühma päevakavale, mis on esitatud rühma aasta tegevuskavas. Päevakava määrab laste eale vastava päevarütm, une- ja ärkveloleku aja, kus vahelduvad igapäevatoimingud (söömine, riietumine, ruumi korrastamine, uni jne) laste vabategevused (mäng, loominguiline tegevus, liikumine jne) ning pedagoogi kavandatud õppe- ja kasvatustegevus. Laste kasvades ja arenedes väheneb päevakavas igapäevatoimingutele kulutatav aeg ning suureneb pedagoogi poolt kavandatud õppe- ja kasvatustegevus.

Õppe- ja kasvatustegevuste kestvus vanuseti

Kriteerium	2.-3.a.	3.-4.a.	4.-5.a.	5.-6.a.	6.-7.a.
Õpetaja kavandatud tegevuse kestvus	10-15 min	15-20 min	20-25 min	25-30 min	30-35 min
Tegevuste keskmine aeg päevas	10-30 min	30-40 min	40-50 min	50min- 1t, 30 min	1t, 45 min – 2t, 10 min

Planeerimine koolivaheaegadel

Vaheaja perioodid	Planeerimine
Sügis- ja kevadvaheaeg	<p>Nädalaplaan: „Mängude nädal“ planeerimine toimub mänguliselt, luua võimalused vabamänguks (tuua uusi vahendeid ja mängu), plaani kirja panna nädala eesmärgid, mängud, hommikuringid. Vajadusel- muud tegevused, individuaalne töö lapsega või vaatlused.</p> <p>Õppe-kasvatustöö päevik: Päevikusse kanda kõik vaheaja kuupäevad, läbiviidud mängud/ tegevused. Nädala kokkuvõttesse kirja panna laste üldine kohalkäimine ja lühikokkuvõtte laste mänguvalikute, tegevuste, individuaalse töö või vaatluste kohta (oleneb sellest, kuidas nädalaplaan koostatud).</p> <p>Päevakava: õppetegevusteks planeeritud ajal on lastel võimalus valida mängulisi tegevusi.</p>
Jõulu- ja suvevaheaeg	<p>Nädalaplaan: Jõulu- ja suve-perioodil (vastavalt üleriigilisele kooli jõulu- ja suvevaheajale) nädalaplaani vanematele üles panema ei pea. Hommikuringi jututeema ja tegevused kajastuvad päevikus.</p> <p>Õppe- ja kasvatustöö päevik: Päevikusse kanda kõik vaheaja kuupäevad. Vaheajal planeeritakse hommikuring (päeva tutvustus) ja mõned mängulised tegevused või vahendid. Nädalateemat, valdkondade eesmärgid ja õppetegevust planeerima ei pea. Nädala kokkuvõttesse kirja panna lühikokkuvõtte laste mängude, tegevuste valiku ja üldise kohalkäimise kohta.</p>

<p>Päevakava: Suveperioodil (olenevalt ilmast) mängitakse rohkem õues ja kasutatakse võimalust õue tuua ka tubaseid mängu/tegevusi (joonistamisvahendid, nukumängud, veemäng jne).</p>

Koolivaheaegadel ja suveperioodil, kui lasteaed on avatud, toimub laste tegevuse planeerimine teisiti. Vaheajad on igal aastal lähtuvalt kooli õppetöö

6. ÕPPE- JA KASVATUSVALDKONDADE EESMÄRGID JA SISU

Lasteaia õppe- ja kasvatusgevus jaotub vastavalt Koolieelse lasteasutuse riiklikule õppekavale kuueks valdkonnaks:

6.1 Mina ja keskkond

6.2 Keel ja kõne

6.3 Matemaatika

6.4 Kunst

6.5 Liikumine

6.6 Muusika

Lisaks on õppekavva lisatud valdkond Kombeõpetus ja tunde kasvatus, mis toetab lasteaia väärtuste ja Kiusamisest vabaks projekti väärtuste kujundamist lastes. Alljärgnevalt esitatakse valdkondade üldeesmärgid ning õppe- ja kasvatusgevuste läbiviimise põhimõtted igas valdkonnas.

6.1 MINA JA KESKKOND

Valdkonna „Mina ja keskkond” õppe-ja kasvatusgevuse eesmärgid riiklikus õppekavas on:

- mõistab ja tunnetab ümbritsevat maailma terviklikult;
- saab ettekujutuse oma minast ning enda ja teiste rollidest elukeskkonnas;
- väärtustab nii eesti kui ka oma rahvuse kultuuritraditsioone;
- väärtustab enda ja teiste tervist ning püüab käituda tervislikult ja ohutult;
- väärtustab keskkonda hoidvat ja keskkonnateadlikku mõtteviisi;
- märkab nähtusi ja muutusi looduses.
- oskab erinevates olukordades sobival viisil käituda ning muudab oma käitumist vastavalt tagasisidele;
- järgib kokkulepituid reegleid ja üldtunnustatud käitumisnorme;

Valdkonna „Mina ja keskkond” sisu jaguneb järgmiselt:

- Sotsiaalne keskkond: mina, minu perekond ja sugulased, kodu, lasteaed, kool, ametid, kodumaa, eesti rahva tähtpäevad ja kombed, teised rahvused Eestis, üldinimlikud väärtused ja üldtunnustatud käitumisreeglid; tervise väärtustamine, tervislik toitumine, ohuallikad ning ohutu käitumine;
- Tehiskeskkond: ehitised, kodumasinad, jäätmed, ühissõidukid, jalakäija ohutu liiklemine, turvavarustus;
- Looduskeskkond: kodukoha loodus, loodusvaatlused, muutused looduses, elukeskkond ja selle mõju tervisele, inimese mõju loodusele.

Õppe- ja kasvatustegevust kavandades ning korraldades:

1) valitakse valdkonna temaatika lapse igapäevaelust ja teda ümbritsevast, mis hõlmab sotsiaalset-, loodus- ja tehiskeskkonda, sh tervise-, liikluskasvatust, kombeõpetust ja tunde kasvatust (Koduloolisuse printsiip);

2) suunatakse last ümbritsevat maailma märkama, uurima, kogema mängu ja igapäevategevuste kaudu, võimaldades tal ümbritsevat tajuda läbi erinevate meelte ja aistingute: vaadelda, nuusutada ning maitsta, kompida ja kuulata.

- Emotsionaalne kontakt keskkonnaga toetab lapse omaalgatust, huvi, individuaalsust ja tegustemistahet.
- Suunates last märkama loodust enda ümber aitab see lapses kujundada loodusesse austavat suhtumist.
- Suunates lapsi märkama kaaslasti õpib laps suhtuma inimeste erinevustesse sallivalt
- Vaatlemine, võrdlemine, rühmitamine, seostamine, järeldamine, küsimine ja küsimustele vastuste otsimine toetavad laste teadmiste omandamist kõige efektiivsemalt.
- Vahepeetajamine, selle kirjeldamine ning vaadeldu kujundlik väljendamine toetab lapsel eeldavatate tulemusteni jõudmist.

Teadmisi omandatakse tegutsedes:

- luuakse sotsiaalseks suhtlemiseks soodne keskkond (abivalmidus, kaastunne, sõbralikkus mängus ja töös)
- luuakse olukordi rahvakommete omandamiseks.

3) lõimitakse erinevaid tegevusi:

võrdlemist, modelleerimist, mõõtmist, arvutamist, vestlemist, ettelugemist, kehalist liikumist, kunstilist ja muusikalist tegevust.

- Eduelamusi pakkudes kujuneb lapsel positiivne suhtumine iseendasse ja teistesse ning salliv suhtumine endast erinevatesse (eri rahvusest ja erivajadustega kaaslaste)
- Üldõpetuslikku tööviisi rakendades suunatakse last märkama ilu ümbritsevas elus, inimeste töös ja käitumises ning toetatakse lapse soovi ise oma käitumisega kasu tuua.

4) suunatakse last mängudes, ümbritsevas looduses, liikluses, oma tervises seisundis jm märgatu kohta küsimusi esitama (probleemi püstitama), küsimustele vastuseid leidma (oletama ja oletusi kontrollima) ning märgatust ning kogetust järeldusi tegema:

Üldinimlike väärtuste kujunemine ning terviseõpetuse teemade käsitlemine

- Läbi enda ja ka teiste laste eeskujude luuakse tingimused lauakommete ning tervislike eluviiside õppimiseks.
- Väärtustatakse laste toiduvalikuid ning antakse võimalus harjuda uute maitsetega

5) suunatakse last vahendeid ja materjale säästlikult kasutama ning hoolivalt ja heaperemehelikult käituma.

6.2 KEEL JA KÕNE

Valdkonna „Keel ja kõne“ õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid riiklikus õppekavas on:

- 1) tuleb toime igapäevases suhtluses;
- 2) kasutab kõnes õiget hääldust, sobivaid grammatilisi vorme ja mitmekesisist lauseehitust;
- 3) tunneb huvi lugemise, kirjutamise ja lastekirjanduse vastu, on omandanud lugemise ja kirjutamise esmased oskused.

Valdkonna „Keel ja kõne” sisu jaguneb järgmiselt:

- 1) keelekasutus: hääldamine, sõnavara, grammatika;
- 2) suhtlemine, jutustamine ja kuulamine;
- 3) lugemine, kirjutamine ja lastekirjandus.

Õppe- ja kasvatustegevust kavandades ning korraldades:

- 1) lähtutakse põhimõttest, et kõnearendus on lapse kõne ja suhtlemise sihipärane arendamine, kus last õpetatakse eelkõige keelevahendeid (uusi sõnu, sõnavorme ja lausemalle) kasutama suhtlemisel, teadmiste omandamisel, oma tegevuse kavandamisel;
- 2) peetakse oluliseks, et lapse kõne arengut toetatakse kõigis tegevustes (mängimine, käelised tegevused, liikumis- ja muusikategevused ning igapäevatoimingud); lapsele luuakse kõnekeskkond, kus ta kuuleb teiste kõnet ning tal on vaja ja ta saab ise kõneleda; laps õpib rääkima reaalsetes suhtlussituatsioonides, tegutsedes koos täiskasvanuga;
- 3) suunatakse lapsi ettelugemise, dramatiseerimise, ümberjutustamise, joonistamise, oma raamatute koostamise jm tegevuste kaudu kirjandust mõistma ja hindama; ettelugemiseks valitakse žanriliselt mitmekesiseid raamatuid, et toetada lugemishuvi ning lugemis- ja kirjutamisvalmiduse kujunemist;
- 4) õpetatakse lugemise ja kirjutamise esmaseid oskusi seostatult mängude ja igapäevategevustega (nt. nimekirjade koostamine, joonistustele pealkirja kirjutamine, kirja kirjutamine täiskasvanu abiga)

6.3 MATEMAATIKA

Valdkonnas „Matemaatika“ õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid riiklikus õppekavas on:

- 1) rühmitab esemeid ühe – kahe tunnuse alusel ja võrdleb esemete hulki;
- 2) järjestab esemeid suuruse ja asenditunnuse põhjal;
- 3) tunneb lihtsamaid ajamõisteid ning kirjeldab ja järjestab oma päevategevusi;
- 4) mõtestab loendamistegevust ja seoseid arvude reas;
- 5) mõistab mõõtmistegevust ja olulisemaid mõõtühikuid;
- 6) suudab kirjeldada ümbritsevat ruumi kujundimõistete abil;
- 7) näeb matemaatilisi seoseid igapäevatoimingutes.

Valdkonna „Matemaatika“ sisu jaguneb järgmiselt:

- 1) hulgad, loendamine ja arvud, arvutamine;
- 2) suurused ja mõõtmine;
- 3) geomeetrilised kujundid.

Õppe- ja kasvatustegevust kavandades ning korraldades:

- 1) innustatakse last nähtuste ja esemete maailma korrastama ja kujundama ning selles orienteeruma, mille tulemusel laps avastab esemetevahelisi seoseid, leiab esemetes erinevusi ja sarnasusi ning oskabesemeid järjestada, rühmitada ja loendada;
- 2) harjutatakse last määrama enda asukohta ümbritsevate esemete suhtes, orienteeruma ajas ning kasutama vastavaid mõisteid oma tegevuse kirjeldamiseks;
- 3) seostatakse mäng, vaatlused, vestlused ja igapäevatoimingud matemaatikaga, erhutades sealjuures last kasutama erinevaid aistinguid: kuulmis-, nägemis-, haistmis- ning kompimisaistingut;
- 4) suunatakse last ümbritsevat matemaatiliselt kirjeldama (arvud, mõõtühikud, kujundite nimetused jm);
- 5) toetatakse üldistusteni jõudmist ja mõistete kujundamist erinevates objektides sarnaste ja erinevate tunnuste ning omaduste vaatlemise, võrdlemise, kirjeldamise ja sõnastamise kaudu.

6.4 KUNST

Valdkonnas „Kunst“ õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid riiklikus õppekavas on:

- 1) tunneb rõõmu loovast eneseväljendusest;
- 2) kujutab isikupäraselt ümbritsevaid objekte ja sündmusi ning oma kujutlusmaailma;
- 3) vaatleb, kirjeldab ja kujundab ümbritsevat ning tarbeesemeid;
- 4) kasutab õpitud voolimis-, joonistamis- ning maalimisvahendeid ja –võtteid;
- 5) kasutab materjale ja tööriistu ohutult ning sihipäraselt;
- 6) vaatleb kunstiteoseid ja kirjeldab nähtut.

Valdkonna “Kunst” sisu jaguneb järgmiselt:

- 1) kujutamine ja väljendamine: mõtete ning tunnete edasiandmine nähtaval kujul;
- 2) kujundamine: objektile vormi, kuju ja esteetilise lisaväärtuse andmine; 3
- 1)) tehnilised oskused: voolimine, joonistamine, maalimine, meisterdamine;
- 3) kunstiteoste vaatlemine, vestlused kunstiteostest ja kunstist.

Õppe- ja kasvatustegevust kavandades ning korraldades:

- 1) antakse lapsele võimalus saada elamusi, tunda rõõmu ja rahulolu ning väljendada oma maailmanägemust;
- 2) suunatakse last jälgima kaaslasti päeva jooksul vabas või konkreetses tegevuses, vaatlema ümbritsevat looduses ja tehiskeskkonnas, väljasõidul ettevõttesse või farmidesse ning kasutama saadud tähelepanekuid voolides, joonistades, maalides ja meisterdades;
- 3) kasutatakse teemasse sisseelamiseks mängu, muusikat, lihtsat lavastust, jutu lugemist jne; 4) arvestatakse, et lapse jaoks on oluline loomiseks ja lahenduste leidmiseks teha katsetusi ning avastusi, otsida ja saada vastuseid tekkinud küsimustele, omandatud oskusi rakendada ja loovalt kombineerida;
- 4) julgustatakse last kasutama ja katsetama tema enda pakutud lahendusi töö mitmekesistamiseks ning ergutatakse lapse kujutlus- ja algatusvõimet, jälgides, et sõiliks tema isikupärane väljendusviis;
- 5) korraldatakse kunstitegevusi ka õues ning kasutatakse kunstitegevust teiste valdkondade õppe- ja kasvatustegevuse osana, joonistatakse nii paberile, kivile, puidule kui ka liivale või kombineeritakse erinevaid materjale;

- 6) innustatakse last tehtut analüüsima ja arutlema, miks kujutas ta esemeid, nähtust just sellisel viisil, mis materjale ja tehnikaid ta kasutas ning kuidas tööga rahule jäi. Kaaslaste töödese tolerantse suhtumise kujunemisel aitan kaasa, kui analüüsitakse nii laste töid kui ka kunstiteoseid ning põhjendatakse oma hinnangut.

6.5 MUUSIKA

Valdkonnas „Muusika“ õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid riiklikus õppekavas on:

- 1) tunneb rõõmu laulmisest ja musitseerimisest;
- 2) suudab keskenduda kuulatavale muusikapalale;
- 3) suudab ennast loovalt väljendada laulmise, liikumise, tantsimise ja pillimängu kaudu;
- 4) suudab musitseerida nii rühmas kui ka üksi.

Valdkonna „Muusika“ sisu jaguneb järgmiselt:

- 1) laulmine;
- 2) muusika kuulamine;
- 3) muusikalis-rütmiline liikumine
- 4) pillimäng.

Õppe- ja kasvatustegevust kavandades ning korraldades:

- 1) on esikohal emotsionaalne ja aktiivne muusikaline tegevus;
- 2) kujundatakse ja arendatakse lapse muusikalis-loomingulisi võimeid, kultuurilissotsiaalset aktiivsust ning väärtushinnanguid;
- 3) arvestatakse lapse individuaalseid eeldusi ning toetatakse eduelamustele ja tunnustusele;
- 4) kasutatakse muusikat lõimiva tegevusena ka teistes õppe- ja kasvatustegevuse valdkondades, nagu “Keel ja kõne”, “Kunst” jne; muusika on igapäevaelu osa nii argi- kui ka pidulike sündmuste puhul;
- 5) seostatakse üksteisega muusika kuulamine, laulmine, pillimäng, muusikalisrütmiline liikumine, mängud, tantsud;
- 6) muusikapalade (laulude, muusika kuulamise palade, tantsude ja mängude, pillilugude) valikul arvestatakse laste huve ning eakohasust.

6.6 LIIKUMINE

Valdkonnas „Liikumine“ õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid riiklikus õppekavas on:

- 1) tahab liikuda ja tunneb liikumisest rõõmu;
- 2) suudab pingutada sihipärase tegevuse nimel;
- 3) tegutseb aktiivselt üksi ja rühmas;
- 4) mõistab kehalise aktiivsuse olulisust inimese tervisele;
- 5) järgib esmaseid hügieeni- ja ohutusnõudeid.

Valdkonna „Liikumine“ sisujaguneb järgmiselt:

- 1) liikumisalased üldteadmised;
- 2) põhiliikumised;
- 3) liikumismängud;
- 4) erinevad spordialad;
- 5) tants ja rütmika.

Õppe- ja kasvatustegevust kavandades ja korraldades:

- 1) arvestatakse, et põhiliikumised eeldavad igapäevast suunamist: liigutusoskused, liikumisosavus ja teised liikumisvõimalused (vastupidavus, jõud, kiirus, paindumus) kujunevad ja arenevad tegevusi regulaarselt korrates;
- 2) rikastatakse lapse liikumis- ja tegustemisvõimalusi sportlik-arenduslike liikumisviisidega, nt jalgrattasõit, suusatamine, uisutamine, ujumine jms;
- 3) peetakse oluliseks kõlbeliste põhimõtete ja enesekindluse kujundamist: kui kehalisi harjutusi tehakse korrapäraselt, kujunevad positiivsed isikuomadused;
- 4) ergutatakse last oma oskusi, võimeid ja koostööd hindama, kaaslasi arvestama, oma emotsioone kontrollima ja valitsema ning mõistma ühe või teise kehalise harjutuse vajalikkust;
- 5) arendatakse põhiliikumisi, koordineerimist, rühti, tasakaalu, liikumisvõimet ja peenmotoorikat (täpsust, näo – ja sõrmelihaste kontrollimise oskust) ning antakse tagasisidet.

Järgnevalt on eraldi välja toodud vanuserühmiti kombeõpetuse ja tunde kasvatuse eesmärgid. Kombeõpetust ja tunde kasvatust viiakse läbi lõimitult erinevatesse tegevustesse.

6.7 KOMBEÕPETUS JA TUNDEKASVATUS

Väärtuste kujundamiseks tehakse erinevaid kombeõpetuse ja tunde kasvatuse tegevusi.

Pedagoog toetab teadlikult ja eesmärgistatult lapse arengut:

- kujundades viisaka suhtlemise oskust ja eetilisi tundeid;
- süvendades suhtlemisoskust igapäevaelu erinevates olukordades;
- õpetades väljendama oma tundeid ja arvestama kaaslaste tunnetega;
- kujundades positiivset enesehinnangut;
- õpetades kasutama teiste poole pöördumisel viisakusvorme.

1,5 – 3-aastane laps

Lapsest lähtuvad eesmärgid	Lapse arengu eeldatavad tulemused
<ul style="list-style-type: none">• teab, mis on lasteaed ja millised on kodus ja lasteaia erinevused;• tunneb rühma õpetajaid ja mängukaaslasi;• teab, et mänguasju tuleb mängukaaslastega jagada;• teab, et teisele lapsele ei tohi haiget teha;• teab, kus on tema isiklikud asjad;• oskab asetada riideid oma kappi ja toolile.• teab, et pärast mängu tuleb asjad õigesse kohta tagasi panna;• oskab paigutada vahendid selleks ettenähtud kohta;• oskab öelda aitäh ja palun;• oskab öelda tere ja head aega;• teab mõistet sõber, oskab nimetada oma sõbra nime;• teab, et sõbraks võib olla ka mõni loom;• teab, et teisi lapsi tuleb aidata;	<ul style="list-style-type: none">• tunneb rühmareegleid;• teab häid ja halbu iseloomuomadusi;• oskab olla kaaslaste vastu sõbralik, abivalmis, kannatlik;• oskab öelda tere, head aega, palun.

<ul style="list-style-type: none"> • oskab tunnustada teist last, tehes talle pai; • oskab lohutada teist last, tehes pai või kalli-kalli; • oskab ise mänguasjad riulile asetada; • teab mõisteid määratud – must, puhas – korralik; • teab, et koosmängides tuleb mänguasju ka sõbrale loovutada. 	
--	--

3- 5-aastane laps

Lapsest lähtuvad eesmärgid	Lapse arengu eeldatavad tulemused
<ul style="list-style-type: none"> • teab rühmareegleid; • teab viisakusväljendeid, kasutab neid kõnes; • teab, kui on käitunud valesti, oskab andeks paluda ja andestada; • oskab arvestada teiste lastega; • teab oma ees- ja perekonnanime, oskab ennast tutvustada; • teab oma pereliikmete nimesid, suhtub vanematesse inimestesse austusega; oskab hoida enda ümber puhtust ja korda; • oskab tunda ja väljendada rõõmu; • oskab käituda tänaval; • oskab bussis viisakalt käituda; • teab, missugune peab olema õige sõber; • oskab oma kodu ja kodukohta kalliks pidada; • oskab lohutada kurba mängukaaslast; • teab, kuidas käituda, et sind sõbraks peetakse; • oskab väljendada sõnades kurbust ja rõõmu; • oskab jutustamisel/vestluses oodata oma järjekorda; • teab, kuidas viisakalt võõraste inimestega käituda; • oskab täiskasvanule oma soove arusaadavalt väljendada. 	<ul style="list-style-type: none"> • oskab käituda nii lasteaias kui väljaspool seda; • väljendab rõõmu, kurbust, oskab leida oma tunnete seletust; • teab oma ees- ja perekonnanime; • teab oma pereliikmete nimesid; • suhtleb viisakalt, ootab oma kõne järjekorda; • teab viisaka käitumise reegleid ja kasutab viisakussõnu.

5 – 6-aastased lapsed

Lapsest lähtuvad eesmärgid	Lapse arengu eeldatavad tulemused
<ul style="list-style-type: none"> • teab rühmareegleid; • teab ja tunneb oma rühmakaaslast ja õpetajaid nimepidi; • oskab põhjendada oma käitumist ja hinnata rühmakaaslaste käitumist; 	<ul style="list-style-type: none"> • oskab hinnata oma käitumist ja tegemisi; • oskab põhjendada oma ettepanekuid ja nõudmisi; on omandanud iseseisvuse, organiseerituse, püüdlikkuse ja otsustavuse alged;

<ul style="list-style-type: none"> • oskab mängides kaaslastega arvestada; • oskab väljendada tundeid oma pere suhtes; • oskab suheldes täiskasvanutega viisakalt käituda; • tunneb lauakombeid; • teab tundeid väljendavaid omadussõnu; • saab aru erinevatest tundeid väljendavatest žestidest ja miimikast; • oskab kirjeldada häid ja halbu iseloomujooni; • oskab kiita ja tunnustada oma sõpra; • oskab viisakalt suhelda; • teab tüdrukutele ja poistele omaseid iseloomujooni, oskab neid kirjeldada; • teab, kuidas käituda poes; • oskab kaaslaste suhtes tähelepanelik olla; • oskab lugupidada oma emast, suhtub temasse tänutunde ja hellusega; • oskab vajadusel abi paluda. 	<ul style="list-style-type: none"> • tunneb lauakombeid.
--	---

6 – 7-aastased lapsed

Lapsest lähtuvad eesmärgid	Lapse arengu eeldatavad tulemused
<ul style="list-style-type: none"> • teab ja järgib rühmareegleid; • teab ja tunneb oma rühmakaaslasti ja lasteaias töötavaid inimesi nimepidi; • oskab viisakalt käituda ühistranspordis, pakkuda vanematele inimestele istet; • oskab olla kannatlik oma järjekorda oodates; • teab oma vanavanemaid ja suhtub neisse austusega; • oskab lahendada konflikte, olles tasakaalukas; • oskab väljendada tundeid: rõõm, kurbus, kaastunne, hellus; • teab, kuidas teisele inimesele rõõmu valmistada; • oskab suhtuda hoolivalt loomadesse; teab, kuidas nende eest hoolitseda; • teab, kuidas käituda oma koduloomadega rahvarohketes kohtades; • oskab märgata kaaslaste juures head; • oskab tuua esile sõbra head iseloomujooned; • teab, kuidas käituda teatris, kontserdil; 	<ul style="list-style-type: none"> • suhtleb viisakalt nii tuttavate kui võõrastega; • oskab käituda igapäevaelu erinevates olukordades; • suhtub endasse positiivselt; oskab väljendada oma tundeid; • arvestab kaaslaste tunnetega; • hoiab endas ja enda ümber puhtust ja korda; • oskab näha sõbra tegudes head ja ilusat; • kasutab viisakussõnu palun, tänan, vabandust, vajadusel oskab abi paluda; tunneb lauakombeid, oskab kasutada nuga ja kahvlit; • oskab mänguasju ja töövahendeid asetada oma kohtadele, hoiab korras töö- ja mängukoha.

<ul style="list-style-type: none"> • teab, kuidas käituda kohvikus; • teab lauakombeid, oskab lauda katta; • oskab külalisi vastu võtta; • teab oma kodust aadressi; • oskab märgata abivajajat, oskab vajadusel abi kutsuda. 	
---	--

Sisu:

- viisakusvormide ja viisaka käitumise õpetamine (teretamine, tänamine, palumine, kellegi kutsumine, andeks andmine ja palumine jne);
- oma täisnime, pereliikmete nimede, aadressi õpetamine;
- jutustamisoskuse arendamine, oma kogemustest rääkimine;
- viisakusreeglite õpetamine, üksteise ärakuulamine;
- viisaka suhtlemise õpetamine (abi palumine ja andmine, telefonile vastamine, selgituste andmine, oma kõnejärjekorra ootamine);
- vestlemine, pakkudes lapsele võimalust rääkida oma tunnetest, mõtetest, arvamustest, kogemustest.

7. LAPSE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED ÕPPEKAVA LÄBIMISEL

Järgnevalt esitatakse lähtuvalt lasteaia vanuselisest koosseisust laste arengu eeldatavad tulemused.

7.1 KAHE-AASTASED LAPSED

Valdkond: Mina ja keskkond

Lapse arengu eeldatavad tulemused:

Mina:	<ul style="list-style-type: none"> • Teab enda eesnime • Näitab sõrmedel enda vanust täiskasvanu abiga • Teab, kas ta on poiss või tüdruk
Perekond ja sugulased:	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab pereliikmeid ema, isa, õde, vend • Teab ema ja isa nime
Kodu:	<ul style="list-style-type: none"> • Vastab täiskasvanu abiga lihtsatele küsimustele kodu ja pere kohta
Lasteaed:	<ul style="list-style-type: none"> • Teab täiskasvanu abiga oma lasteaiarühma nime • Leiab täiskasvanu abiga oma kapi, voodi ja kääterätiku rühmas
Ametid, elukutsed, tööd:	<ul style="list-style-type: none"> • Matkib lihtsamaid töövõtteid • Asetab täiskasvanu suunamisel töövahendid oma kohale
Kodumaa:, Teised rahvused Eestis: Tähtpäevad, pühad, kombed:	<ul style="list-style-type: none"> • Teab täiskasvanu abiga Eesti lipu värve • Võtab osa tähtpäevade tähistamisest
Üldinimlikud väärtused, üldtunnustatud käitumisreeglid:	<ul style="list-style-type: none"> • Meeldetuletamise korral tänab, palub tervitab ja jätab hüvasti

Sõprus, abivalmidus:	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab täiskasvanu toel haiget saanud sõpra lohutada
Hoolivus, turvalisus ja tähelepanelikkus. Suhtumine erinevustesse. Ehitised	<ul style="list-style-type: none"> • Tunneb ära oma kodumaja
Kodumasinad, sõidukid	<ul style="list-style-type: none"> • Küsimise korral osutab nimetatud sõidukile (pildil), nt auto, buss, laev
Jäätmed	<ul style="list-style-type: none"> • Täiskasvanu suunamisel toob prügi prügikotti/korvi
Tervise väärtustamine. Hammaste tervis.	<ul style="list-style-type: none"> • Harjab hambaid täiskasvanu abiga
Tervislik toitumine. Inimkeha tundmine.	<ul style="list-style-type: none"> • Osutab küsimise korral peale, kätele, jalgadele, silmadele, suule, ninale ja kõrvadele
Ohutus ja turvalisus	<ul style="list-style-type: none"> • Teab mõnda ohtu ruumis (tuline pliit)
Kodukoha loodus: veekogud, kodupaiga mets – ja koduloomad; taimed, seemned ja putukad	<ul style="list-style-type: none"> • Osutab küsimise korral lillele, puule, rohule
Loomad: erinevad elupaigad ja eluviisid, välimus, kasv, areng	<ul style="list-style-type: none"> • Osutab täiskasvanu küsimise korral vastava looma pildile • Teab, mis häält teevad lehm, lammas, siga, kass, koer
Putukad, erinevad elupaigad ja eluviisid, välimus, kasv, areng	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab nimetada või näidata pildilt lepatriinut, sipelgat
Taimed: erinevad kavukohad ja vajadused, välimus, kasv, areng	<ul style="list-style-type: none"> • Eristab paari tuntumat puu- ja köögivilja välimuse järgi
Öö ja päev. Aastaajad.	<p>Öö ja päev: nende vaheldumine, sellega seotud muutused looduses</p> <p>Aastaajad, nende vaheldumine ja sellega seotud muutused looduses ning loomade ja inimeste tegevused</p>
Ilmastik: erinevad ilmastikunähtused	<ul style="list-style-type: none"> • Täiskasvanu abiga nimetab ilmastikunähtusi (sajab vihma, paistab päike)
Inimese mõju loodusele: loodushoid, säästev areng	<ul style="list-style-type: none"> • Teab, et prügi visatakse kokkulepitud kohta
Valguse, temperatuuri, vee, õhu ja toitainete tähtsus taimedele ja loomadele	
Valgusfoor ja tänava ületamine. Liiklusmärgid, Sõidukid, helkur, turvatool ja vöö	<ul style="list-style-type: none"> • Täiskasvanu toel teab valgusfoori värve (punane, kollane, roheline)

Valdkond: Keel ja kõne

Lapse arengu eeldatavad tulemused:

Suhtlemine:	<ul style="list-style-type: none">• Suhtleb täiskasvanuga esemetega tegutsemise ajal• Eelistab suhtluspartnerina peamiselt tuttavat täiskasvanut• Kasutab suheldes mitteverbaalseid vahendeid (osutamist) koos üksikute sõnadega• Vastab täiskasvanu küsimustele ja korraldusele tuttavas situatsioonis mingi tegevuse, häälightsuse või 1 – 2 sõnalise ütlusega
Grammatika:	<ul style="list-style-type: none">• Kasutab tuttavas situatsioonis ja tegevuses grammatiliselt vormistamata 1- 2 sõnalisi lauseid• Kasutab üksikuid käände- ja pöördevorme juhuslikult mõne sõna puhul (nt ainsuse omastav, osastav, tegusõna 3. pööre)• Kasutab sõnu enamasti ühes, üksikuid sõnu 2 – 3 vormis• Väljendab kõnes mõnda järgmistest suhetest: eitus (ei taha), kuuluvus (tädi lusikas), asukoht, subjekti – objekti suhe
Sõnavara:	<ul style="list-style-type: none">• Kasutab oma kogemustega seostuvaid konkreetse tähendusega sõnu (umbes 50) tuttavas situatsioonis• Kasutab nimi- ja tegusõnu (nt näu, anna, opa), ase- ja määrsõnu (nt siia, seal, nii)• Mõistab sõnu (rohkem kui 50) ühes kindlas tähenduses tuttavas olukorras
Hääldamine:	<ul style="list-style-type: none">• Hääldab õigesti mõnda üksikut lühikest sõna• Hääldab sõnades õigesti häälduslikult lihtsamaid häälikuid, nt a, e, I, o, u, p, m, t, l.
Kirjalik kõne:	<ul style="list-style-type: none">• Vaatab koos täiskasvanuga pildiraamatuid, täidab täiskasvanu juttu osutamisega pildile või üksiku sõna ütlemisega pildi kohta

Valdkond: Matemaatika

Lapse arengu eeldatavad tulemused:

Hulgad, loendamine, arvud ja arvutamine:	<ul style="list-style-type: none">• Oskab rühmitada esemeid ühe sarnase tunnuse järgi (suurus, pikkus, värvus, kuju) järgi hulgaks.• Leiab erinevate esemete hulgast palju ja üks• Loendab asju kolme piires ning vastab küsimusele mitu on?
Suurused ja mõõtmine:	<ul style="list-style-type: none">• Näeb ja leiab esemetes erinevusi. (suur – väike)
Geomeetrilised kujundid:	<ul style="list-style-type: none">• Leiab samasuguse kujundi peale-, kõrvuti-, või sisseasetamise teel• Kompimise – veeretamisega eristab ümmargusi ja kandilisi esemeid (ring – ruut)
Orienteerumine ajas:	<ul style="list-style-type: none">• Vestleb ööle ja päevale iseloomulikust ning matkib tegevusi mängus
Orienteerumine ruumis:	<ul style="list-style-type: none">• Orienteerub oma kehal ja näitab, mis asub ülal, all, ees, taga

Valdkond: Kunst

Lapse arengu eeldatavad tulemused:

Kujutamine:	<ul style="list-style-type: none">• Leiab samasuguse eseme värvi alusel• Tunneb põhilisi vorme (ring, ruut)• Hoiab käes pliiatsit, pintsli• Katab värviga etteantud šablooni kas švammiga trükkides või laia pintsliga• Näpistab pehmest voolimismassist tükke• Vaatab illustratsioone koos täiskasvanuga, osutab pildile
--------------------	--

Valdkond: Muusika

Lapse arengu eeldatavad tulemused:

Laulmine:	<ul style="list-style-type: none">• Laulab kaasa lühikesi muusikalisi fraase• Julgeb laulda koos lasterühma ja täiskasvanuga
Muusikalis-rütmiline liikumine:	<ul style="list-style-type: none">• Oskab lihtsamaid tantsuliigutusi (paigaltammumine, keerutamine üksikult, koosjalu hüplemine, lehvitamine, käte peitmine selja taha, viibutamine sõrmega, kükitamine)
Muusika kuulamine:	<ul style="list-style-type: none">• Tunneb rõõmu kuulatavast muusikapalast Pillimäng:• Mängib õpetajaga ettenäitamisel kaasa kuulatud muusikale kehapillil (plaksutab, patsutab kaasa pulssi või rütmi)• Tunneb tutvustatud pille.

Valdkond: Liikumine

Lapse arengu eeldatavad tulemused:

Põhiliikumised:	<ul style="list-style-type: none">• Ronib ning roomab üle ja läbi väikeste takistuste• Kõnnib piiratud pinnal• Säilitab kõndides ja joostes sihi• Hüpitab käes palli ja jälgib selle suunda
Liikumismängud:	<ul style="list-style-type: none">• Mängib koos juhendaja ning kaaslastega liikumismänge
Spordialad:	<ul style="list-style-type: none">• Sooritab ettenäitamise ja juhendamise järgi asendeid ja liikumisi• Jookseb veereva palli järel• Istub kelgul ja hoiab tasakaalu mäest laskudes
Tants ja rütmika:	<ul style="list-style-type: none">• Kasutab liikudes rütmipille juhendaja abil• Sobitab juhendaja abil liikumist muusika järgi
Vaba aeg ja loodusliikumine:	<ul style="list-style-type: none">• Mängib vabamängus mõnda aega iseseisvalt

7.2 KOLME-AASTASED LAPSED

Valdkond: Mina ja keskkond

Lapse arengu eeldatavad tulemused:

Mina:	<ul style="list-style-type: none">• Ütleb küsimise korral oma ees- ja perekonnanime• Vastab õigesti küsimusele, kas ta on poiss või tüdruk• Ütleb küsimise peale oma vanuse aastates või näitab seda sõrmedel
Perekond ja sugulased:	<ul style="list-style-type: none">• Nimetab pereliikmeid: ema, isa, õde, vend• Teab õdede ja vendade nimesid
Kodu:	<ul style="list-style-type: none">• Vastab küsimustele oma kodu ja perekonna kohta Lasteaed: <ul style="list-style-type: none">• Oskab nimetada oma rühma nime• Suudab leida oma koha rühmas (kapp, voodi, jm)• Nimetab rühmas olevaid esemeid• Ütleb küsimise korral rühmakaaslaste ja õpetajate ning õpetaja nimesid• Tunneb peamisi rühma reegleid
Ametid, elukutsed, tööd:	<ul style="list-style-type: none">• Nimetab pereliikmete koduseid toimetusi• Matkib lihtsamaid töövõtteid• Asetab töövahendid kokkulepitud kohta
Kodumaa: Teised rahvused Eestis:	<ul style="list-style-type: none">• Osaleb jõukohasel viisil vanemate laste ja täiskasvanute tegevuses kodumaale tähtsatel päevadel• Eristab Eesti lippu nähes erinevate värvide hulgast Eesti lipu värvid
Tähtpäevad, pühad, kombed:	<ul style="list-style-type: none">• Räägib oma sünnipäevast• Nimetab küsimise korral pühadega seotud tegevusi
Üldinimlikud väärtused, üldtunnustatud käitumisreeglid:	<ul style="list-style-type: none">• Teab mõistete hea ja paha tähendust• Meeldetuletamise korral tervitab, jätab hüvasti, palub ja tänab• Vabandab täiskasvanu meeldetuletamisel• Oskab nimetada, mis meeleolu tal on (rõõmus, kurb, pahane)• Oskab nimetada, mis teeb tal meele rõõmsaks/kurvaks/pahaseks
Sõprus, abivalmidus:	<ul style="list-style-type: none">• Küsimise korral nimetab oma sõprade nimesid• Oskab märgata kurba last• Oskab täiskasvanu toel kurba või haiget saanud kaaslast lohutada Hoolivus, turvalisus ja tähelepanelikkus. Suhtumine erinevustesse. <ul style="list-style-type: none">• Õpetaja suunamisel märkab ja suhtub sallivalt inimeste välisesse erinevustesse
Ehitised:	<ul style="list-style-type: none">• Tunneb ära oma kodu, lasteaia ning tuttavad teenindusasutused (kauplus, bensiinijaam jm)
Kodumasinad:	<ul style="list-style-type: none">• Oskab küsimise korral nimetada kodus kasutatavaid kodumasinaid ja – elektroonikat (kell, külmkapp, pliit,

	televiisor jne)
Sõidukid:	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab küsimise korral nimetada sõidukeid (auto, rong, laev, lennuk, buss, troll, tramm)
Jäätmed:	<ul style="list-style-type: none"> • Leiab loodusest prahti ja toob selle kokkulepitud kogumiskohta (prügikast)
Tervise väärtustamine: Hammaste tervis:	<ul style="list-style-type: none"> • Harjab hambaid täiskasvanu abiga • Teab hammaste hooldamise vahendeid
Tervislik toitumine:	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab toiduaineid
Inimkeha tundmine:	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Oskab nimetada kehaosi ja teab nende vajalikkust (funktsiooni)</i>
Ohutus ja turvalisus:	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab esemeid, mis võivad olla ohtlikud
Kodukoha loodus: veekogud, kodupaiga mets – ja koduloomad; taimed, seened ja putukad	<ul style="list-style-type: none"> • Tunneb looduses olemisest rõõmu • Oskab osutamise korral nimetada metsa, muru, lille, puud
Loomad:erinevad elupaigad ja eluviisid, välimus, kasv, areng	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab küsimise korral nimetada tuttavat looma ja tema kehaosi • Oskab küsimise korral nimetada tuttavat lindu • Teab, et mõned loomad elavad metsas ja mõned inimeste juures (metsloomad, koduloomad)
Putukad:	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab nimetada tuttavaid putukaid (lepatriinu, mesilane, kärbes, sääsk vm)
Taimed:erinevad kasvukohad ja vajadused, välimus, kasv, areng:	<ul style="list-style-type: none"> • Eristab tuntumaid puu- ja aedvilju välimuse ning nimetuse järgi • Oskab osutamise korral nimetada tuttavaid lilli
Öö ja päev: nende vaheldumine, sellega seotud muutused looduses	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab küsimise korral eristada ööd (on pime) ja päeva (on valge)
Aastaajad, nende vaheldumine ja sellega seotud muutused looduses ning loomade ja inimeste tegevused	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab nimetada talve ja suve iseloomulikke nähtusi (lumesadu, on külm; suvel on soe)
Ilmastik: erinevad ilmastikunähtused	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab nimetada erinevaid ilmastikunähtusi (sajab vihma, sjaab lund, päike paistab, puhub tuul)
Inimese mõju loodusele: loodushoid, säästev areng	<ul style="list-style-type: none"> • Teab, et prügi visatakse selleks ettenähtud kohta
Valguse, temperatuuri, vee, õhu ja toitainete tähtsus taimede ja loomadele	<ul style="list-style-type: none"> • Teab, et taimed ja loomad vajavad kasvamiseks soojust, valgust ja toitu
Valgusfoor ja tänava ületamine	<ul style="list-style-type: none"> • Teab valgusfoori tulede tähendust (punane, kollane, roheline) • Teab mõisteid sõidutee ja kõnnitee)
Helkur, turvatool ja vöö	<ul style="list-style-type: none"> • Teab helkuri kasutamise vajalikkust

Valdkond: Keel ja kõne

Lapse arengu eeldatavad tulemused:

Suhtlemine:	<ul style="list-style-type: none">• Osaleb dialoogis: esitab küsimusi, väljendab oma soove ja vajadusi, vastab vajaduse korral rohkem, kui ühe lausega• Kasutab erinevat intonatsiooni ja hääletugevust sõltuvalt suhtluseesmärgist• Kommenteerib enda või kaaslase tegevust 1 – 2 lausega• Mõistab teksti, mis on seotud tema kogemuse ja tegevusega• Loeb peast või kordab järele 1 – 2 realist luuletust
Grammatika:	<ul style="list-style-type: none">• Mõistab ning kasutab tuttavas olukorras ja tegevuses 3 – 5 sõnalisi lihtlauseid• Kasutab kõnes õigesti enamikku käändvorme• Kasutab kõnes õigesti tegusõna käskivat kõneviisi• Kasutab kõnes õigesti tegusõna kindla kõneviisi olevikuvorme• Kasutab kõnes õigesti tegusõna ma- ja da- tegevusnime (nt hakkame mängima)
Sõnavara:	<ul style="list-style-type: none">• Kasutab nimisõnu, mis väljendavad tajutavaid objekte, nähtusi• Kasutab tegusõnu, mis väljendavad tegevusi, millega ta on ise kokku puutunud• Kasutab kõnes värvust, suurust ja hästi tajutavaid tunnuseid tähistavaid omadussõnu
Hääldamine:	<ul style="list-style-type: none">• Kasutab oma kõnes tuttavaid 1 – 2 silbilisi sõnu õiges vältes ja silbistruktuuris• Hääldab õigesti enamikke häälikuid (erandid võivad olla r, s, k, õ, ü)
Kirjalik kõne:	<ul style="list-style-type: none">• Vaatab üksi ja koos täiskasvanuga pildiraamatuid: keerab lehte, osutab pildile ning kommenteerib pilte• Kuulab sisult ja keelelt jõukohaseid etteloetud tekste• Eristab kuulmise järgi tuttavaid, häälikuliselt sarnaseid sõnu üksteisest (pall – sall, kass – tass, uba – tuba)

Valdkond: Matemaatika

Lapse arengu eeldatavad tulemused:

Hulgad, loendamine, arvud ja arvutamine:	<ul style="list-style-type: none">• Otsustab, kas nimetatud ese kuulub/ei kuulu moodustatud hulka• Paaride moodustamisega (üksteisega vastavusse sedmisega) saab teada, et esemeid on võrreldavates hulkades sama palju, ühepalju e võrdselt• Loendab 5 piires ja tunneb arvude rida 5 ni
Suurused ja mõõtmine:	<ul style="list-style-type: none">• Võrdleb (järjestab) kahte eset suuruse (suurem – väiksem), pikkuse (pikem – lühem), laiuse (laiem – kitsam) järgi ning kasutab mõisteid
Geomeetrilised kujundid:	<ul style="list-style-type: none">• Eristab kolmnurka ja nelinurka ning leiab kujunditega sarnaseid esemeid rühmatoast, õuest, tänavalt

Orienteerumine ajas:	<ul style="list-style-type: none"> • Leiab aastaegadele iseloomulikke tunnuseid (piltidel, vestluses) • Eristab ööd ja päeva (kirjeldab tegevusi)
Orienteerumine ruumis:	<ul style="list-style-type: none"> • Määrab teiste laste ja esemete asukohta enda suhtes: ülal, all, ees, taga

Valdkond: Kunst

Lapse arengu eeldatavad tulemused:

Kujutamine ja väljendamine:	<ul style="list-style-type: none"> • Tunneb kunstitegevusest rõõmu • Leiab kritselduste hulgast nimetuse andmist ja loo jutustamist väärivaid kujutisi • Leiab ümbritsevast juhendamise toel sinise, kollase, punase ja roheline värvi
Kujundamine:	<ul style="list-style-type: none"> • Kaunistab täppidega, joontega ruumilisi ja tasapinnalisi esemeid
Voolimine:	<ul style="list-style-type: none"> • Õpetajat jäljendades muljub ja näpistab, rullib ja veeretab voolimismaterjale • Teeb sõrme või pulgaga pehmesse voolimismaterjali jäljendeid
Joonistamine:	<ul style="list-style-type: none"> • Tekitab iseseisvalt jämedate joonistusvahenditega erinevaid jälgi (täppe ning vertikaalseid, horisontaalseid, sirgeid, lainelisi, katkendlikke ja spiraalseid jooni) püsides paberi piirides
Maalimine:	<ul style="list-style-type: none"> • Tõmbab pintsliga erineva suunaga jooni, teeb täppe ning katab pindu • Trükib näpuvärvidega sõrmede ja kogu käega • Vajutab jäljendeid, kattes templi iseseisvalt värviga
Meisterdamine:	<ul style="list-style-type: none"> • Kortsutab iseseisvalt pehmet paberit ning rebib paberist tükke • Katab aluspinna liimiga, puistab sellel erinevaid objekte ja liimib kujundeid
Kunsti vaatlemine, vestlused kunstist:	<ul style="list-style-type: none"> • Vaatleb pilte, näidistoid ja raamatuillustratsioone ning vastab küsimustele • Näitab teistele oma tööd kui kunstiteost ja räägib sellest

Valdkond: Muusika

Lapse arengu eeldatavad tulemused:

Laulmine:	<ul style="list-style-type: none"> • Huvitub laululisest tegevusest: püüab õpetajaga kaasa laulda • Osaleb laulude esitamises (plaksutab või laulab kaasa)
Muusikalis- rütmiline liikumine:	<ul style="list-style-type: none"> • Liigub koos õpetajaga vastavalt muusika meeleolule, arvestades pulssi ja meetrumit (nt kõnd ja jooks, päkkadel kõnd, ühe ja vaheldumisi kahe jalaga koputamise, keerutamine paarilisega)
Muusika kuulamine:	<ul style="list-style-type: none"> • Reageerib emotsionaalselt muusika iseloomule (nt plaksutab, kõigutab keha vmt)

Pillimäng:	<ul style="list-style-type: none"> • Mängib muusikat kuulates, liikudes ja lauldes kaasa pulssi või rütmi kehapiiril, kõlapulkadel, rannmekuljustel, väikesel trummil ja marakal.
-------------------	--

Valdkond: Liikumine

Lapse arengu eeldatavad tulemused:

Liikumisteadmised:	<ul style="list-style-type: none"> • Valib õpetaja korraldusel teiste riiete hulgast võimlemise riided • Arvestab rühmakaaslastega aktiivses tegevuses
Põhiliikumised:	<ul style="list-style-type: none"> • Sooritab põhiliikumisi • Säilitab liikudes tasakaalu nii tasakaalupingil kui ka vähendatud pinnal
Liikumismängud:	<ul style="list-style-type: none"> • Mängib matkiva sisuga 1 – 2 reeglita kõnni ja jooksumänge • Mängib iseseisvalt aktiivse liikumisega mängu
Spordialad, võimlemine:	<ul style="list-style-type: none"> • Sooritab võimlemisharjutusi eri asenditest ja erinevate vahenditega • Teeb harjutusi ettenäitamise ja juhendamise järgi ühtses tempos õpetaja ning kaaslastega • Teeb kiirust ja painduvust arendavaid harjutusi
Spordialad: kelgutamine, ujumine:	<ul style="list-style-type: none"> • Veab tühja kelku • Sõidab kelguga iseseisvalt nõlvakust alla • Liigub suuskadel otsesuunas
Tants ja rütmika:	<ul style="list-style-type: none"> • Kõnnib, jookseb ja hüpleb rütmiliselt muusika järgi • Sooritab õpetaja juhendamisel liigutusi muusika järgi erinevas tempos
Vaba aeg ja looduses liikumine:	<ul style="list-style-type: none"> • Matkab õpetajaga või vanematega looduses • Teeb kaasa kuni 500 m pikkuse rännaku ja püsib kolonnis

7.3 NELJA-AASTASED LAPSED

Valdkond: Mina ja keskkond

Lapse arengu eeldatavad tulemused:

Mina:	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab küsimise korral öelda oma nime, perekonnanime ja vanuse
Perekond ja sugulased:	<ul style="list-style-type: none"> • Teab pereliikmete nimesid (ka vanaema ja vanaisa)
Kodu:	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjeldab pereliikmete tegevusi kodus
Lasteaed:	<ul style="list-style-type: none"> • Teab enda rühmas õpetajate ja õpetaja abi nimesid
Ametid, elukutsed, tööd:	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjeldab küsimuste toel arsti, politseiniku, koka ja tuletõrjuja tööd
Kodumaa: Teised rahvused Eestis	<ul style="list-style-type: none"> • Teab oma kodulinna/asula nime
Tähtpäevad, pühad, kombed:	<ul style="list-style-type: none"> • Teab Eesti lippu • Tunneb ära Eesti hümnid • Tunneb rahvuslindu ja lille
Üldnimelikud väärtused, üldtunnustatud	<ul style="list-style-type: none"> • Teretab, jätab hüvasti, palub ning tänab • Täidab täiskasvanu meeldetuletamisel lauakombeid

käitumisreeglid:	
Sõprus, abivalmidus:	<ul style="list-style-type: none"> • Lohutab kurba või haiget saanud kaaslast • Jagab mänguasja kaaslasega • Vabandab iseseisvalt, meedletuletuseta
Hoolivus, turvalisus ja tähelepanelikkus. Suhtumine erinevustesse	<ul style="list-style-type: none"> • Teab, et inimesed räägivad erinevates keeltes • Teab, et inimesed erinevad oma nahavärvi poolest • Teab, et inimestel on tervisest tulenevalt erinevad abivahendid (ratastool, prillid, kepp)
Ehitised:	<ul style="list-style-type: none"> • Teab maja osi ja nende vajalikkust (katus, aken, uks, trepp jm)
Kodumasinad:	<ul style="list-style-type: none"> • Teab lihtsamate kodumasinade otstarvet Sõidukid • Teab ühistranspordivahendeid (buss, troll, tramm, rong)
Jäätmed:	<ul style="list-style-type: none"> • Teab, et prügi sorteeritakse Tervise väärtustamine • Teab, et spordi tegemine on kasulik
Hammaste tervis:	<ul style="list-style-type: none"> • Teab hammaste hooldamise tähtsust • Oskab iseseisvalt hambaharja kasutada
Tervislik toitumine:	<ul style="list-style-type: none"> • Teab tervisliku toitumise tähtsust (tervisepüramiid)
Inimkeha tundmine:	<ul style="list-style-type: none"> • Teab tüdruku ja poisi erinevusi • Oskab nimetada kehaosi ja nende vajalikkust
Ohutus ja turvalisus:	<ul style="list-style-type: none"> • Õnnetuse korral pöördu täiskasvanu poole • Teab, et võõra inimesega ei tohi kaasa minna • Teab koduseid ohuallikaid (kuum vesi, gaasipliit)
Kodukoha loodus: veekogud, kodupaiga mets – ja koduloomad; taimed, seened ja putukad	<ul style="list-style-type: none"> • Tunneb mõnda lasteaia hoovis kasvavat lille ja puud • Teeb vahet puul ja põõsal • Oskab nimetada mõnda seent
Loomad: erinevad elupaigad ja eluviisid, välimus, kasv, areng	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab nimetada mõnda tuttavat looma või lindu, kirjeldada tema eripära
Putukad:	<ul style="list-style-type: none"> • Teab putukate elupaiku: mesilane ja mesitaru, sipelgas – sipelgapesa
Taimed, erinevad kasvukohad ja vajadused, välimus, kasv, areng:	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab nimetada ja kirjeldada mõnda tuttavat puud, lille, puu- ja köögivilja
Öö ja päev: nende vaheldumine, sellega seotud muutused looduses	<ul style="list-style-type: none"> • Teab, mida tehakse öösel ja mida päeval
Aastaajad, nende vaheldumine ja sellega seotud muutused looduses ning loomade ja inimeste tegevused:	<ul style="list-style-type: none"> • Jutustab küsimuste toel aastaegadele iseloomulikest tegevustest inimeste ja loomade elus
Ilmastik: erinevad ilmastikunähtused	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjeldab erinevaid ilmastikunähtuseid täiskasvanu küsimuste abil Inimese mõju loodusele: loodushoid, säästev areng • Teab, miks tuleb vett säästlikult kasutada.

	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab looduses käies puhtust hoida (ei viska prügi metsa, maha)
Valguse, temperatuuri, vee, õhu ja toitainete tähtsus taimedele ja loomadele	<ul style="list-style-type: none"> • Teab, et taimed vajavad kasvamiseks valgust
Valgusfoor ja tänava ületamine	<ul style="list-style-type: none"> • Teab valgusfoori tulede süttimise järjekorda ja nende tähendust
Liiklusmärgid	<ul style="list-style-type: none"> • Teab lihtsamate liiklusmärkide tähendusi (ülekäigurada, jalgtee, “stop”) Sõidukid • Teab liiklusvahendite erinevusi ning otstarbeliste sõidukite ülesandeid
Helkur, turvatool ja vöö	<ul style="list-style-type: none"> • Teab turvatooli ja turvavöö vajalikkust sõidukis • Oskab selgitada, kus ja kuidas helkurit kanda

Valdkond: Keel ja kõne

Lapse arengu eeldatavad tulemused:

Suhtlemine:	<ul style="list-style-type: none"> • Algatab ise aktiivset suhtlust • Suhtleb meelsasti ja aktiivselt eakaaslastega koostegevuses • Küsib täiskasvanult palju küsimusi teda ümbritsevate asjade kohta • Kommenteerib enda ja kaaslaste tegevust (räägib, mida tehti) 2 – 3 lausega • Räägib 2 – 3 lausega mõnest hiljuti kogetud emotsionaalsest kogemusest • Jutustab pildiseeria järgi, öeldes ühe pildi kohta ühe lause
Grammatika:	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutab kõnes eri tüüpi lihtlauseid, sh koondlauseid • Kasutab kõnes lihtsamaid suhteid väljendavaid rindlauseid • Kasutab kõnes tegusõna lihtmineviku vorme (sõitis, laulsid)
Sõnavara:	<ul style="list-style-type: none"> • Mõistab ja kasutab kõnes nii üld kui ka liiginimetusi (nt kuusk, kask – puud) • Kasutab kõnes objektide osade/detailide nimetusi (käpad, saba, rool) • Kasutab kõnes mõningaid liitsõnu
Hääldamine:	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutab oma kõnes tuttavaid 2 – 3 silbilisi sõnu õiges vältes ja silbistruktuuris • Hääldab sõnades õigesti lihtsamatest häälikutest koosnevaid konsonantühendeid (nt –nt, -lt, -mp)
Kirjalik kõne	<ul style="list-style-type: none"> • Tunneb täiskasvanu häälimise või rõhutatud hääldamise järgi kuulmise teel ära hääliku häälikute reas • Tunneb ära ja nimetab üksikuid tähti • Matkib lugemist ja kirjutamist, kritseldades kriidi või pliatsiga

Valdkond: Matemaatika

Lapse arengu eeldatavad tulemused:

Hulgad, loendamine, arvud, arvutamine:	<ul style="list-style-type: none">• Rühmitab esemeid hulkadesse ühe tunnuse alusel• Moodustab paare• Loendab arve 10 ni, arvude rida tunneb 7 ni
Geomeetrilised kujundid:	<ul style="list-style-type: none">• Teab kolmnurka, nelinurka ja ruutu, leiab sarnaseid kujundeid ümbritsevast
Orienteerumine ajas:	<ul style="list-style-type: none">• Oskab kirjeldada sündmusi, mis toimusid täna (hommikul, päeval, õhtul)
Orienteerumine ruumis:	<ul style="list-style-type: none">• Teab vasakut ja paremat poolt oma kehal (vasak – parem käsi/jalg)

Valdkond: Kunst

Lapse arengu eeldatavad tulemused:

Kujutamine ja väljendamine:	<ul style="list-style-type: none">• Jutustab oma piltides enamasti enda kogetud sündmusi väljendavaid tegevusi• Tunneb enda ümbruses lisaks põhivärvustele ka pruuni, musta, oranži ja roosat värvi
Kujundamine:	<ul style="list-style-type: none">• Koostab täiskasvanu juhendamisel lihtsa mustri• Kujundab täiskasvanu abiga tähtäevakaardi
Voolimine:	<ul style="list-style-type: none">• Muudab voolimismaterjalide kuju neid pigistades ja muljudes• Nii ümar- kui ka piklikke vorme töödeldes loob soovitud esemeid• Ühendab kaks voolitud detaili omavahel
Joonisatmine:	<ul style="list-style-type: none">• Töövahendeid (pliiatseid, pintsleid) hoiab käes õigesti ja kindlat• Joonistab äratuntavalt tuttavaid objekte, inimesi, ümbritsevat
Maalimine:	<ul style="list-style-type: none">• Käsitseb värve ja pintsli, katab pindu
Meisterdamine:	<ul style="list-style-type: none">• Lõikab pasesir etteantud joone järgi kujundeid• Katab väljalõigatud kujundi liimiga ning liimib kujundeid• Rebib paberist laiu ribasid
Kunsti vaatkemine, vestlused kunstist:	<ul style="list-style-type: none">• Vaatleb raamatuillustatsioone, avaldab nende kohta arvamust• Jutustab oma valminud kunstitöödest

Valdkond: Muusika

Lapse arengu eeldatavad tulemused:

Laulmine:	<ul style="list-style-type: none">• Laulab rühmaga samas tempos• Laulab peast lihtsamaid õpitud rahva- ja lastelaule
Muusikalis-rütmiline liikumine:	<ul style="list-style-type: none">• Väljendab muusika meeleolu liikumise kaudu (nt loova liikumisega)• Tantsib, kasutades eakohaseid tantsuelemente (nt

	põlvetõstekõnd ja –jooks, liikumine hanereas ja ringis) <ul style="list-style-type: none"> • Osaleb laulumängudes
Muusika kuulamine:	<ul style="list-style-type: none"> • Kuulab laulu ja muusikapala • Väljendab emotsionaalselt kuulatud muusikas tajutud kontrastseid meeleolusid liigutuste ja liikumisega • Tunneb kuulmise järgi ära mõningaid õpitud laule
Pillimäng:	<ul style="list-style-type: none"> • Mängib rütmipille (nt kõlakarpi, trummi, kuljuseid, panadeirat) muusika kuulamise, liikumise ja laulmise saateks • Eristab kuulates neid tämbri järgi

Valdkond: Liikumine

Lapse arengu eeldatavad tulemused:

Põhiliikumised:	<ul style="list-style-type: none"> • Sooritab põhiliikumisi kombinatsioonides ja õpitud harjutustes • Teeb koordineeritud, tasakaalu ja osavust arendavaid harjutusi
Liikumismängud:	<ul style="list-style-type: none"> • Mängib 2 – 4 reeglita liikumismänge • Pingutab end rühmategevustes ühise eesmärgi nimel
Spordialad, võimlemine:	<ul style="list-style-type: none"> • Sooritab juhendamisel kuni neljast harjutusest koosnevat kombinatsiooni • Hoiab oma kohta erinevas rivistuses: kolonnis, ringis, viirus
Spordialad, kelgutamine:	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutab suuskadel liikudes käte abi ja keppide tuge
Spordialad, ujumine:	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutab sihipäraselt abivahendeid (rõngast, kätiseid, nn nuudleid)
Tants ja rütmika:	<ul style="list-style-type: none"> • Sooritab imiteeritavaid liigutusi muusika järgi • Plaksub ja liigub vastavalt rütmile
Vaba aeg ja loodusliikumine:	<ul style="list-style-type: none"> • Algatab iseseisvalt mängu • Tegutseb iseseisvalt lasteaia õuealal

7.4 VIIIE-AASTASED LAPSED

Valdkond: Mina ja keskkond

Lapse arengu eeldatavad tulemused:

Mina:	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab öelda oma nime, vanuse ja soo
Perekond ja sugulased:	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjeldab oma perekonda (pereliikmed, onu, tädi; pereliikmete nimed ja perekonnanimed) Kodu: • Kirjeldab oma kodu: eramu, korter, talumaja • Nimetab kodu asukoha linnas (tänav, linna nimi) maal (talukoha nimi) • Kirjeldab pereliikmete koduseid tegevusi ja nimetab oma kohustusi nende hulgas
Lasteaed:	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab oma lasteaia nime • Oskab kirjeldada oma tegevusi ja mängu • Teab nimetada lasteaia töötajaid ja nende tegevusi

Ametid, elukutsed, tööd:	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab nimetada vanemate ameteid • Kirjeldab üldtuntud elukutseid oma kodukohas • Loetleb üldtuntumate ametite juurde kuuluvaid töövahendeid • Põhjendab mängu- või töökoha korrastamise vajalikkust
Kodumaa: Teised rahvused Eestis	<ul style="list-style-type: none"> • Teab oma rahvust ja keelt ning riigi tähtsamaid sümboleid • Oskab nimetada sündmusi, mille puhul heisatakse riigilipp • Oskab nimetada erinevaid rahvusi oma rühmas ja kodukohas
Tähtpäevad, pühad, kombed:	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjeldab tähtpäevi perekonnas • Oskab kirjeldada tuntumaid rahvakombeid (mardipäev, kadripäev, vastlad) ning nendega seotud tegevusi
Üldinimlikud väärtused, üldtunnustatud käitumisreeglid:	<ul style="list-style-type: none"> • Teab mõistete õige ja vale tähendust • Teab üldtuntud viisakusreegleid • Tunneb ja järgib lauakombeid
Sõprus, abivalmidus:	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab küsimise korral sõbra positiivseid omadusi • Oskab sõpra lohutada ja täiskasvanu toel abistada • Oskab andeks anda ja leppida
Hoolivus, turvalisus ja tähelepanelikkus:	<ul style="list-style-type: none"> • Märkab kaaslast ja oskab teistega arvestada • Oskab sõnadega väljendada oma emotsioone teisi arvestavalt (rõõm, mure, pettumus, kurbus, solvumine) • Märkab ebasoovitavat /kiusamiskäitumist ja julgeb sellest täiskasvanule rääkida
Suhtumine erinevustesse:	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab kirjeldada inimeste erinevusi (keeleline, rassiline, vanuseline, tervisest tulenev) ja abivahendeid (prillid, ratastool, vaegnägemine – valge kepp, vaegkuulmine – kuuldeaparaat)
Ehitised:	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjeldab kodumaja eripära: maja osad ja nende otstarve, ruumid ja nende sisustus • Oskab nimetada erinevaid ruume lasteaias ja teab nende otstarvet • Oskab kirjeldada lasteaia õueala ning seal kasutatavaid vahendeid
Kodumasinad:	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjeldab kodumasinaid ning teab nende otstarvet ning nendega seotud ohte
Sõidukid:	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjeldab erinevaid sõidukeid ja teab nende otstarvet
Jäätmed:	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjeldab, kuidas tema kodus prügi sorteeritakse
Tervise väärtustamine:	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab tervist hoidvaid tegevusi (tervislik toitumine, piisav kehaline aktiivsus, puhkus, mäng, hea tuju, head suhted)
Hammaste tervis:	<ul style="list-style-type: none"> • Peseb hambaid täiskasvanu juhendamisel • Nimetab hammaste tervise jaoks vajalikke tegevusi (hammaste pesemine, tervislik toitumine, hambaarst)
Tervislik toitumine:	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab toiduaineid, mida tuleks süüa iga päev
Inimkeha tundmine:	<ul style="list-style-type: none"> • Teab, et inimesel on luustik, lihased, veresooned
Ohutus ja turvalisus:	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab kohti, esemeid ja aineid, mis võivad olla ohtlikud (nt trepid, rõdu, aknad, kuum toit, lahtine tuli, ravimid, terariistad, kemikaalid, elekter, veekogud, ehitised)

	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab ohtlikke tegevusi (mängimine ohtlikes kohtades, kiivrita rattasõit, maanteel jooksmine)
Kodukoha loodus: veekogud, kodupaiga mets – ja koduloomad; taimed, seened ja putukad:	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab nimetada oma kodukoha olulisimat veekogu (meri, jõgi, järv) • Oskab nimetada tuntumaid seeni ja kirjeldada neid, mis kasvavad kodukoha metsas
Loomad: erinevad elupaigad ja eluviisid, välimus, kasv, areng:	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab nimetada tuttavaid loomi, kirjeldada nende välimust ja öelda, kus nad elavad Putukad: erinevad elupaigad ja eluviisid, välimus, kasv, areng • Teab, mida söövad tuntumad putukad (mesilane, rohutirts, lepatriinu)
Taimed: erinevad kasvukohad ja vajadused, välimus, kasv, areng:	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab kirjeldada tuttavaid puid, lilli, puu- ja köögivilju. • Teab taime osi (juur, vars, õis)
Õõ ja päev: nende vaheldumine, sellega seotud muutused looduses:	<ul style="list-style-type: none"> • Eristab ning nimetab päeva ja ööd inimese tegevuse ning muutuste kaudu taimede ja loomade käitumises
Aastaajad, nende vaheldumine ja sellega seotud muutused looduses ning loomade ja inimeste tegevused:	<ul style="list-style-type: none"> • Teab aastaaegu (kevad, suvi, sügis, talv) • Oskab välja tuua inimeste iseloomulikke tegevusi suvel, sügisel, talvel ja kevadel
Ilmastik: erinevad ilmastikunähtused	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab ja kirjeldab ilmastikunähtusi • Teab õhu vajalikkust ja kasutamist
Inimese mõju loodusele: loodushoid, säästev areng:	<ul style="list-style-type: none"> • Mõistab, et vett on vaja kokku hoida (ei lase veel niisama kraanist voolata) • Mõistab, et elektrit on vaja kokku hoida (kustutab toast lahkudes tule)
Valguse, temperatuuri, vee, õhu ja toitainete tähtsus taimedele ja loomadele:	<ul style="list-style-type: none"> • Teab, et taimed vajavad kasvamiseks valgust, õhku ja vett
Valgusfoor ja tänava ületamine:	<ul style="list-style-type: none"> • Teab, kuidas sõiduteed ületada • Oskab ületada tänavat jalgrattaga (jalgratas käekõrval)
Liiklusmärgid:	<ul style="list-style-type: none"> • Teab enamlevinud liiklusmärkide tähendusi
Helkur, turvatool ja vöö:	<ul style="list-style-type: none"> • Teab, miks on oluline sõidukis kinnitada turvavöö

Valdkond: Keel ja kõne

Lapse arengu eeldatavad tulemused:

Suhtlemine:	<ul style="list-style-type: none"> • Algatab ja jätkab täiskasvanuga dialoogi ka väljaspool tegevussituatsiooni, nt vahetab vesteldes muljeid oma kogemuste põhjal, esitab tunnetusliku sisuga küsimusi (Miks ta nii tegi?) • Kasutab rollimängus erinevat intonatsiooni ja ja hääletugevust • Kasutab õigesti mõningaid viisakusväljendeid
--------------------	--

	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjeldab täiskasvanu abiga olupilti ja annab edasi pildiseerial kujutatud sündmust • Annab kuuldu teksti sisu edasi täiskasvanu suunavate küsimuste abil, väljendades end peamiselt üksikute, sidumata lausetega • Jutustab nähtust, tehtust ja möödunud sündmustest 3 – 5 lausega (mida ta tegi kodus pühapäeval) • Loeb peast kuni 4 realisi liisusalme/luuletusi • Mõistab teksti, mis pole otseselt seotud tema kogemustega
Grammatika:	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutab kõnes lihtsamaid põimlauseid • Kasutab kõnes nud- ja tud- kesksõnu (söödud- söönud) • Kasutab kõnes omadussõna võrdlusastmeid (suur- suurem- kõige suurem) • Kasutab tingivat kõneviisi (mängisin – mängiksin) • Ühildab sõnu arvus (karud söövad) ja(ilusale lillele; punase palliga) • Kasutab kõnes õigesti enamikku nimisõna käändevorme mitmuses (ilusatel lillel)
Sõnavara:	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutab kõnes mõningaid vastandsõnu • Kasutab kõnes mõningaid iseloomuomadusi ja hinnangut väljendavaid omadussõnu (nt arg, kaval, igav) • Kasutab kõnes aega väljendavaid nimisõnu hommik, päev, õhtu, öö • Moodustab vajaduse korral sõna uudsete või võõraste objektide, nähtuste või tegevuste tähistamiseks (nt tikkudest maja – tikumaja)
Hääldamine:	<ul style="list-style-type: none"> • Hääldab kõiki emakeele häälikuid • Hääldab õigesti 3 – 4 silbilisi tuttava tähendusega sõnu • Hääldab õigesti kõiki häälikuühendeid 1- 2 silbilistes sõnades • Hääldab õigesti sageli kasutatavaid võõrsõnu. (taburet, banaan, diivan)
Kirjalik kõne:	<ul style="list-style-type: none"> • Tunneb kuulates iseseisvalt ära hääliku häälikute reas ja sõnades • Kuulab ettelugemist, olle seejuures aktiivne (osutab piltidele, küsib, parandab ettelugejat tuttava teksti puhul) • Kirjutab õigesti tuttavaid sõnu trükitähtedega (oma nime)

Valdkond: Matemaatika

Lapse arengu eeldatavad tulemused:

Hulgad, loendamine, arvud ja arvutamine:	<ul style="list-style-type: none"> • Rühmitab esemeid ja olendeid kahe erineva tunnuse alusel (rühma lapsed on posid ja tüdrukud) • Võrdleb esemete hulki paaridesse seades ning otsustab, mida on rohkem kui – vähem kui • Tutvub arvudega 10 ni
---	--

Suurused ja mõõtmine:	<ul style="list-style-type: none"> • Järjestab esemeid kõrguse järgi (kõrgem – madalam) • Järjestab 3 eset suuruse, pikkuse, laiuse ja kõrguse järgi
Geomeetrilised kujundid:	<ul style="list-style-type: none"> • Näeb ja oskab kirjeldada ruudu ning ristküliku sarnasusi ning erinevusi ning leida sarnaseid kujundeid ümbritsevast
Orienteerumine ajas:	<ul style="list-style-type: none"> • Teab ööpäeva osi hommik- päev – õhtu – öö, kirjeldab sündmusi ja tegevusi eile – täna – homme
Orienteerumine ruumis:	<ul style="list-style-type: none"> • Määrab enda asukohta teiste laste ja asjade suhtes (olen tahvli ees) • Määrab vasakut ja paremat poolt

Valdkond: Kunst

Lapse arengu eeldatavad tulemused:

Kujutamine ja väljendamine:	<ul style="list-style-type: none"> • Kujutab naturist inspireeritud asju, objekte jne isikupäraste sümbolitega • Jutustab oma piltides nii tuntud asjadest kui ka oma fantaasiatest • Kasutab emotsioonide, nähtuste, esemete jne kujutamiseks värvitoone oma seostest ja tunnetest lähtuvalt • Võrdleb heledamaid ja tumedamaid värvitoone • Kasutab joonistusvahendeid liigse surveta • Ei kata maalides juba kaetud pinda korduvalt
Kujundamine:	<ul style="list-style-type: none"> • Koostab elementidest lihtsa kordusskeemiga mustririba eseme ääri kaunistamiseks
Voolimine:	<ul style="list-style-type: none"> • Õõnestab ümarvorme pöidlaga süvendit vajutades • Ühendab mitu voolitud detaili omavahel
Joonistamine:	<ul style="list-style-type: none"> • Jooni ja kujundeid ühendades joonistab sümbolitega, mis täienevad ja muutuvad keerukamaks • Joonistab ning värvib pindu viltpliiatsitega, kriitide ja sõega
Maalimine:	<ul style="list-style-type: none"> • Võtab pintslile vajaduse korral lisaks värvi ja katab pindu • Teeb objektidele väiksemaid detaile pintslivajutuste – ja tõmmetega
Meisterdamine:	<ul style="list-style-type: none"> • Rebib ja lõikab paberist ribasid ja kujundeid ning kleebib need sõltuvalt töö olemusest • Lükib paelale või traadile auguga esemeid • Valib meelepärased meisterdamisvahendid ning loob oma töö
Kunsti vaatlemine, vestlused kunstist:	<ul style="list-style-type: none"> • Jutustab küsimuste toel, mida ta on töedes kujutanud, nimetab töös kasutatud materjale • Suhtub heasoovlikult kaaslaste töösse

Valdkond: Muusika

Lapse arengu eeldatavad tulemused:

Laulmine:	<ul style="list-style-type: none">• Laulab väljahingamisel loomuliku häälega• Esitab laule rühmaga samas tempos• Laulab peast teistega koos mõningaid rahva- ja lastelaule
Muusikalis-rütmiline liikumine:	<ul style="list-style-type: none">• Muudab liikumist muusikaosade ja muusikaliste väljendusvahendite vaheldumise põhjal (tempo, dünaamika, regiter), arvestades pulssi ja meetrumit (nt liigub hanereas ja ringis nii üksi kui paaris)• Esitab õpetaja seatud tantse, kasutades õpitud tantsuelemente
Muusika kuulamine:	<ul style="list-style-type: none">• Kuulab laulu ja muusikapala huviga• Väljendab kuulatud muusikas tajutud meeleolusid erinevate muusikaliste tegevuste (liikumise, laulmise, pillimängu) kaudu, näiteks järgib tempot ja rütmi kehalise liikumisega või, tundes ära õpitud laulu (kuuldes nii melodiat kui ka sõnu), hakkab kaasa laulma
Pillimäng:	<ul style="list-style-type: none">• Mängib ja tunneb kuulates tämbri järgi ära õpitud rütmipille• Mängib rütmisaateid lasteriimidele ja –lauludele• Ansamblimängus osaledes alustab ja lõpetab koos teistega, mängib nendega ühes tempos• Mängib tamburiini, kõlatoru, võrutrummi ja kastanjette

Valdkond: Liikumine

Lapse arengu eeldatavad tulemused:

Põhiliikumised:	<ul style="list-style-type: none">• Kasutab põhiliikumisi aktiivses tegevuses ja mängudes• Sooritab staatilist tasakaalu nõudvaid harjutusi• Teeb harjutusi väikevahenditega Liikumismängud.• Mängib kollektiivseid võistlusmänge• Osaleb jõukohastes teatevõistlustes (nt joonejooksud)• Tunnustab nii enda kui ka vastasmeeskonna edu
Spordialad: võimlemine	<ul style="list-style-type: none">• Teeb vahenditega (pallide, hüpitsaga) harjutusi eakohaselt tehniliselt õigesti• Valitseb enda liigutusi koordineerimise ja tasakaalu nõudvaid harjutusi tehes• Sooritab tasakaalu, painduvust ja osavust arendavaid harjutusi
Spordialad: kelgutamine, suusatamine	<ul style="list-style-type: none">• Veab üksi, kahekesi, kolmekesi kelgul kaaslast• Kelgutab mäest alla, täites eriülesandeid (nt haarab esemeid)• Suusatades kasutab libisemist
Spordialad: ujumine	<ul style="list-style-type: none">• Mängib veemänge ega karda vett• Järgib basseini kasutamise hügieenireegleid ning õpetaja juhendamisel ka ohutusreegleid

Tants ja rütmika:	<ul style="list-style-type: none"> • Jäljendab liikumisega erinevaid rütme • Liigub vastavalt muusika tempo kiirenemisele ja aeglustumisele • Liigub muusika järgi iseseisvalt ja vabalt
Vaba aeg ja loodusliikumine:	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutab spordi- ja mänguväljakute vahendeid sihipäraselt • Sooritab rännakuid ja orienteerub koos õpetajaga

7.5 KUUE-AASTASED LAPSED

Valdkond: Mina ja keskkond

Lapse arengu eeldatavad tulemused:

Mina:	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab rääkida oma huvialadest
Perekond ja sugulased:	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab kirjeldada oma perekonnaliikmete huvialasid • Jutustab oma vanavanematest
Kodu:	<ul style="list-style-type: none"> • Teab kodust aadressi
Lasteaed:	<ul style="list-style-type: none"> • Eakohastes tegevustes on algatusvõimeline ja iseseisev. • Teab rühmareegleid ja kodukorda, selgitab nende vajalikkust
Ametid, elukutsed, tööd:	<ul style="list-style-type: none"> • Teab töötegemise tähtsust • Kirjeldab tundumate ametite tööprotsessi, teab töövahjendeid (arst, tuletõrjuja, juuksu, pagar)
Kodumaa, Teised rahvused Eestis	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab Eesti Riigi sümboleid (lipp, vapp, lind, lill) • Teab Eesti Vabariigi presidendi nime • Oskab Eesti kaardil näidata pealinna Tallinna asukohta • Oskab nimetada mõnda teist rahvust, keelt • Teab paari Eesti lähinaabrit (Läti, Soome)
Tähtpäevad, pühad, kombed:	<ul style="list-style-type: none"> • Teab tuntumaid eesti rahva traditsioone ja kombeid (mardipäev, kadripäev, vastlapäev) • Oskab kirjeldada tähtpäevade tähistamist oma kodus (nt jaanipäev, volbripäev)
Üldinimlikud väärtused, üldtunnustatud käitumisreeglid:	<ul style="list-style-type: none"> • Käitub enamasti üldtunnustatud käitumisnormide kohaselt • Kasutab viisakusväljendeid • Täiskasvanu suunamisel suudab järgida käitumisreeglid nt kaupluses ja teatris.
Sõprus, abivalmidus:	<ul style="list-style-type: none"> • Mõistab teiste arvamusi • Hoiab positiivseid suhteid eakaaslastega
Hoolivus, turvalisus ja tähelepanelikkus:	<ul style="list-style-type: none"> • Püüab kirjeldada oma emotsioone erinevates olukordades • Märkab ebasoovitavat/kuisamiskäitumist ning kutsub probleemi lahendama täiskasvanu
Suhtumine erinevustesse:	<ul style="list-style-type: none"> • Teab mõnda erivajadustega inimese abivahendit • Püüab arvestada oma arvamusest ja huvidest erinevaid huve ja arvamusi
Ehitised:	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab nimetada maja ehitamiseks vajalikke ehitusmaterjale • Oskab nimetada erinevaid ehitisi (nt elumaja, kuur, spordihoone, ujula)
Kodumasinad:	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjeldab kodumasinaid ning teab nende otstarvet. Käsitseb lihtsamaid (kohvimasin, mikser) täiskasvanu toel

Jäätmed	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab kirjeldada asjade korduva kasutamise võimalusi täiskasvanu abiga • Teab, et lehed komposteeruvad ilmastiku toimele mullaks • Teab tüdruku ja posi peamisi erinevusi • Teab, mis toimub toiduga peale söömist (seedimine) kasutada
	<p>Tervise väärtustamine:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Teab, miks inimesed haigestuvad. • Oskab selgitada liikumise tähtsust tervisele
Hammaste tervis:	<ul style="list-style-type: none"> • Hoolitseb hammaste eest iseseisvalt
Tervislik toitumine:	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab selgitada tervisele kasulikke toiduaineid. Inimkeha tundmine
Ohutus ja turvalisus:	<ul style="list-style-type: none"> • Teab ümbritsevaid ohte (olukordadest, inimestest põhjustatud) • Teab, et ohu korral tuleb pöörduda täiskasvanu poole • Teab hädaabinumbrit 112, oskab võimalusel seda
Kodukoha loodus: veekogud, kodupaiga mets – ja koduloomad; taimed, seemned ja putukad	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab nimetada kodukoha paari olulisemat looduslikku eripära • Nimetab peamisi söögiks kasutatavaid teravilju (nisu, rukis, oder, kaer)
Loomad: erinevad elupaigad ja eluviisid, välimus, kasv, areng	<ul style="list-style-type: none"> • Teab loomade käitumise eripärasid erinevatel aastaegadel (rändlinnud, talveuni, pesaehitus) • Oskab seletada erinevate elupaikadega seotud loomade erinevusi
Putukad, erinevad elupaigad ja aluviisid, välimus, kasv, areng:	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjeldab paari tuttava putuka elupaika ja tavasid (nt ämblik, mesilane, sipelgas)
Taimed: erinevad kasvukohad ja vajadused, välimus, kasv, areng	<ul style="list-style-type: none"> • Teab, et erinevates kasvukohtades kasvavad erinevate vajadustega taimed (soo, kõrb) • Tunneb taime osi (juur, vars, leht, õis, vili)
Õö ja päev: nende vaheldumine, sellega seotud muutused looduses:	<ul style="list-style-type: none"> • Eristab päeva osi (hommik, lõuna, õhtu) ja räägib oma tegevustest päeva jooks
Aastaajad, nende vaheldumine ja sellega seotud muutused looduses ning loomade ja inimeste tegevused:	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab nimetada inimeste iseloomulikke tegevusi seoses aastaegade Ilmastik: erinevad ilmastikunähtused • Teab lume ja vihma tekkimisest Inimese mõju loodusele: loodushoid, säästev areng • Teab, et inimene saab talvel loomi aidata • Mõistab puude ja taimede istutamise vajalikkust • Oskab hoida enda ümber puhtust nii kodu ümbruses kui ka looduses
Valguse, temperatuuri, vee, õhu ja toitainete tähtsus taimedele ja loomadele:	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab kirjeldada erineva temperatuuri mõju taimedele, loomadele ja inimestele
Valgusfoor ja tänav	<ul style="list-style-type: none"> • Teab, kuidas ületada sõiduteed foori abil ja ilma foorita

ületamine:	
Liiklusmärgid:	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab selgitada, miks on oluline tänaval liiklusmärkide järgi tegutseda
Sõidukid:	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab käituda ühissõidukis, kasutada sõidupiletit Helkur, turvatool ja vöö

Valdkond: Keel ja kõne

Lapse arengu eeldatavad tulemused:

Suhtlemine:	<ul style="list-style-type: none"> • Räägib iseendast ja esitab küsimusi täiskasvanu kohta • Kasutab ja mõistab suhtlemisel nalja, narritamist • Püsib teemas, vajaduse korral läheb kaasa teiste algatatud teemamuutustega • Annab edasi kuulnud teksti (muinasjutu) sündmuste järgnevust, põhjuse ja tegelaste käitumist täiskasvanu suunavate küsimuste/korralduste abil • Jutustab pildi või kogemuse põhjal seotud lausetega <ul style="list-style-type: none"> • Jutustades seob lauseid peamiselt sõnadega ja siis, siis, ja • Suunab kõnega kaaslaste tegevust ja annab sellel hinnanguid
Grammatika:	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutab kõnes õigesti saava ja rajava käände vorme (saab lauljaks) • Märkab grammatikavigu täiskasvanu kõnes ning osutab neile • Kasutab kõnes enamasti õigesti umbisikulist kõneviisi Sõnavara: • Kasutab kõnes õigesti aega väljendavaid mäarsõnu eile, täna, homme • Kasutab kõnes mõningaid samatähenduslikke sõnu (jookseb, lippab, sibab) • Mõistab samatüveliste sõnade tähenduste erinevusi (joonistaja, joonistus, jooneline) • Kasutab õigesti sihilisi ja sihituid tegusõnu (veereb – veeretab) • Nimetab ühe õpitud kategooria piires vähemalt kaks sõna (lilled: tulp, roos)
Hääldamine:	<ul style="list-style-type: none"> • Kordab järele ja hääldab ise kõiki emakeele häälikuid ja tuttava tähendusega sõnu
Kirjalik kõne:	<ul style="list-style-type: none"> • Häälib täiskasvanu abiga (järele korrates, abivahendeid kasutades) 1 – 2 silbilisi sulghäälikuta ja häälikuühendita sõnu (kana, muna, tibu) • Määrab hääliku asukoha (alguses, lõpus, keskel) häälikuühendita sõnas • Kordab täiskasvanu eeskujul eri vältes kahest sõnast koosnevaid ridu (koli- kolli) • Loeb üksikuid sõnu kindlas situatsioonis (nt poe- ja tänavanimed, sildid)

Valdkond: Matemaatika

Lapse arengu eeldatavad tulemused:

Hulgad, loendamine, arvud ja arvutamine:	<ul style="list-style-type: none">• Loendab 12 piires, teab arvude rida 12 ni• Oskab nimetada antud arvule eelnevat/järgnevat arvu• Tunneb numbrimärke• Võrdleb arve (on suurem kui, on väikesem kui)• Paneb kokku kahe hulga esemed ja liidab• Võtab ühest hulgast esemeid ära ja lahutab
Suurused ja mõõtmine:	<ul style="list-style-type: none">• Järjestab kuni 5 eset suurustunnuse järgi• Leiab vaadeldavatest objektist silma järgi suurema – väiksema-sama suure ning kontrollib objekte kõrvutades• Hindab kaugust silma järgi• Mõõdab pikkust, laiust ja kõrgust kokkulepitud mõõtevahenditega• Järjestab raskuse ja paksuse järgi
Geomeetrilised kujundid:	<ul style="list-style-type: none">• Koostab mustreid, laob pilte kujunditest• Rühmitab kujundeid vormi, suuruse, värvuse jm järgi
Orienteerumine ajas:	<ul style="list-style-type: none">• Kirjeldab tegevusi erinevatel nädalapäevadel ja teab nädalapäevade järjestikuseid nimetusi• Eristab mõisteid kiiresti – aeglaselt, varsti, hiljem, kohe
Orienteerumine ruumis:	<ul style="list-style-type: none">• Määrab esemete asukohta teiste esmete suhtes: all - peal – kohal, keskel, äärel, vasakul, paremal

Valdkond: Kunst

Lapse arengu eeldatavad tulemused:

Kujutamine ja väljendamine:	<ul style="list-style-type: none">• Püsib töös valitud teemas• Rõhutab enamasti oma töös kõige tähtsamat värvi, suuruse ja asukoha valikuga• Oskab näidata põhilisi värve ja vorme looduses
Kujundamine:	<ul style="list-style-type: none">• Püüab jätkata mustri rütmi, arvestades kaunistatava eseme eripäraga• Aitab täiskasvanu toel kujundada tähtpäevaga seotud ruumi
Meisterdamine:	<ul style="list-style-type: none">• tunneb mõningaid looduslikke materjale;
Voolimine:	<ul style="list-style-type: none">• Voolib erinevate voolimismaterjalidega loovalt, valmistades natuurile sarnase kunstitöö
Joonistamine:	<ul style="list-style-type: none">• Värvib kujundeid, püsides enamasti piirjoonte sees ning varieerides joonte tihedust• Kasutab erinevaid joonistusvahendeid vilunult
Maalimine:	<ul style="list-style-type: none">• Valdab enamikke loovaks maalimiseks vajalikke tööoskusi värvide ja pintslite kasutamises• Täiskasvanu toel segab värve uute toonide saamiseks
Kunsti vaatlemine, vestlused kunstist:	<ul style="list-style-type: none">• Vaatleb kunstitöid ning raamatuillustratsioone, märkab detaile ja värve• Jutustab teose juurde loo

Valdkond: Muusika

Lapse arengu eeldatavad tulemused:

Laulmine:	<ul style="list-style-type: none">• Laulab ilmekalt, lähtudes laulu ja teksti karakterist• Laulab peast õpitud rahva- ja lastelaule ning esitab neid rühmas
Muusikalis-rütmiline liikumine:	<ul style="list-style-type: none">• Liigub ja tantsib sünkroonis teistega, kasutades näiteks hüpakammu ja eesgaloppi• Kõnnib, jookseb ja reageerib rütmiliselt täpselt (nt muudab liikumissuunda muusika dünaamika ja tempo järgi)
Muusika kuulamine:	<ul style="list-style-type: none">• Tunneb ära lihtsamaid žanre (marss, laul, tants) •• Väljendab loovalt muusika kuulamisest saadud elamusi
Pillimäng:	<ul style="list-style-type: none">• Mängib rütmi- ja meloodiapillidel (nt puuagoogo, taldrik, guiro, triangel, kõlaplaadid), lihtsamaid ostinato kaasmänge (lühikest korduvat rütmi-, viisi-, meloodialõiku)• Mängib pilliansambelis

Valdkond: Liikumine

Lapse arengu eeldatavad tulemused:

Põhiliikumised:	<ul style="list-style-type: none">• Käsitseb väikevahendeid aktiivses tegevuses• Ronib varbseinal vahelduva sammuga ning täidab lisaülesandeid
Liikumismängud:	<ul style="list-style-type: none">• Käsitseb mängu- ja spordivahendeid loovmängudes
Spordialad, võimlemine:	<ul style="list-style-type: none">• Valitseb harjutusi tehes oma liigutusi ja kehahoidu• Säilitab dünaamilistes harjutustes tasakaalu
Spordialad, kelgutamine ja suusatamine:	<ul style="list-style-type: none">• Suusatab vahelduva libiseva sammuga• Käsitseb suusavarustust õpetaja abiga
Spordialad, ujumine:	<ul style="list-style-type: none">• Hingab vette• Kasutab ujumisoskuse harjutamiseks abivahendeid
Tants ja rütmika:	<ul style="list-style-type: none">• Kohandab oma liigutusi etteantud rütmiga• Kasutab lihtsaid tantsusamme üksi ja rühmas tantsides
Vaba aeg ja loodusliikumine:	<ul style="list-style-type: none">• Suudab sõita tõukerattaga ja kahe rattalise rattaga, suusatada ning liikuda rulluiskudel

7.6 SEITSME-AASTASED LAPSED

Valdkond: Mina ja keskkond

Lapse arengu eeldatavad tulemused:

Mina:	<ul style="list-style-type: none">• Oskab end tutvustada• Teab oma kohustusi ja õigusi• Kirjeldab enda omadusi ja huve
Perekond ja sugulased:	<ul style="list-style-type: none">• Teab oma pereliikmeid ja lähisugulasi• Mõistab, et pered võivad olla erinevad• Jutustab oma vanavanematest

Kodu:	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab kirjeldada oma kodu ja kodukohta • Teab kodust aadressi ja telefoni
Lasteaed:	<ul style="list-style-type: none"> • Teab lasteaia aadressi • Nimetab erinevaid ameteid lasteaia ja nende vajalikkust • Kirjeldab lasteaia kodukorda ning teab rühmareegleid ja traditsioone
Kool:	<ul style="list-style-type: none"> • Teab kooli kui õppimise kohta • Oskab kirjeldada, mille poolest lasteaed koolist erineb
Ametid, elukutsed, tööd:	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab nimetada pereliikmete elukutseid ja ameteid • Teab ja oskab kirjeldada erinevaid elukutseid ning nende vajalikkust • Mõistab töö ja vastutuse tähtsust • Soovib osalda jõukohastes kodutöodes • Selgitab raha otstarvet
Kodumaa:, Teised rahvused Eestis:	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab Eesti riigi sümboleid (lipp, hümn, vapp, lind, lill, kivi) • Teab koduvalla/-linna sümboleid • Oskab Eesti kaardil näidata oma kodukohta • Teab Eesti Vabariigi presidendi nime • Oskab nimetada teisi rahvusi ja keeli ning teab nende kombeid ja traditsioone • Suhtleb teisest rahvusest lastega • Teab ja nimetab Eesti lähinaabreid (Läti, Soome, Rootsi, Venemaa)
Tähtpäevad, pühad, kombed:	<ul style="list-style-type: none"> • Teab eesti rahva traditsioone ja kombeid • Teab tähtpäevi ja nende tähistamise vajalikkust (tarkusepäev, emakeelepäev, lastekaitsepäev, sõbrapäev jne) • Oskab kirjeldada tähtpäevade tähistamist oma lasteaia või kodus (jaanipäev, jõulud, aastavahetus jne) • Oskab nimetada riiklikke pühi ja nendega seotud traditsioone (riigi aastapäev, võidupüha)
Üldinimlikud väärtused, üldtunnustatud käitumisreeglid:	<ul style="list-style-type: none"> • Teab mõistete ausus ja autus tähendust ning oskab vastavalt käituda • Oskab järgida käitumisreegleid erinevates olukordades (kaupluses, teatris, kirikus, kalmistul) • Mõistab vastutust oma tegude ja käitumise eest
Sõprus, abivalmidus:	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab luua ja hoida sõprussuhet; teab sõpruse tähendust, oskab kirjeldada sõbraks olemist ning sõber olla • Kirjeldab tundeid, mis tekivad tülitsedes ja leppides • Tunneb ära enda ja teiste väljendatud mõningaid emotsioone • Oskab oma emotsioone väljendada vastavalt olukorrale • Laps tunneb ära ja oskab nimetada emotsioonide põhjusied ja tagajärgi
Hoolivus, turvalisus ja tähelepanelikkus:	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab kirjeldada oma emotsioone ja tundeid • Oskab kaasinimestega tähelepanelikult käituda (vanemad, vanavanemad jt)

Suhtumine erinevustesse:	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab arvestada oma arvamustest ja huvidest erinevaid huve ja arvamusi • Teab nimetada erivajadustega inimeste vajalikke abivahendeid • Pakub abi erivajadustega inimestele oma võimete ja võimaluste piires
Ehitised:	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab kirjeldada vanaja kodu ja selle sisustust, teab nimetada kõrvalhooneid ja nende otstarvet • Oskab nimetada maja ehituseks kasutatavaid materjale (puit, kivid) • Oskab nimetada teenindusasutusi ja nende vajalikkust (kauplus, polikliinik, pank, apteek, kaubanduskeskus jm) • Teab nimetada kodukohale olulisi ehitisi (mõis, kirik, veski vm)
Kodumasinad:	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjeldab kodumasinaid ja – elektroonikat ning teab nendega seotud ohte (täpsemad kirjeldused)
Sõidukid:	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab nimetada või kirjeldada erineva töö tegemiseks vajalikke sõidukeid (kraana, prügiauto, teerull jm)
Jäätmed:	<ul style="list-style-type: none"> • Teab, miks on vaja prügi sorteerida (paber, plast, patareid) • Oskab kirjeldada asjade korduva kasutamise võimalusi • Mõistab asjade säästliku kasutamise vajalikkust (tarbetud ostud, raiskamine)
Tervise väärtustamine:	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjeldab, mida tähendab tema jaoks terve olemine • Kirjeldab, kuidas hoida enda ja teiste tervist (näited tervisliku käitumise ja ka riskikitumise vältimise kohta) • Teab, mis on haigus • Teab, milline tegevus või käitumine kahjustab tervist (nt passivne suitsetamine, alkoholi tarvitamine, vägivald)
Hammaste tervis:	<ul style="list-style-type: none"> • Selgitab, miks tekib hambakaariaes (hambaaugud) • Järgib hammaste hooldamise ja hoidmise põhimõtteid igapäevases elus
Tervislik toitumine:	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab nimetada, milliseid toiduaineid on vaja iga päev süüa rohkem ja milliseid vähem, et olla terve <p>Inimkeha tundmine:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Selgitab, mis on südame ja kopsude kõige olulisem ülesanne, ning teab, millised tegevused aiatavad neid hoida tervena • Teab tüdruku ja poisi erinevusi
Ohutus ja turvalisus:	<ul style="list-style-type: none"> • Teab ja tunnetab ümbritsevaid ohte (olukordadest, inimestest, keskkonnast, loomadest ja käitumisest põhjustatud ohud) • Teab, millised on turvalise ja käitumise reegleid erinevates situatsioonides ja keskkondades • Nimetab hädaabinumbri 112 ja oskab seda kasutada • Teab ja kirjeldab, kuidas tegutseda ohuolukordades (vette kukkumine, läbi jää vajumine, tulekahju, põletus, teadvuseta või raskeltvigastada saanud kaaslane)

	<ul style="list-style-type: none"> • Selgitab, kuidas käituda eksinuna linnas/maal või metsas
Kodukoha loodus: veekogud, kodupaiga mets – ja koduloomad; taimed, seened ja putukad:	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab kirjeldada kodukoha loodust (mere äres, park, mets, suur puu jne), nimetada ning iseloomustada metsloomi, koduloomi ja putukaid • Oskab nimetada teravilju, mida kasutatakse söögiks või mis kasvavad kodukoha lähedal põldudel
Loomad: erinevad elupaigad ja eluviisid, välimus, kasv, areng	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab tuntumaid erineva elupaiga ja – viisiga loomi ning kirjeldab nende välimust • Teab loomade käitumise erinevusi eri aastaegadel (rändlinnud, talveuni, pesaehitus ja poegade toitmine)
Putukad: erinevad elupaigad ja eluviisid, välimus, kasv, areng	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab kirjeldada tuttavate putukate välimust ja nende elupaiku
Taimed: erinevad kasvukohad ja vajadused, välimus, kasv, areng	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab nimetada ning kirjeldada aias ja metsas kasvavaid taimi (marjad: mustikas, maasikas, pohl, sõstar, tikker; puud: õunapuu, kirsipuu, toomingas, pihlakas jne)
Öö ja päev: nende vaheldumine, sellega seotud muutused looduses:	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjeldab oma sõnadega loodust ja inimesi erinevates tsüklites: ööpäev, nädal, aastaring
Aastaajad, nende vaheldumine ja sellega seotud muutused looduses ning loomade ja inimeste tegevused:	<ul style="list-style-type: none"> • Seostab muutusi looduses aastaegade vaheldumisega ning oskab neid kirjeldada • Oskab nimetada inimeste iseloomulikke tegevusi olenevalt aastajast (seemnete külvamine, taimede istutamine, põldude kündmine, mererannas päevitamine, veekogudes ujumine, jalgrattaga sõitmine, lehtede riisumine, suusatamine jne) • Oskab nimetada loomade iseloomulikke tegevusi olenevalt aastajast (ehitavad pesa, toidavad poegi, talveuni, rändamine lõunasse)
Ilmastik: erinevad ilmastikunähtused	<ul style="list-style-type: none"> • Selgitab valguse, temperatuuri, vee, toitainete ning õhu tähtsust taimedele, loomadele ja inimestele Inimese mõju loodusele: loodushoid, säästev areng • Suhtub ümbritsevasse hoolivalt ning käitub seda säästvalt • Kirjeldab, millised on inimtegevuse positiivsed ja negatiivsed mõjud tema koduümbruse loodusele • Teab, kuidas loomi talvel aidata ja oskab seda teha <ul style="list-style-type: none"> • Teab, kuidas haiget saanud või inimese hüljatud looma aidata • Teab prügi sortimise vajalikkust ning oskab sortida lihtsamat prügi (pudelid, paber, olmeprügi) • Soovib osaleda looduse korrastamises
Valguse, temperatuuri, vee, õhu ja toitainete tähtsus taimedele ja loomadele:	<ul style="list-style-type: none"> • Selgitab valguse, temperatuuri, vee, toitainete ning õhu tähtsust taimedele, loomadele ja inimestele
Valgusfoor ja tänava ületamine:	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab kirjeldada oma teekonda kodust lasteaeda • Teab, kuidas ületada ristmikku • Teab liiklemise erinevusi linnas ja maal
Liiklusmärgid:	<ul style="list-style-type: none"> • Teab, kuidas käituda ühissõidukist väljudes

	<ul style="list-style-type: none"> • Teab rulluiskude ja rulaga sõitmise nõudeid (kiiver, põlve- ja küünarnukikaitsed, ohutud paigad)
Sõidukid:	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab kasutada ühissõidukit
Helkur, turvatool ja vöö:	<ul style="list-style-type: none"> • Teab, kuhu kinnitada helkur ja helkurribad

Valdkond: Keel ja kõne

Lapse arengu eeldatavad tulemused:

Suhtlemine:	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutab dialoogis erinevaid suhtlusstrateegiaid (veenmine, ähvardamine) sõltuvalt suhtluse eesmärkidest <ul style="list-style-type: none"> • Valib intonatsiooni ja sõnu olenevalt kaassuhtlejast (laps/täiskasvanu) ja/või suhtlusolukorrast (kodu/võõras koht) • Mõistab kaudseid ütlusi • Jutustab olu- ja tegevuspiltide järgi, kirjeldab tuttavaid esemeid ja nähtusi, andes edasi põhisisu ning olulised detailid • Tuletab mõttelüngaga tekstis iseseisvalt puuduva info. • Räägib sellest, mida hakkab tegema (plaanib välikõnes tuttavaid tegevusi) • Laiendab jutustades suunamisel teksti (tuletab eelnevat ja järgnevat tegevust, sündmust) • Jutustamise ajal parandab ja täpsustab oma teksti
Grammatika:	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutab kõnes kõiki käändevorme ainsuses ja mitmuses, sh harva esinevaid (nt olev kääne) • Kasutab kõnes käändevorme harva esinevates funktsioonides • Kasutab kõnes õigesti osastava ja sisseütleva käände erinevaid lõpuvariante • Kasutab kõnes enamasti õigesti laadivahetuslikke sõnu • Kasutab õigesti põimlauseid, mis väljendavad põhjust(..., sest...), tingimust (kui..., siis), eesmärki (... , et...)
	<p>Sõnavara:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Selgitab kuulnud kujundlike väljendite (nt tuul ulub) tähendust oma sõnadega ja/või toob enda kogemusega seotud näiteid. • Kasutab kõnes mõningaid abstraktse tähendusega sõnu (mõtlen, arvan, julge, lahke) • Kasutab kõnes inimeste ja loomade tegevust iseloomustavaid sõnu. • Liidab ja tuletab analoogia alusel tuttavas kontekstis keelenormi järgides sõnu • Kasutab õigesti aja- ja ruumisuhteid väljendavaid sõnu (vahel, kohal, otsas, varem) • Mõistab abstraktseid üldnimetusi õpitud valdkondades (sõidukid, elusolendid, kehaosad)
Hääldamine:	<ul style="list-style-type: none"> • Kordab õigesti järele tähenduselt võõraid sõnu • Hääldab õigesti võõrhäälikuid (f, š) tuttavates sõnades

Kirjalik kõne:	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab ja kirjutab enamikku tähti • Veerib 1- 2 silbilisi sõnu kokku, pikemaid sõnu loeb aimamisi (järgneva kontrollita) ja eksib sageli • Häälib õigesti 1 – 2 silbilisi sulghäälikuid sisaldavaid häälikuühendita sõnu • Kirjutades märgib õigesti 1 – 2 silbiliste häälikuühendita sõnade häälikstruktuuri (lähen koli) • Eristab häälikuühendita sõnas kuulmise järgi teistest pikemat häälikut • Jagab kuuldud lause sõnadeks, kasutades sõnade arvu märkimiseks abivahendeid • Muudab täiskasvanu eeskujul sõna vältestruktuuri (tibu – tippu) • Tunneb ära luuletuse ja muinasjutu kui kirjandusžanri
-----------------------	---

Valdkond: Matemaatika

Lapse arengu eeldatavad tulemused:

Hulgad, loendamine, arvud ja arvutamine:	<ul style="list-style-type: none"> • Mõtestab arvude rida 12ni • Liidab ja lahutab 5piires ning tunneb ja kasutab vastavaid sümboleid (+, -, =) • Oskab koostada matemaatilisi jutukesi kahe etteantud hulga järgi
Suurused ja mõõtmine:	<ul style="list-style-type: none"> • Teab igapäevaelus kasutatavaid pikkusmõõte cm, m, km; massimõõtu ning mahumõõtu liiter; rahaühikuid kroon ja sent ning kasutab neid mängutegevustes • Mõõdab pikkust, raskust ja vedelikku kokkulepitud mõõtvahenditega
Geomeetrilised kujundid:	<ul style="list-style-type: none"> • Eristab ruumilisi kujundeid (kuup, kera, risttahukas, püramiid) tasapinnalistest kujunditest (ruut, ring, ristkülik, kolmnurk)
Orienteerumine ajas:	<ul style="list-style-type: none"> • Teab kuude nimetusi ning enda sünnikuud- ja päeva • Määrab kellaega täistundides ning koostab päevakava • Kasutab kõnes õigesti sõnu enne, praegu, hiljem – varem, noorem – vanem.
Orienteerumine ruumis:	<ul style="list-style-type: none"> • Orienteerub tasapinnal (paberil)

Valdkond: Kunst

Lapse arengu eeldatavad tulemused:

Kujutamine ja väljendamine:	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutab loovalt geomeetrilisi kujundeid ja nende kombinatsioone keerukamate objektide ülesehitamiseks • Püsib töös valitud teemas seda isikupäraselt tõlgendades • Jutustab temaatilistes töodes tegelaste tegevusest, omavahelistest suhetest ning tegevusajast- ja kohast • Rõhutab kõige tähtsat oma töös värvi, suuruse või asukoha valikuga
------------------------------------	---

	<ul style="list-style-type: none"> • Tunneb ümbritsevas erinaveid värve ja nimetab erinevaid värvitoone (hallikas, mustjaspruun)
Kujundamine:	<ul style="list-style-type: none"> • Märkab mustri rütmi ja suudab seda jätkata • Kujundab kaunistusmotiivi või mustri, arvestades kaunistatavat eset • Selgitab omavalmistatud (voolitud, volditud, meisterdatud) eseme otstarvet ja nimetab koha, kuhu see sobib • Aitab kujundada tähtpäevaga seotud peolauda ja ruumi
Voolimine:	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutab iseseisvalt tuttavaid voolimismaterjale, arvestades nende eipära • Valmistab õpetajaga koos uusi voolimissegusid • Niisutab voolingute ühenduskoohti esemete tugevdamiseks
Joonistamine:	<ul style="list-style-type: none"> • Kasutab soovi korral koos erinevaid joonistusvahendeid nende olemusest lähtuvalt • Värvib oma joonistatud või värviraamatu kujundeid, varieerides käe liikumise suunda • Sobitab pindu kattes heledaid, tumedaid, peeni ja jämedaid jooni
Maalimine:	<ul style="list-style-type: none"> • Segab värve uute toonide saamiseks • Kasutab töös eri jämedusega pintsleid • Väldib värvide määrdumist • Kasutab töös pintslit erinevalt (pintslit otsa ja külge)
Meisterdamine:	<ul style="list-style-type: none"> • Kujundab või täiendab oma tööd, kleepides sellele erinevast materjalist tükke • Valib eri materjalide liitmiseks ühendusviiside seast oma mõtte teostamiseks sobivamad või leiab oma võtmed • Valmistab lihtsa mänguasja täiskasvanu tegevust matkides
Kunsti vaatlemine, vestlused kunstist:	<ul style="list-style-type: none"> • Märkab teoseid või ümbruses leiduvaid objekte vaadeldes ning kirjeldades detaile ja värve ning tajub meeleolu • Fantaseerib ja jutustab teose juurde ka loo: mis juhtus enne, mis pärast • Kasutab raamatuillustratsioone, fotosid ja kunstiteoseid (sh skulptuure) oma töö lähtealustena, luues oma vaba ja isikupärase variandi

Valdkond: Muusika

Lapse arengu eeldatavad tulemused:

Laulmine:	<ul style="list-style-type: none"> • Laulab ilmekalt voolava ja pehme häälega eakohaseid rahva- ja lastelaule • Esitab neid laule nii rühmas kui ka üksikult
Muusikalis-rütmiline liikumine:	<ul style="list-style-type: none"> • Väljendab ennast loovalt liikumise kaudu, toetudes õpitud muusikalistele väljendusvahenditele (tempo, dünaamika, register, muusika meeleolu) nt kasutab külge – ja esigaloppi ning hüpaksammu • Sooritab tantsuliigutusi sünkroonselt, väljendusrikkalt, õige kehahoiuga

Muusika kuulamine:	<ul style="list-style-type: none"> • Kuulatud muusikat iseloomustades kasutab eakohast sõnavara • Näitab tegevustes üles loomingulist initsiatiivi, toetudes oma kogemusele kuuldud palade suhtes (jutustab, mida kuulis muusikas) • Eristab vokaal ja instrumentaalmuusika lihtsamaid žanre (hällilaul, marss, tantsuviis, rahvalaul)
Pillimäng:	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab mängida eakohastel rütmi – ja meloodiapillidel kaasmänge õpitud lauludele, lasteriimidele ja instrumentaalpaladele • Mängib pilliansambelis • Mängib järgmisi pille: kõlaplaadid, metall-agoogo, cabasa, cazizi, plaatpillid (ksülofon, matallofon, kellamäng)

Valdkond: Liikumine

Lapse arengu eeldatavad tulemused:

Liikumistedmised:	<ul style="list-style-type: none"> • Nimetab erinevaid spordialasid ja mõne Eesti tuntuma sportlase • Keskendub sihipärasele kehalisele tegevusele • Liikudes ja mängides peab kinni üldistest ohutusreeglitest (valib sobivad paigad ja vahendid) • Peseb ennast pärast aktiivset kehalist tegevust
Põhiliikumised:	<ul style="list-style-type: none"> • Sooritab põhiliikumisi pingevabalt, nii et liigutused on kordineeritud ja rütmilised. • Säilitab paigal olles ja liikudes tasakaalu • Kasutab harjutusi tehes mõlemat kätt korraga, täpsust nõudvas tegevuses kasutab domineerivat kätt
Liikumismängud:	<ul style="list-style-type: none"> • Võistleb kombineeritud teatevõistluses (takistusriba läbimine) • Mängib sportlike elementidega mänge • Organiseerib ise liikumismänge • Kasutab ausa mängu põhimõtteid ning peab kinni kokkulepitud mängureeglitest
Spordialad: võimlemine	<ul style="list-style-type: none"> • Valitseb oma liigutusi nii ruumis, maastikul kui ka tänaval • Orienteerub mänguväljakul ning sooritab kujundliikumisi, olles kolonnis esimene • Sooritab painduvust, kiirust, vastupidavust ja jõudu arendavaid tegevusi
Spordialad: kelgutamine ja suusatamine	<ul style="list-style-type: none"> • Osaleb kelguvõistlustel (kaugusele, täpsusele) • Sõidab nõlvakust alla põhiasendis • Suusatab kordineeritud liikumisega • Käsitseb suusavarustust iseseisvalt
Spordialad: ujumine:	<ul style="list-style-type: none"> • Ujub abivahenditega • Järgib basseini kasutamise ohutusnõudeid
Tants ja rütmika:	<ul style="list-style-type: none"> • Sooritab rütmiliikumisi ühel ajal kaaslasega • Liigub enda tekitatud rütmi järgi ning vahelduva tempoga

	kiirelt aeglasele <ul style="list-style-type: none"> • Väljendab liikumise kaudu emotsioone • Kasutab liikudes loovalt vahendeid (linte, rätikuid, rõngaid)
Vaba aeg ja loodusliikumine:	<ul style="list-style-type: none"> • Tegutseb iseseisvalt koduümbruse mängu- ja spordiväljakul • Mängib lihtsamaid maastikumänge

8. ERIVAJADUSTEGA LAPSE ARENGU TOETAMISE PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS

Erivajaduste all mõeldakse lapsi, kes on mingis valdkonnas teistest lastest oluliselt erinevad. Näiteks andekad, tähelepanuhäiretega, kohanemiskustega, logopeedilised, allergilised lapsed. Olenevalt lapse suundumusest ja individuaalsetest vajadustest rühmaõpetaja:

- koostab koolipikendust saavatele lastele ja vajadusel teistele erivajadustega lastele individuaalse arenduskava (Lisa 8), mida kooskõlastatakse ka vanematega;
- suunab andekate laste vanemate tähelepanu lapse andekusele ja soovib pöörduda vastavatesse ringidesse;
- arutab vanematega lapse erivajadusi, soovib pöörduda vastavate erialaspetsialistide poole; • arvestab individuaalses töös lapsega tema kalduvusi ja iseärasusi, planeerib vajaliku aja igale lapsele;
- vajadusel osaleb ettevalmistuse saamiseks vastavasisulistel koolitustel.

Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted:

- laste erivajaduste võimalikult varane märkamine ja võimete väljaselgitamine ning arengutaseme kirjeldamine;
- lapse arengupotentsiaali maksimaalne ärakasutamine;
- laste arengu soodustamine läbi mängu, lapsekeskses ja turvalises keskkonnas;
- vajadusel individuaalne õpetus ja kooliks ettevalmistamine;
- eakohase arenguga lastega kontaktide ja suhtlemise võimaldamine ning suhtlema julgustamine;
- perekonna ja spetsialistide kaasamine, meeskonna- ja võrgustikutöö.

Erivajaduse võimalikult varase märkamise ja võimete väljaselgitamise tagavad:

- laste vaatlused;
- laste arengumappide koostamine ja analüüs;
- laste arengu hindamine ja analüüs;
- lapsevanema teavitamine lapse vaatlustulemustest ja tähelepanekutest vahetult ja perevestluste käigus. Oluline on tuua konkreetseid näiteid lapse tegevusest ja käitumisest, tunda huvi koduse olukorra vastu, otsida seoseid ja pakkuda teavet spetsialistide tegevusvaldkondade kohta;
- soovitusel erialaspetsialisti (eriaarst, psühholoog, logopeed, eripedagoog, sotsiaaltöötaja) konsultatsioonile minekuks;
- vajadusel laiendatud arenguveestlus, millest võtavad lisaks rühmaõpetajatele osa austuse direktor ja õppealajuhataja.

8.1. ARENGULISED VÕI KESKKONNAST TINGITUD ERIVAJADUSED

8.1.1 MUUKEELNE LAPS

Põhiülesandeks muukeelsete lastega töös on aidata kaasa lapse maailma tundmaõppimisele teise keele kaudu, toetudes sellele, mis emakeeles on juba omandatud. Eesmärgi realiseerimisel peame oluliseks:

- äratada huvi eesti keele vastu läbi lapse jaoks mõtteka tegevuse, võimaldades tal kasutada teist keelt mõttekates igapäevastes suhtlemissituatsioonides, kuna keele omandamine saab alguse tegelikus suhtluses;
- motiveerida last keelt õppima;
- kujundada eesti keelele omast hääldust;
- õpetada eesti keele sõnu ja väljendeid läbi mängu ja suhtlemise;
- julgustada last õpitud sõnu ja fraase kasutama;
- kujundada valmidust eesti keeles suhtlemiseks;
- kaasata ja informeerida lapsevanemaid kodu rolli olulisusest lapse keele omandamisprotsessis;
- sagedast ettenäitamist;
- selgitamisel ilmekat kehakeele ja miimika kasutamist;
- mitmekesist tegevust, vaheldust, palju esemelis-praktilise tegevuse kasutamist (seoste tekkimine);
- füüsilist tegevust ja liikumist;
- koos lapsega tegemist /mitte lapse eest ära tegemist!/;
- eakaaslaste tuutorluse rakendamist, mis tähendab, et ette võivad näidata lapsed, kes ülesannet oskavad;
- keele õppimiseks tõhusat ümbruse ära kasutamist, mis tähendab, et rohkesti kasutavad õpetajad pildimaterjali ja sõnasilte seintel;
- õpetaja kõrgekvaliteedilist keele-eeskuju ja keelekasutust:
 - grammatiliselt lihtsad laused;
 - lihtne, igapäevane sõnavara;
 - laste öeldud lausete kordamine;
 - räägib asjadest mis on tugevalt ümbrusega seotud (siin ja nüüd);
 - rõhutab olulisi sõnu;
 - kasutab kehakeelt, miimikat, ettenäitamist
 - räägib aeglasemalt.

8.1.2 LOGOPEEDILISTE PROBLEEMIDEGA LAPSED

Töös logopeediliste probleemidega lastega:

RÜHMAÕPETAJA:

- jälgib lapse keelelist arengut ning teavitab kahtluse ilmnemisel lasteaia logopeedi;
- pakub lastele õige keelekasutusega eeskujut;
- kasutab lihtsaid lauseid; • teeb koostööd logopeediga.

ERIPEDAGOOG/LOGOPEED:

- tuvastab iga-aastase laste kõneuuringu käigus (ka õpetajate suunamisel) kõnearengu eripärad;
- juhendab õpetajaid, kuidas läbi viia individuaalseid kõnearendustegevusi;

- nõustab lapsevanemaid töös logopeedilise lapsega;
- vajadusel annab soovitusi ja suunab teiste spetsialistide konsultatsioonile.

8.1.3 ANDEKAD LAPSED

Töös andekate lastega:

- tõstetakse üldandekuse korral (eelisarenenud on paljud valdkonnad) vastavate õppetegevuste raskusastet ja materjalide keerukust;
- eriaandekuse korral (kunstialad, muusika, füüsiline andekus) soovitatakse lapsevanemale vastavaid huvialaringe.

8.1.4 AKTIIVSUS- JA TÄHELEPANUHÄIREGA LAPSED

Töös aktiivsus- ja tähelepanuhäiretega lastega peame oluliseks:

- mõistmist, et lapse teistest erinevat käitumist ei põhjusta tigenus, laiskus või vanemad;
- pidevat personaalset juhendamist, kuna paljud sellised lapsed ei suuda rühmas organiseeritult keskenduda ja töötada; vajadusel määrata kõrvaline vaikne töökoht. Ühe rühmaruumiga rühmas võib õpetaja luua vaikse mängu – ja töökoha ka rühmaesikusse, kus tagatakse lapsele individuaalne juhendamine ja pidev järelevalve;
- pakkuda lapsele eduelamusi, tasustades rahulikku ja keskendunud käitumist positiivse tähelepanu ja kiitusega;
- rahuliku ja turvalise meeleolu loomine rühmas;
- piirata rahutut ja püsimatut käitumist sellele mitte liigse tähelepanu pööramisega;
- määrata konkreetsetele ülesannetele täpne aeg, et aidata lapsel keskenduda ühele või piiratud arvule tegevustele;
- täiendada suulisi juhiseid visuaalsete või kirjalike juhistega;
- kodu ja lasteaia tihedat koostööd.

8.1.5 KÄITUMISHÄIRETEGA LAPSED

Töös käitumishäiretega lastega peame oluliseks:

- teha kindlaks probleemide ulatus ja põhjused (kas erivajadus või perekonna kasvatusstiil, mittejõukohane õpetamine või mõlemad);
- kindlate piiride ja reeglite kehtestamist, mille aluseks on lapse vanus ja rühmameeskonna kokkulepped perekonnaga. See muudab lapse tegevuse korrapärasemaks ning välised piirid aitavad tal kujundada uusi sisemisi piiranguid;
- rahuliku ja turvalise meeleolu loomine rühmas;
- regulaarsust ja kindlaid rutiine laste igapäevategemistes,
- kodu ja lasteaia tihedat koostööd, lapse perekonna kaasamist ühtsete reeglite kehtestamisel; • vajadusel soovitusel erialaspetsialisti (eriaarst, psühholoog, logopeed, eripedagoog, sotsiaaltöötaja) konsultatsioonile minekuks.

8.1.6 VASAKUKÄELISED LAPSED

Töös vasakukäeliste lastega peame oluliseks:

- selgitada välja, kumba kätt laps kasutada eelistab;
- suunata last kasutama paremat kätt, kuid mitte sunniga (käelisus kujuneb välja 7.-8. eluaastaks);
- paigutada laps laua äärde nii, et söömisel, töötamisel ei segaks lapsed üksteist;
- võimaldada kasutada vasakukäeliste kääre.

8.1.7 ALLERGILISED JA DIABEETI PÕDEVAD LAPSED

Töös allergiliste ja suhkruhaigete lastega peame oluliseks:

- kodu, perearsti ja lasteaia koostööd, mille käigus koostavad lasteaia meditsiiniõde ja lasteaia peakokk allergilisele lapsele individuaalse menüü;
- rühma meeskonna ja köögipersonali koostööd;
- suhkruhaige lapse puhul koostatakse lapsevanematega ja lasteaia personaliga lisakokkulepe eri olukordades tegutsemiseks.

8.2 INDIVIDUAALSE ARENDUSKAVA KOOSTAMINE

Individuaalne arenduskava (Lisa 10) koostatakse koolipikendust saavatele lastele ja vajadusel teistele erivajadustega lastele. Individuaalne arenduskava määrab kindlaks:

- arengulisi erivajadusi arvestava õpetuse individuaalsed eesmärgid ja sisu;
- õpetuse protsessi ja ajalise kestuse;
- õppematerjali kohandamise ja hindamise. Individuaalse arenduskava koostamise aluseks on lisauuringud, arenguhindamine ja kirjeldamine (testid, arengutaseme kirjeldus). Individuaalne arenduskava koostatakse meeskonnatööna konkreetsele lapsele kindlaks ajavahemikuks neis arenguvaldkondades, mille arengutase erineb eeldatavast eakohasest tasemest (eakaaslaste keskmisest tasemest). Õppeaasta lõpul viiakse läbi perevestlus, kus tehakse kokkuvõtte individuaalse arenduskava läbimisest

9. LAPSE ARENGU ANALÜÜSIMISE JA HINDAMISE PÕHIMÕTTED NING KORRALDUS

Lapse arengu analüüsimine ja hindamine on oluline lapse eripära mõistmiseks, erivajaduste väljaselgitamiseks, positiivse enesehinnangu ja arengu toetamiseks ning õppe- ja kasvatustegevuse kavandamiseks koostöös lapsevanemaga. Lapse arengu hindamine on osa igapäevasest õppe- ja kasvatustehingust. Pedagoogid viivad vaatlusi läbi kindla plaani alusel ning lapsi jälgitakse nii igapäevatoimingutes, vabamängus kui ka pedagoogi suunatud tegevustes. Lapse arengu hindamise aluseks on eeldatavad üldoskused ning õppe- ja kasvatustegevuse valdkondade tulemused.

Lapse arengu hindamise põhimõtted:

Lasteaia õpetaja jälgib kavakindlalt lapse kehalist, vaimset ja sotsiaalset arengut. Lapse arengu hindamisel kasutatakse enamasti vaatlusmeetodit, samuti analüüsitakse laste töid, intervjueritakse lapsi ja viiakse kord õppeaastas (vajadusel sagedamini) läbi planeeritud lapse arengu hindamisi. Vanematele tutvustatakse kasutatavaid meetodeid, tunnustatakse laste toimetulekut, edasiminekut, positiivseid hoiakuid ja huvi. Lapse arengut kirjeldatakse lapsest lähtuvalt, väärtustades saavutatut. Kõik lapse arengu hindamist puudutavad materjalid on konfidentsiaalsed.

Lapse arengu hindamisel jälgitakse kolme põhiaspekti:

- **Kehaline areng** – hindamisel vaadeldakse eelkõige lapse üld- ja peenmotoorikat: koordinatsiooni, kõndi, rühti, tasakaalu, painduvust, täpsust, näo- ja sõrmelihaste kontrolli oskust ning jõudu ja vastupidavust
- **Vaimne areng** – hindamisel vaadeldakse psüühiliste protsesside ja kujutluste ning õppimise alusoskuste arengut, kõne kasutamise ja mõistmise hindamine
- **Sotsiaalse arengu hindamisel** vaadeldakse lapse tegutsemist ja suhtlemist teiste laste ja täiskasvanutega, lapse tegevuste, eelkõige mängu arengut, iseseisvust,

toimetulekuoskusi, emotsioonide kontrolli ja väljendamise oskust, kollektiivis kohanemist, kõlbelist ja esteetilist arengut

- Kogu õppeaasta vältel jälgib õpetaja pidevalt lapse arengut
- Lapse kordaminekud ja individuaalse töö vajaduse märgib õpetaja rühmapäevikusse
- Vajadusel koostatakse lapsele individuaalne arenduskava
- Meetodid ja materjalid, mille alusel laste arengut hinnatakse, on fikseeritud rühmade tegevuskavades
- Õppeaasta lõpul viib õpetaja läbi lapse vanusele vastava arengu hindamise, täidab hindamislehe ja koostab selle põhjal lapse individuaalse arengukirjelduse

- Laste arengukirjelduste põhjal koostakse kokkuvõtteks rühma laste hindamise analüüs(Lisa 8)., mis on osa rühma õppe-kasvatustöö analüüsist (Lisa 9)
- Lasteaeda tulles seatakse igale lapsele sisse isiklik arengumapp, mis on aluseks lapse arengu hindamisel kuni kooli minekuni. Arengumappi kogutakse kõikides rühmades:
 - lapse vabu joonistusi; - käeliste tegevuste käigus valminud lapsele enam meeldinud töid (koos lapsepoolse põhjendusega);
 - töölehti.
 - Lisaks õpetajate vabal valikul muid konkreetse lapse arengut illustreerivaid materjale (jutustused, testid, küsitlused jms).
- Kuni kaks korda aastas toimuvad planeeritud vestlused vanematega laste arengust Arenguvestluste eesmärgi ja toimumise korda tutvustavad õpetajad vanematele rühma koosolekutel.
 - Sügisese vestluse eesmärk on saada infot lapse koduse kasvukeskkonna kohta ning pere ootuste ja soovide kohta koostöö osas. Vestluse läbiviimise alus on lapsevanema poolt eelnevalt täidetud perevestluse ettevalmistusleht (Lisa 4).
 - Kevadel toimuva perevestluse eesmärk on anda tagasisidet lapse arengust ja teada saada vanema rahuolu lasteaiaa. Vestlus toimub lapse arengukirjelduse alusel (Lisa 2), mille koostamisel õpetaja on lähtunud lapse arengu hindamisest (rühmapäevik, lapse arengu hindamisleht, lapse arengumapp jm). Arengukirjelduste koostamisel ja sõnalise hinnangu andmisel on õpetajale orientiiriks lapse arengu hindamislehel fikseeritud arengu näitajad (arengu eeldatavad tulemused erinevas vanuses). Eeldatavad tulemused ei ole kõigile lastele kohustuslikud, kuid aitavad seada lapse arengu eesmärgi ja planeerida vajalikke tegevusi.
- Arengukirjeldus ja ettevalmistuslehe säilitab õpetaja kaitstult kõrvaliste isikute eest. Kui laps lahkub lasteaiaast annab õpetaja arengumapi sisu, arengutabelid, perevestluse lehed kaasa.

10. LAPSEVANEMATEGA KOOSTÖÖ PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS

Koostöö lastevanematega tugineb järgmistele põhimõtetele:

- Lasteaed toetab lapsevanemat lapse kodusel kasvatamisel ja arendamisel
- Lasteaia tegevuse nii lühi- kui pikaajalisel planeerimisel arvestatakse lastevanemate ootuste ja soovidega
- Kodu kasvatuspõhimõtete tundmine on aluseks lasteaia õpetajale lapse kasvatuskäitumise hindamisel ja õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel
- Lastevanematega koostöö võtmeisikuks on lapse rühma õpetaja, kes igapäevaselt puutub kokku nii laste kui lapsevanematega. Rühma vanemate ootuste ja soovidega arvestamine ning planeeritud ühisüritused kajastuvad rühma tegevuskavas.

- Koostöövormid lapsevanematega rühma tasandil:
- Infovahetus
 - informatsioonilised teadaanded rühma stendil;
 - infovoldikud;
 - igapäevane infovahetus õpetajaga;
 - rühma lastevanemate meililist, blogid;
 - rühma lastevanemate koosolekud.
- Individuaalne vestlus õpetajaga
- Pere- või arenguvestlused õpetajaga lapse arengust kuni 2 x aastas
- Ühisüritused – väljasõidud, rühmapeod, sünnipäevapeod, tähtpäevade tähistamine
- Koostöövormid lapsevanematega asutuse tasandil:
 - Hoolekogu koosolekud
 - Vestlus lasteaia direktoriga, õppealajuhatajaga
 - Rühmade koosolekud
 - Lastevanemate koolitus
 - Rühmade ühisüritused
 - Kodulehekülg

Hea koostöö laabumise eest kannavad vastutust nii lasteaiaõpetajad kui ka lapsevanemad. Koostöös lastevanematega astub vajadusel esimese sammu õpetaja. Lapsevanemad võivad küll olla huvitatud oma lapse käekäigust, kuid tihti ei oska või ei söanda nad õpetajalt infot küsida.

11. KOOLIVALMIDUSE SAAVUTAMINE JA KOOSTÖÖ KOOLIGA

Koolivalmiduse saavutamine Lasteaia õppe- ja kasvatustegevuse üldeesmärgist tulenevalt on lasteaia üheks ülesandeks toetada laste füüsilist, sotsiaal-emotsionaalset ja vaimset arengut, mille tulemuseks on koolivalmiduse saavutamine. Koolivalmidus on lapse valmisolek õpitegevuse alustamiseks, mis väljendub lapse soovis õppida, omandada uusi teadmisi, jälgida ja täita täiskasvanu selgitusi, korraldusi.

Koolivalmiduse kujundamisel on õpetaja ülesanneteks:

- toetada koolivalmiduse saavutamisel lapse arengu erinevaid aspekte, lähtudes seejuures lasteaia õppekavast, kus on fikseeritud lapse arengu eeldatavad tulemused seitsmeaastaselt;
- kujundada olulisi sotsiaalseid oskusi mis võimaldavad suhelda teistega sotsiaalseid norme, väärtusi ja ootusi arvestaval ning tõhusal, eesmärgi saavutamise viisil (nt. võime luua ja hoida suhteid, keskendumis- ja töö lõpuleviimise võime, sihikindlus, initsiatiivikus, viisakus jms).
- analüüsida ja hinnata lapse koolivalmidust (Lisa 6 Koolivalmiduse hindamine), ning planeerida sellest tulenevalt tegevusi;
- edastada lapsevanemale teavet lapse arengu ja koolivalmiduse kohta (nii 2 korda aastas perevestlustel kui jooksvalt õppeaasta jooksul). Õppeaasta lõpus täidab rühmaõpetaja koolivalmiduskaardi, mille vanem edastab kooli (Lisa 7).

Koolikohustuslikust east noorema lapse (6aastat ja noorem) koolisaatmisel annab rühmaõpetaja lapsevanemale hinnangu lapse koolivalmiduse kohta.

Koostöö kooliga

- Koostööd kooliga arendatakse selleks, et muuta lastele koolimineks sujuvaks, huvitavaks ja stressivabaks.
- Kooli õppimisvõimalusi tutvustavad kohtumised kooli töötajatega
- Kohtumised koolipsühholoogi jt spetsialistidega koolivalmiduse teemadel
- Koostöövormid kooliga lastele:
 - Õppekäigud ja ekskursioonid kooli

Tagasiside koolist

Koolist tagasiside saamise eesmärgiks on laste kooliks ettevalmistamist puudutavate andmete saamine lasteasutuse ja õpetajate töö analüüsimiseks, parendamiseks ja edasise tegevuse planeerimiseks. Koolist tagasiside saamine toimub esimese kooliaasta aprillis.

12. ÕPPEKAVA UUENDAMISE KORD

Õppekava uuendamine ja muutmine toimub alljärgnevatel põhjustel:

- seaduse ja omavalitsuse määruste muutumisel;
- parendamise eesmärgil ja uute ettepanekute tegemisel.

Õppekava tööühm

Õppekava tööühm peab jälgima õppekava uuendamise ja muutmise vajadust. Õppekava tööühm moodustatakse Palamuse valla lasteaed Nukitsamees töötajatest. Tööühma suurus ja koosseis kinnitatakse pedagoogilise nõukogu ettepanekul direktori käskkirjaga.

Õppekava muutmise reglement

Õppekava tööühm jälgib õppekava uuendamise ja muutmise vajadust. Muudatuse põhjuse ilmnemisel toimitakse järgmise protseduuri alusel:

1. Põhjuse ilmnemisel kutsub õppekava tööühm kokku pedagoogilise nõukogu ja hoolekogu ning esitab ettepaneku muudatuste või uuenduste tegemiseks õppekavasse.
2. Pedagoogiline nõukogu ja hoolekogu vaatavad läbi ettepanekud ja kooskõlastavad need.
3. Täienduste tegemiseks saadetakse ettepanekud tagasi õppekava tööühmale.
4. Õppekava muudatused kinnitab direktor pedagoogilise nõukogu ettepanekul, kuulates ära hoolekogu arvamuse.

**Palamuse valla lasteaed Nukitsamees
ürituste läbiviimise kord**

1. Lasteaias toimuvate õppe- ja kasvatustegevust toetavate ürituste (edaspidi ürituste) ees vastutab direktor koostöös muusika- ja rühmaõpetajaga
2. Õppeaasta ürituste toimumidse ajakava määratakse kindlaks õppeaasta alguses, kava täiendamine ja täpsustamine toimub vastavalt vajadusele kogu õppeaasta vältel.
3. Üritustele, mis on seotud tähtpäevade tähistamisega ega vaja ulatuslikku ettevalmistustööd, määratakse pedagoogilises nõukogus rühma meeskond, kes vastutab (saali) rühmaruumide kaunistamise eest.
4. Üritustele, mis vajavad ulatuslikku ettevalmistustööd, määratakse direktori käskkirjaga korralduskomisjon, kes vastutab kogu ürituse ettevalmistuse ja läbiviimise eest.
5. Ürituste tulemuslikkust ja täiendustepepanekuid analüüsitakse poolaasta lõpul pedagoogilises nõugogus.

**PALAMUSE VALLA LASTEAED NUKITSAMEES
LAPSE INDIVIDUAALSUSE KAART 2-3a.**

1. ÜLDANDMED

Lapse nimi	
Lapse sünniaeg	
Lapse kodune keel	
Arengu kokkuvõtte tegemise aeg	
Kokkuvõtte koostajad	

2. ÜLD- JA PEENMETOORIKA, FÜÜSILINE ARENG

Liikumisaktiivsus, rüht, vastupidavus, töövahendite kasutamine, sõrmede liikuvus jne.

3. ENESETEENINDUS

Kuidas laps sööb, riietub, koristab, läheb magama, käib tualetis – abi vajadus

4. SILMARING, HUVID JA MOTIVATSIOON

Huvid ja motivatsioon, eakohased teadmised iseenda ja ümbritseva maailma kohta, seoste loomine varasema kogemusega, õpitud teadmiste ja oskuste kasutamine, millist abi võtab vastu

5. MANG JA SOTSIAALSED OSKUSED

Lemmikmängud, suhtlemine mängus, iseseisvus jne. Suhted kaaslastega/täiskasvanutega, käitumine, emotsioonid

6. EMOTSIONAALNE SEISUND JA KÄITUMINE

Väärtused ja hoiakud, teisi abistav ja kahjustav käitumine, enesekontrollioskused, minapilt ja enesehinnang

7. TUNNETUS- JA ÕPIOSKUSED

Tähelepanu, tajus, mälu, mõtlemine- teadmiste omandamine, uurimine, katsetamine, õpiprotsessis osalemine

8. SUHTLEMINE JA KÕNE ARENG

Mitteverbaalne ja verbaalne suhtlemine, kõne mõistmine ja kasutamine

9. KOOLIEELSES LASTEASUTUSES RAKENDATUD TUGITEENUSED

10. LAPSEVANEMA ARVAMUS

11. KOKKUVÕTE JA SOOVITUS TUGITEENUSTE RAKENDAMISEKS

Olen tutvunud – lapsevanem:
(nimi ja allkiri)

Rühmaõpetajad:
(nimi ja allkiri)

PEREVESTLUS

Meetod: vestlus

Läbiviija: rühmaõpetaja

Aeg: kuni 2korda aastas

Perevestlused on õpetaja ja lapse vanemate vahelised vestlused, mis toimuvad vastavalt kokkulepitud ajakavale sügisel uute laste rühma saabudes.

- Sügisised perevestlused viiakse läbi lapse lasteaeda tülles (sõime ja 3-4-aastaste rühmas) ning koolieelses (6-7-aastaste) rühmas (Lisa 5 Koolivalmiduse hindamine). Sügisese perevestluse võimalus pakutakse vanematele välja igal aastal sügisel lastevanemate koosolekul. Vanema soovil viiakse sügisene perevestlus läbi ka vahepealsel perioodil (4-5- ja 5-6-aastaste rühmas). Rühma tulnud uute laste vanematega viiakse tutvustav perevestlus läbi sõltumata lasteaeda tuleku ajast

Perevestluste eesmärged ja toimumise korda tutvustavad õpetajad vanematele rühma koosolekul. Vestluste sisu ja dokumentatsioon on konfidentsiaalsed, õpetaja ei vahenda vestluste sisu kolmandatele isikutele ja hoiab dokumentatsiooni kaitstult kõrvaliste isikute eest.

PEREVESTLUS SÜGISEL

Eesmärk:

- saada infot lapse koduse kasvukeskkonna kohta, millised on lapse harjumused, individuaalsed iseärasused, koduse kasvatusel põhimõtted;
- teada saada pere ootusi ja soovet, ettepanekuid koostöö tõhustamiseks

Alus: Vestlus toimub perevestluse ettevalmistuslehe alusel (Lisa 4), mille täidab vanem enne vestlust. Perevestluse ettevalmistuslehe vorm on sama nii lapse lasteaeda tülles kui ka koolieelses rühmas. Lehe säilitab õpetaja kaitstult kõrvaliste isikute eest. Kui laps rühmast lahkub, annab õpetaja lehe vanemale kaasa.

ARENGUVESTLUS KEVADEL

Eesmärk:

- anda tagasisidet lapse vaimsest, sotsiaalsest ja füüsilisest arengust, individuaalse töö vajadusest;
- teada saada vanema rahulolu.
- 6-7-aastaste rühmas

Alus:

Vestlus toimub lapse arengukirjelduse alusel (Lisa 2), mille koostamisel õpetaja on lähtunud lapse arengu hindamisest (rühmapäevik, lapse arengu hindamisleht, lapse arengumapp jm). Peale vestluse läbiviimist allkirjastab vanem arengukirjelduse, mille originaaleksemplar jääb vanemale ja koopia õpetajale. Arengukirjeldusi säilitab õpetaja kuni lapse lahkumiseni lasteaiast rühmas, edasiselt säilitatakse arengukirjeldusi lasteaiariiivis viis aastat.

ETTEVALMISTAVAD KÜSIMUSED LAPSEVANEMALE ARENGUVESTLUSE LÄBIVIIMISEKS.

Ettevalmistavad küsimused arenguestluseks aitavad meil koos paremini mõista last ja rääkida tema arengust. Küsimustele vastates arutage omavahel perega ja pange vastused kirja.

1. Palun iseloomustage oma last. Teil on abiks alljärgnev iseloomuomaduste loetelu

MINU LAPS ON:

arglik, kartlik, julge, tugeva tahtejõuga, alistuv, eralduv/kõrvale hoidev, elav, aktiivne, algatusvõimeline, uudishimulik, õiglane, jutukas, teistega arvestav, visa, äkiline, kergesti solvuv, rõõmsameelne, rahulik, hästi kohanev, tundlik, tähelepanu nõudev, trotslik, kannatlik

Milliste eespool nimetatud iseloomuomaduste juures vajab Teie laps:

Julgust ja tuge

Piiramist, nõuandeid ja reegleid

2. Mida soovid oma lapsest veel rääkida?

3. Mis on teie lapse tugevad omadused, huvid, anded?

4. Milles vajab Teie laps abi, toetust?

5. Millest või kellest Teie laps eriti hoolib?

6. Mida soovitate lapsega suhtlemisel vältida?

7. Mida ootate lasteaiaõpetajalt?

Kohtumiseni arenguestlusel!

**Palamuse valla lasteaed
NUKITSAMEES**

ARENГУVESTLUSE KOKKUVÕTE

Lapse nimi

Arenguvestluse toimumise aeg

Arenguvestluse osalesid:

Lasteaiaõpetaja(d)

Lapsevanemad

Lapse tugevad omadused, huvid, anded:

.....

.....

Laps vajab abi ja toetust:

.....

.....

Mida on vaja selleks teha?

.....

.....

Lapsevanematel:

.....

.....

.....

Lasteaiaõpetajatel:

.....

.....

Tagasiside:

.....

.....

Lapsevanemate allkirjad:

Lasteaiaõpetajate allkirjad:

KOOLIVALMIDUSE HINDAMINE

Meetod: lapse arengu hindamise alusmaterjalid (6-aastased ja 7-aastased)

Läbiviija: rühmaõpetaja

Aeg: 5-6 aastaste rühmas kevadel (aprill-mai)

6-7 aastaste rühmas kevadel (aprill-mai

Koolivalmiduse väljaselgitamise eesmärk on õppida last võimalikult hästi tundma, et maksimaalselt arvestada tema individuaalsust, kohaneda tema vajadustega ning aidata tal kohaneda teistega. Koolivalmiduse hindamisele järgneb perevestlus lapsevanematega. Koolivalmiduse hindamise tulemused on konfidentsiaalsed, õpetaja hoiab dokumentatsiooni kaitstult kõrvaliste isikute eest.

KUJUNEVA KOOLIVALMIDUSE VÄLJASELGITAMINE 5-6-AASTASTE RÜHMAS

Ülesanne:

Informatsiooni kogumine järgneva õppeaasta tegevusplaanide koostamiseks, mille käigus õpetaja:

- selgitab välja, millele lapse arendamisel enam tähelepanu pöörata ning milliseid tegevusi kasutada;
- planeerib saadud tulemustest lähtuvalt rühma õppe- ja kasvatustegevust ning individuaalseid tegevusi lastega.

Alus:

Lapse arengu hindamisleht, lapse arengukirjeldus ja vanemate poolt täidetud perevestluse ettevalmistusleht on aluseks sügisesele perevestlusele.

KOOLIVALMIDUSE HINDAMINE 6-7-AASTASTE RÜHMAS

Ülesanne:

- anda tagasisidet lapse kujunenud vaimse, sotsiaalse ja füüsilise koolivalmiduse aspektidest ning individuaalse töö vajadusest;
- planeerida vajadusel individuaalseid tegevusi.

Alus:

Lapse arengu hindamisleht ja arengukirjeldus. Arengukirjelduse ja ettevalmistuslehe säilitab õpetaja kaitstult kõrvaliste isikute eest. Kui laps lahkub lasteaiast annab õpetaja arengumapi sisu, arengutabelid, perevestluse lehed kaasa. asteaia saalis ja lähedal asuvates ruumide

**PALAMUSE VALLA LASTEAED NUKITSAMEES
KOOLIVALMIDUSKAART**

Käskkiri nr.

Välja antud:

1. ÜLDANDMED

Lapse nimi	
Lapse sünniaeg	
Koolieelne lasteasutus	
Rühma liik	
Lapse kodune keel	
Lasteaias õppetöös osalemise ajavahemik	
Arengu kokkuvõtte tegemise aeg	
Kokkuvõtte koostajad	

2. ÜLD- JA PEENMETOORIKA , FÜÜSILINE ARENG

3. ENESETEENINDUS

4. SILMARING, HUVID JA MOTIVATSIOON

5. MANG JA SOTSIAALSED OSKUSED

6. EMOTSIONAALNE SEISUND JA KÄITUMINE

7. TUNNETUSTEGEVUS

8. SUHTLEMINE JA KÕNE ARENG

9. KOOLIEELSES LASTEASUTUSES RAKENDATUD TUGITEENUSED

- Ajavahemikul ... on saanud eripedagoogilist/logopeedilist abi: häälikuseade / foneemikuulmise arendamine / kõnearendus / psüühiliste protsesside arendamine.
- Ajavahemikul ... on koostatud individuaalne arenduskava järgmistes valdkondades:
.....
- Logopeediline abi, individuaalne töö

10. KOKKUVÕTE LAPSE KOOLIVALMIDUSEST

Lapse arengu tugevad küljed	Arendamist vajavad küljed, soovitused
	Arendamist vajavad täiendavalt enne kooli: (üld- ja peenmotoorika / eneseteenindus / mäng ja sotsiaalsed oskused / tunnetustegevus / eeluskused emakeeles ja matemaatikas). Vajab edasist eripedagoogilist/logopeedilist abi: (häälikuseade / foneemikuulmise arendamine / kõnearendus / psüühiliste protsesside arendamine.)
Arvamus koolivalmiduse kohta <ul style="list-style-type: none">• Laps on omandanud koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas (Vabariigi Valitsuse 29.05.2008 määrus nr 87) eeldatud pädevused. Lapsel on soov õppida ja omandada uusi teadmisi ja oskusi.• Laps on osaliselt omandanud koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas (Vabariigi Valitsuse 29.05.2008 määrus nr 87) eeldatud pädevused. (Laps on viibinud lasteaias kuud / aastat, puudunud palju tervislikel / või ... põhjustel. Laps kasvab mitmekeelses keelekeskkonnas.)• Laps on saanud aasta koolipikendust. Vajab edaspidi kindlasti õppetöös individuaalset toetamist ning abi.	

Olen tutvunud – lapsevanem:
(nimi ja allkiri)

Kinnitan – lasteasutuse direktor:
(nimi ja allkiri)

Rühmaõpetajad:
(nimi ja allkiri)

Palamuse valla lasteaed
NUKITSAMEES

..... rühm
20...../ 20..... õ-a

**LASTE ARENGUANALÜÜSIDE JA ARENGUVESTLUSTE
KOKKUVÕTE**

1. Kuidas hindate rühmas läbiviidud laste arenguanalüüside tulemusi?
2. Mitmele lapsele ja miks tuli koostada IAK?
3. Palun analüüsige arenguestluse tulemusi, mis õnnestus, mis ebaõnnestus.
4. Tagasiside vanematelt.

Kokkuvõtte koostanud:

**PALAMUSE VALLA LASTEAED NUKITSAMEES 20...../ 20..... õppeaasta
KOKKUVÕTE ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSEST**

**PALAMUSE VALLA LASTEAED NUKITSAMEES
LAPSE INDIVIDUAALNE ARENDUSKAVA**